

BATEIG SENSE AIGUA

Accions i celebracions civils a Catalunya

NO M'AGUEN
BEN

Rosa M. Canela i Balsebre

Estudis sobre el patrimoni

etnològic de Catalunya / 8

Bateig sense aigua

Accions i celebracions civils a Catalunya

Estudis sobre el patrimoni

etnològic de Catalunya / 8

Bateig sense aigua

Accions i celebracions civils a Catalunya

Rosa M. Canela i Balsebre

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Barcelona, 2017

© de l'edició: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Direcció General de Cultura Popular i Associacionisme Cultural

© del text: Rosa M. Canela Balsebre

© il·lustració de la coberta: Jordi Giró

Maquetació: Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions de la Generalitat de Catalunya

Aquesta publicació està subjecta a una llicència de Reconeixement – No Comercial – Sense Obra Derivada (by-nc-nd): es permet la reproducció, distribució i comunicació de l'obra sempre que se'n citi la font. No es permet l'ús comercial ni la generació d'obres derivades.

“Sempre és bell començar. Totes les coses haurien d'ésser començades amb festes, perquè en tot començament hi ha quelcom del gran misteri del món” Joan Maragall (1905)

“Dia 25, últim diumenge de febrer. Molt de matí arribaren familiars de Barcelona, després a les 10.30 arribaren altres parents de la Fatarella. A les 12 del migdia ens vam dirigir tota la comitiva cap a l'església de Cabra, allí es va celebrar el sagrament del baptisme oficial pel mossén del poble, se li van posar els noms de Rosa Maria, Montserrat i Cecília. Després, repic de campanes i vam llençar *peladilles*, caramels i altres *xuxeries* a tots els nens que es trobaven al carrer, dic nens però també hi havia persones grans. Va arribar l'hora de parar taula, després vam anar al cafè a fer un vermut i després a menjar a casa. Tant de bo el diumenge vinent es celebrés un altre bateig” Rosa Balsebre, febrer 1973.

Al pare, al Joan Ponet, que durant moltes de tardes va llegir aquest treball.
A la fillola, a l'Edel Vidal, que durant el temps de la recerca va ser batejada.

A la Teresa, la vida que comença.

Sumari

Pròleg / 11

1. Introducció / 15

- 1.1. Presentació i objectius de la recerca / 16
- 1.2. Metodologia: del disseny a la implementació de la recerca / 23

2. El naixement i el bateig. Apunts generals i històrics / 29

- 2.1. L'arribada d'un infant. / 29
- 2.2. El nom / 34
- 2.3. Els padrins / 38
- 2.4. Festejar el naixement. El bateig. / 40
- 2.5. Inscripció al registre civil / 44
- 2.6. Bateig de llibres, de campanes i d'elements festius / 45

3. Civilment. Ritus de pas contemporanis / 47

- 3.1. Societat civil i laïcitat. Secularitat. / 47
- 3.2. Rituals i ritus de pas / 53
- 3.3. Ritus de pas civils del segle XXI / 57

4. Antecedents històrics dels batejos civils / 65

- 4.1. El primer bateig civil d'Espanya / 67
- 4.2. Batejos civils des de l'anticlericalisme / 68
- 4.3. Referències a altres països / 72

5. Accions i celebracions civils de benvinguda als infants / 77

- 5.1. Obsequis de benvinguda / 77
- 5.2. Cartes de felicitació / 81
- 5.3. Cerimònies de benvinguda / 82

- 6. Descripció de cerimònies civils de benvinguda / 89**
 - 6.1. Acte de benvinguda civil a Alcanar / 89
 - 6.2. Benvinguda als nadons i entrega de cànirs de bateig a Vimbodí i Poblet / 92
 - 6.3. Acte de lliurament dels xecs nadó a la Pobla de Mafumet / 94
 - 6.4. Acte de benvinguda i imposició de padrins a Santa Coloma de Queralt / 95
 - 6.5. Celebració d'homenatge als nascuts a l'anyada al Perelló / 97
 - 6.6. Benvinguda als nadons de l'any a Castellvell del Camp / 100
 - 6.7. Benvinguda i nomenament de padrins, celebració privada en un restaurant a Barcelona / 101

- 7. Un nou ritus de pas? Ruptura o continuïtat? Reflexions / 103**

- 8. Conclusions / 111**

- 9. Bibliografia / 119**

- 10. Glossari / 125**

- 11. Annexos / 129**
 - Annex 1. Llistat de municipis catalans que celebren cerimònies de benvinguda / 129
 - Annex 2. Protocols / 135
 - Annex 3: Reglaments / 143

Pròleg

Què hi ha darrera un nom?

Claude Lévi Strauss en un cèlebre capítol del *Pensament Salvatge* titulat "l'individu com a espècie" assenyala que mentre que des del punt de vista biològic les persones són com flors individuals, són espècimens d'una varietat o d'una sub-varietat; tots els membres de l'espècie *homo sapiens* són comparables lògicament als membres d'una espècie animal o vegetal qualsevol. No obstant això, la manera com la societat es refereix a les persones és més semblant a la manera com es relacionen amb les espècies que amb els espècimens individuals. «La vida social, diu Lévi Strauss, opera en aquest sistema una estranya transformació, ja que incita a cada individu biològic a desenvolupar una personalitat, noció que no evoca l'espècimen dins de la varietat, sinó un tipus de varietat o d'espècie que no hi ha probablement en la naturalesa i que la podríem anomenar «mono-individual» (...) Tot passa com si, en la nostra civilització, cada individu tingués la seva pròpia personalitat com a tòtem: ella és el significat del seu ésser significat»¹

Si la vida social opera per fer persones entre els humans que són espècies mono individuals,

el nom propi actua com a límit de classificació, representa un quantum de significació més enllà del qual no hi a res per mostrar. Com s'ha fet i es fa aquesta forma de denominar les persones és el tema que indaga aquest llibre de Rosa Maria Canela i Balsebre, titulat "Bateig sense aigua". Aquesta és la pregunta que el llibre vol contestar. A més ho indaga a través d'una forma molt específica de donar nom a les persones quan neixen, a través d'una cerimònia civil que s'oposa a la forma de denominar de la tradició del bateig religiós. Podríem dir que indaga els rituals de denominació en una era secular.

Si el nom propi és el límit de la classificació social, què vol dir posar nom a un nadó? En primer lloc el situa a la cadena de filiació a través dels cognoms. Tota persona està connectada com a mínim a dues històries de socialitzat (la branca del pare i la de la mare, la dels dos pares o les dues mares; les dels avis, etc. etc.) Tots els contextos socials coneguts pels antropòlegs i historiadors han instituït maneres de filiació que assegurin que cada persona està connectada a mínim a històries diferents de socialitat. A partir d'aquí sorgeixen les narracions de la identitat de cada persona. Aquesta apareix com a la cruïlla d'una xarxa de relacions genealògiques que amb els temps s'anirà ampliant a altres relacions, les dels amics i les dels parents per afinitat. Aquest aspecte de la persona queda clarament mostrat

¹ Claude Lévi Strauss, *La Pensée Sauvage*, pàg. 788. In *Oeuvres*. Bibliothèque de la Pléiade. Editions Gallimard, Paris, 2008).

a través dels cognoms, a partir dels quals fem històries genealògiques en que han intervingut altres persones en la nostra en l'inici de la nostra vida. Aquestes històries seran l'inici de la formació de la personalitat del individu. Tots naixem com a membres de l'espècie humana, però al mateix temps cada ésser individual es va diferenciant un del altre.

Per una altra part, el nom propi funciona activament per construir la individualitat, afirmant la pluralitat intrínseca del que és identificat com un subjecte individual. El nom propi expressa clarament la voluntat de construir una personalitat, un tipus de varietat de l'espècie humana que és "mono-individual". El nom propi és diferent en cada grup de germans; pot ser escollit com la successió d'algun avant-passat; o bé es pot afirmar la individualitat o bé la relació en determinats moments o personatges de la història com es mostre en aquets llibre entre els Republicans i Lliurepensadors que denominaven als seus fills a través de ideals socials o personatges històrics. El que sí és interessant és que aquet nom o conjunt de noms propis són el mínim significat d'una història que és nova, irrepetible i singular. No hi ha cap altre història idèntica. És els que ens diferencia els uns dels altres i ens proporciona una identitat personal.

Si denominar a un nadó es fer-lo entrar en la vida social, es pot entendre la querella que aquest llibre mostra en torn als tipus de accions que s'han de fer. Necessitem un ritual? De quin tipus? Religios o secular? Basta el registre civil per entrar en la vida social? Basta la família o es necessita una altra instància, la societat, per reconèixer el nadó?

L'originalitat del llibre consisteix en que es centra en la descripció etnogràfica dels rituals seculars o cívics de recepció de nadons a la comunitat. Són minoritaris en el nostre país, però mos-

tren característiques importants de les nostra manera d'entrar al món: que necessitem rituals, que les conductes rituals ens posen en contacte amb elements que transcendeixen la nostra temporalitat immediata. En l'espai ritual ens relacionem amb avant-passats, esperits, deus, però també amb la societat, la comunitat i la nació. Tots són elements que ens permeten imaginar un món que va més enllà de la nostre percepció quotidiana. Malgrat això, moltes vegades ens pareixen molt més reals que el que ens indica el sentit comú. Els rituals seculars transcendeixen a la família i incorporen al nadó en el seu rol de futur ciutadà, de la mateixa manera que el ritual del baptisme catòlic l'incorpora en el seu rol de cristià.

Tinguis en compte que per fer aquesta relació formal entre els rituals de pas seculars i els rituals de pas catòlics, hem de tenir en compte la història de les relacions entre la política i la religió. Com apunten algunes descripcions que trobem en el llibre de Rosa Maria Canela, a finals del segle XIX i principis del segle XX aquets rituals civils eren moments d'afirmació secular. Alliberar-se de l'absolutisme de l'Antic Règim significava anar en contra de l'autoritat de la religió i l'anticlericalisme dels lliurepensadors va tenir un paper important en la lluita per separar l'esfera religiosa de l'esfera civil. Es tractava d'excloure la religió del espai públic, situant-la en els marges de la creença privada. Aquest procés és el que el sociòleg José Casanova² ha denominat el model franco-llatí de secularització, on l'anticlericalisme i el laïcisme varen tenir un paper considerable en la definició del espai públic de la modernitat. Els rituals de denominació, en la

² Casanova, José (1994), *Public Religions in the Modern World*. Chicago and London: The University of Chicago Press.

mesura que introdueixen un nou ser humà en la societat, varen ser un focus important en aquestes lluites de secularització de l'espai públic. Aquest procés no va ser mai lineal. Era desigual, amb vencedors i vençuts, com la nostra història de Catalunya ens mostra.

Com el mateix llibre assenyalava ara aquets rituals civils es fan en una era post-secular. És a dir, vivim en una societat en que assumim que les religions continuaran existint en el futur. A més hi ha un reconeixement públic de les religions en la producció de motivacions i conductes dirigi-

des cap a la justícia i el benestar social. Per altra part, hi ha el reconeixement al dret a no seguir cap religió per aconseguir els ideals de la vida social. En aquest espai plural ni les religions ni el pensament laic tenen el monopoli del benestar social i individual. En aquest espai es situen els rituals de pas civils dels nadons que la monografia que presentem descriu etnogràficament. En aquesta descripció veiem clarament com el ritual del nom adquireix un paper central com a significant del procés de desenvolupament de la persona com un subjecte social.

Joan Bestard i Camps
Antropòleg
Catedràtic i professor
de la Universitat de Barcelona

1. Introducció

Un projecte de recerca és sempre una aventura, tries un tema i t'hi endinses. No saps què trobaràs, ni saps on arribaràs, però *allí* hi passes un temps de la teva vida. Fent-te preguntes, volent saber, avançant i retrocedint, i al final tens el gran repte de recollir tot *l'allí* en unes pàgines, que sempre ens semblaran poques, perquè tot el que has vist, llegit i sentit acostuma a ser molt.

La recerca s'ha realitzat com a treball final del màster d'antropologia i etnografia de la Universitat de Barcelona (curs 2015-16). Van ser uns mesos intensos, recollint informació, parlant amb moltes persones, buidant documentació, fent preguntes i buscant respostes. Tota ocasió era bona per treure el tema i veure què n'opinaven els meus interlocutors.

El cerimonial civil feia temps que em despertava interès. En els meus anys de jutgessa de pau de Cabra del Camp (1995-2012) vaig poder celebrar un bon número de casaments civils, i col·laborà en la preparació de cerimònies que feien altres companys. També, des de la vicepresidència de l'Associació Catalana en Pro de la Justícia (2001-2012), entitat que aplega els jutges de pau catalans, vaig tenir constància de tot tipus de peticions de cerimònies laiques que arribaven als jutjats de pau, sol·licitant la celebració d'aniversaris de bodes, batejos i fins i tot comunions civils. Recordo, en especial, un company d'un jutjat de pau del Tarragonès, que davant una petició de bateig civil va contestar que ell no podia fer-lo,

perquè ningú n'hi havia ensenyat, deia que als mossens els preparen, però que ell no sabia ni per on posar-s'hi. Això era a l'any 1996.

La meva formació antropològica, el fet de treballar en l'àmbit de la cultura popular i sobretot la curiositat, m'han portat a plantejar-me moltes preguntes en relació als ritus de pas, tant d'abans com actuals, sobre com celebrem els moments vitals més significatius i si hi ha una pèrdua del sentit de comunitat. Des d'un primer moment, al matricular-me al màster, vaig tenir clar que el treball final estaria centrat en el cerimonial civil. D'inici no em quedava clar sobre quin aspecte podia concretar-lo, havia pensat centrar-lo en els funerals laics, però finalment em vaig decidir pels batejos civils, per ser un tema que considerava molt desconegut i perquè m'atreia en especial.

Els batejos civils ens serveixen per reflexionar sobre la laïcitat en el context contemporani, i per introduir elements de debat sobre la secularització de la nostra societat. El bateig civil, per molts, vindria a significar el que és nou, buit i dinàmic, i el bateig catòlic seria el que és tradicional, autèntic i estàtic, però veurem com aquesta creença s'allunya molt de la realitat. Uns i altres són plenament contemporanis i es reactualitzen constantment. Ambdós tenen història, tenen dinamisme i capacitat d'adaptació. L'important, independentment de la manera, és celebrar la vida, la vida que comença i es renova. Una societat que cada vegada

celebri menys, que deixi de fer festa, de cantar i de ballar, és una societat que encomanarà desànim i fredor. Cal celebrar plegats, en comú, per crear vincles més forts que millorin la convivència i la cohesió de cada comunitat.

Puc afirmar, més enllà dels objectius proposats i dels resultats finals, que el tema escollit és apassionant i revelador, i amb una profunditat i amplitud que donaria peu a d'altres recerques. Aquesta recerca és una aproximació a les cerimònies de benvinguda civils a Catalunya, analitzades entre el 2015 i 2016.

Quan feia esment a les satisfaccions que m'ha aportat la investigació, he de fer especial menció al suport rebut en tot el treball, tant de companys jutges de pau (en especial del Carles Roca i la Palmira Güell), com alcaldes, regidors, secretaris i personal dels ajuntaments. També, la col·laboració de l'Associació Catalana de Protocol i Relacions Institucionals, la Fundació Ferrer i Guàrdia (Joffre Villanueva), l'Associació Catalana de Municipis i la Asociación Europa Laica (Miguel Fernández). Les facilitats donades per les famílies Adet-Matamoros d'Alcanar i Brichs-Rovira de Barcelona per assistir a les seves celebracions. L'ajuda de tots els que em van fer arribar referències històriques, cartes de felicitació d'ajuntaments i notes de premsa (Isidre, Oriol, M. Joan, Jordina, Teresa, Olga, Josep M.). La cessió de fotografies per part d'ajuntaments, entitats i particulars. La complicitat de companyes del màster (Sílvia, Maribel, Olga, Núria, Maite, Laura, Martha, Grazalema, Alejandra). Les reflexions i l'activisme de la Carmel·la Planel·la, promotora de la primera cerimònia a Igualada. La invitació de la Vero al seu bateig a l'Arca de Noè. La publicació del treball per part de la Direcció General de Cultura Popular i Associacionisme Cultural. La magnífica il·lustració de la coberta de l'artista Jordi Giró. Agraeixo, de

manera especial, les valuoses aportacions dels antropòlegs Ferran Estrada i Joan Bestard (autor del pròleg), i l'acompanyament i orientacions del Roger Canals, el tutor d'aquesta recerca. A tots, el meu agraïment més sincer.

1.1. Presentació i objectius de la recerca

L'arribada d'un infant és motiu d'alegria i celebració, i ho és més enllà de l'àmbit familiar. Esperar (gestació), néixer i celebrar, han estat una seqüència fixa al llarg del temps. Celebrar és exterioritzar, fer públic, fer als altres participants de la joia que representa l'arribada d'un nadó, recordar la continuïtat i sumar un nou veí. Durant segles la millor manera de celebrar un naixement ha estat amb una festa, de manera que tothom ho recordi.

Quan una persona publica un llibre el presenta en un acte públic,³ les colles geganteres també bategen els seus nous gegants davant el poble, les associacions culturals bategen⁴ públicament els nous elements festius, també les campanes tenen una cerimònia on són beneïdes, apadrinades i se'ls dona nom; també l'estrena d'un vaixell o d'un avió⁵ té una celebració que anomenen bateig i així podríem seguir amb un

³ A Veneçuela es fan batejos de llibres, a la cerimònia hi ha padrins i s'aboquen pètals de rosa com si fos el vessament d'aigua (Finol, 2010).

⁴ En el món de la cultura popular, batejar elements festius és un fet habitual, i ho és també utilitzar la paraula bateig, i fins i tot bateig civil.

⁵ "Els consellers Rull i Vila bategen dos trens d'FGC amb noms d'escriptors". Nota de premsa gencat.cat 23-04-2016.

llarg etcètera. Aleshores, perquè quan neix un infant cada cop fem menys festa?

Parteixo de considerar que es necessiten rituals que posin de relleu els moments importants de la vida, accions i celebracions que contribueixin a fixar i a compartir emocions i vivències, que ajudin a visibilitzar i a posar en comú tant la joia com la pena, les pors i la incertesa. La periodista Joana García Grenzner defensa la importància de la comunitat per viure els moments vitals forts, celebrar junts com una reivindicació de la col·lectivitat “Nos quieren en soledad, nos tendrán en común”.

I és en aquestes fórmules, en aquests ritus, en els quals m'endinsó, en conèixer i, més en concret, en analitzar les cerimònies que els ajuntaments i els jutjats de pau catalans ofereixen per donar la benvinguda als nounats i infants adoptats.

La nostra societat ha anat normalitzant els funerals i els matrimonis civils.⁶ Aquests darrers a Catalunya ja representen més de les tres quartes parts del total,⁷ però no ha passat el mateix amb els batejos. A Catalunya, fer un bateig civil abans de 1939 no era un fet estrany, i en certs ambients es vivia amb normalitat. Amb la dictadura es van prohibir, i no seria fins a la dècada de 1990, amb l'anunci de l'ajuntament d'Alella de celebrar-ne, que de nou s'obriria el debat sobre el tema.

⁶ L'església catòlica, al segle XIX havia atacat fortament el matrimoni civil i el qualificava com un acte immoral que atemptava contra els principis de la societat. La mateixa consideració es tenia pels enterraments civils.

⁷ IDESCAT recull que el 2014 el 83'07% dels matrimonis de Catalunya van ser civils. Aquest mateix any a la comarca de l'Alta Ribagorça no es va celebrar cap matrimoni religiós, se'n van fer nou i tots van ser civils (explicat per Joffre Villanueva).

El matrimoni civil té efectes legals, ben al contrari del que passa amb un bateig civil que és un acte d'acollida simbòlica. Aquesta important diferència, d'entrada no és suficient per explicar el reduït nombre de peticions de cerimònies, donat que un funeral civil tampoc té cap efecte legal, i cada vegada són més sol·licitats.

Dècades enrere, els matrimonis civils eren considerats de segona, però ara ja podem dir que estan al mateix nivell que els de l'església, amb cerimònies per tots els gustos, de més íntimes, de més pomposes i d'originals. Res tenen a veure amb la fredor que s'associava als casaments fets als jutjats, a les últimes dècades del segle XX. Fa uns anys, una parella coneguda explicava que havien renunciat a casar-se pel civil, perquè volien una cerimònia bonica, i a l'ajuntament els van dir que contractessin un actor, que allí sols els farien el just i necessari, serien tres minuts i casats. És ben cert que, encara ara, moltes parelles fan una cerimònia de tràmit (amb validesa legal) al jutjat o ajuntament, amb els testimonis, i després en un restaurant, on fan l'àpat de festa, fan una segona cerimònia de casament que condueix algun actor o alguna autoritat que s'hi presta. També, alguns municipis s'han plantejat fer comunions civils, però de moment, cap municipi català en celebra.⁸ Altra cosa són les que es puguin fer en restaurants amb actors com a mestres de cerimònies.

Els objectius de la recerca han anat encaminats a conèixer les cerimònies civils de benvinguda, les seves característiques i la seva implan-

⁸ L'ajuntament de Rincón de la Victoria (Málaga) el 2015 va rebre la primera sol·licitud per celebrar una comunió civil. A Vivares (Badajoz) el seu alcalde, a la piscina municipal, va celebrar el juliol de 2016 una comunió civil d'una nena de Miajadas (Càceres) <https://laicismo.org/2016/vivares-se-ofrece-a-celebrar-bautizos-civiles-a-ninos-de-toda-espana/149696>

tació. L'estudi partia de molts interrogants que són els que van fixar els objectius de la recerca. En quins i en quants municipis es celebren batejos civils? Qui els presideix? Qui hi participa? Hi ha padrins? Són l'alternativa al ritual religiós? Són un contra-ritual? Hi ha un registre? Per què desperten tanta polèmica? Què motiva a un ajuntament a oferir-les? Quina demanda hi ha? Quin nom s'utilitza per anomenar-les? Es fan al mateix moment d'inscriure l'infant al registre civil? Qui dissenya les cerimònies? Com és la posada en escena? Hi participen els familiars? Es paguen taxes? Els alcaldes reben formació al respecte? S'entreguen obsequis? A altres països es celebren batejos civils? Si és un ritual en formació?

Des de que vaig triar el tema fins encara en la redacció del treball, no he deixat de fer-me preguntes. D'inici eren preguntes més intuïtives, de com creia que es feien els batejos civils i del seu perquè, per anar convertint-se en preguntes més afinades i més concretes.

M'interessava recollir informació sobre l'escenografia de les cerimònies, els espais on es celebren, qui les presideix, qui fa de mestre de cerimònies, el protocol que es segueix, la participació dels invitats, la música utilitzada, la participació o no de padrins, els obsequis que s'entreguen (si es busca algun objecte "típic"), els "sermons" que s'hi fan, si són actes personalitzats o no, si són cerimònies col·lectives (amb diversos infants), etc.

La hipòtesis de partida apuntava que el bateig civil pretenia ser una cerimònia semblant i substitutòria al bateig catòlic, amb la presència de l'oficiant, pares, padrins i convidats, per acollir l'infant i donar-li la benvinguda a la població (al poble, municipi o barri).

Una altra de les hipòtesis era que la utilització de la paraula bateig civil no és el principal motiu de controvèrsia, tot i que si és el més recur-

rent i més repetitiu, però no deixava de ser un dels molts aspectes que entraven en la polèmica. També com a hipòtesi de partida prenia que els ajuntaments on es fan batejos civils són consistoris amb equips de govern progressistes que duen a terme accions en pro de la laïcitat. Igualment, partia de considerar que el bateig civil és una legitimació de l'autoritat i de la figura del padrí.

Les hipòtesis de treball han anat lligades a les preguntes que em feia i s'han establert a partir del buidat documental inicial i de l'observació de la primera cerimònia de bateig civil a la que vaig poder assistir.

Ja de bon inici em feia conscient que el tema escollit era ampli i, a mida que anava avançant en la recollida de dades, se'm presentaven nous i diferents aspectes per reflexionar i analitzar, que calia acotar. En tota la recerca, ha estat necessari un procés d'ajustament i concreció de l'objecte d'estudi, a més de revisions puntuals de la metodologia utilitzada.

Al llarg del treball, he optat per utilitzar les paraules de bateig civil i cerimònia de benvinguda civil, de forma indistinta, i també, en algun moment, s'utilitza cerimònia d'acollida civil. Bateig civil ha estat una paraula que molts ajuntaments han evitat, per estalviar-se conflictes i no provocar un enfrontament amb l'església,⁹ però és la paraula que millor concreta aquest ritual. Totes les altres denominacions: cerimònia de benvinguda civil, acolliment civil, primer empadronament, etc., no queden prou clares. Una cerimònia de benvinguda pot

⁹ Des de l'ajuntament de Montferrer i Castellbò explicaven que quan, el 2010, es va anunciar que farien un bateig civil, des del Bisbat d'Urgell van anar a parlar amb l'alcalde per demanar que no ho fes. L'alcalde va dir que ho faria, que hi estava compromès, però que trauria el nom de bateig de la cerimònia.

anar adreçada a persones nouvingudes també adultes, ja existeixen recepcions i cerimònies anomenades també de benvinguda, com les que algunes poblacions fan cada any, per l'arribada dels infants saharauis. I acolliment civil també és una denominació poc acotada, així com totes les altres que s'utilitzen. Cap d'elles, excepte bateig civil, ens permet associar-ho immediatament amb la celebració pel naixement o adopció d'un infany. Joan Surroca, l'autor del *Manual de cerimonial civil*, considera que "No hem de traslladar el nom de bateig a les cerimònies civils. Batejar significa "submergir" i s'ha de reservar al sagrament religiós. Com tampoc s'ha d'emprar el nom de comunió per a una festa laica que algunes famílies organitzen en substitució de la celebració religiosa" (Surroca, 2006:61). Surroca proposa que s'anomenin cerimònia d'acolliment civil. Al 1998, els mitjans de comunicació recollien que l'alcalde d'Alella havia sol·licitat a l'Institut d'Estudis Catalans assessorament per trobar un nom adequat per anomenar aquestes cerimònies. El nom escollit havia estat cerimònia d'imposició de nom. Discrepo amb Surroca i altres autors en les seves argumentacions per no utilitzar el nom de bateig per una cerimònia civil. Utilitzar-lo no és una falta de respecte i l'ús de la paraula fora de l'església ve de lluny, bateig civil no és una creació del segle XXI, s'utilitzava a finals del segle XIX.

El primer article que vaig llegir, sobre batejos civils "Món vell i món nou" (Revista Presència, 2004) és de l'escriptor Emili Teixidor. Les seves reflexions, junt amb altres lectures, em van servir de punt de partida per la recerca.

"A Igualada han celebrat un bateig civil, tot i que bateig és una paraula massa sagrada per dir la cerimònia civil amb què pares i padrins han celebrat la incorporació d'un nou membre a la comunitat. Però els padrins, quin compromís prenen en aquest nou ritual civil? I les autoritats, ¿a quina comunitat

l'acullen, a la de veïns, a la del cens municipal (...), a la de futurs contribuents, a la de futurs votants...? Són les dificultats de substituir una litúrgia religiosa, plena de sentit, per una simple mimetització externa, formal, de l'antiga cerimònia religiosa. Com en els casoris i enterraments civils, hi manca profunditat. La música i la poesia substitueixen la religió, però fins i tot la festa desapareix en un acte que pretén expulsar el misteri que ve del més enllà i del més profund, i el converteix en una mena d'espai higiènic, indiferenciat i segur, com una sala d'espera. Sembla un acatament a l'Estat totpoderós, burocràtic i contributiu. Una jura de bandera. Tot plegat té un aire de plagi, de còpia, de substitució, com els torrons de Nadal sense sucre per a diabètics. Hi ha un cert aire de nostàlgia per tot el que s'ha perdut o pel món nou que no s'ha sabut crear". (Teixidor, 2004)

L'Emili Teixidor apuntava a les qüestions centrals que entren en joc en la implantació dels batejos civils, entre elles utilitzar o no el nom de bateig civil per anomenar-les, la designació i compromís dels padrins i el sentit de la celebració. L'ús del terme bateig civil ha comportat molta polèmica, des de l'església i des d'altres sectors de la societat, com partits polítics conservadors, s'han mostrat molestos i han estat molt durs en les seves declaracions al respecte. El 2004, quan a Igualada es va celebrar el primer bateig civil¹⁰ d'Espanya, celebrat després de la guerra civil, molts van opinar sobre el tema.¹¹ Planell, la mare que el va impulsar, considera que "va portar molta cua en sentit positiu" i va despertar l'interès de la premsa

¹⁰ La mare que el va promoure, la Carmel·la Planell, insisteix que la celebració no era un bateig civil, que era un acolliment civil, la celebració d'un natalici. Una alternativa al bateig religiós per incorporar l'infant a la comunitat igualadina.

¹¹ L'article "Món vell i món nou", abans esmentat, de l'Emili Teixidor es va escriure també arrel del bateig civil d'Igualada, el 2004.

més enllà de Catalunya i d'Espanya. L'arquebisbe de Toledo,¹² Antonio Cañizares, va afirmar "que haya un rito, una inscripción y que le quieran dar una solemnidad es como si quieren hacer un baile. Me da lo mismo; pero, ciertamente, es una estupidez llamar a eso bautizo". També, Àngel Acebes, aleshores secretari general del Partit Popular, qualificava de "payasada este acto (...) estamos efectivamente asistiendo a una política, a una estrategia de molestar a la Iglesia, de provocación y de agresión a la Iglesia y a los católicos; cada día tenemos un episodio, como es el de los bautizos civiles que, además de una agresión a los católicos, es una agresión al sentido común, de los católicos y de los no católicos" (Libertad Digital 8-11-2004). El president del govern espanyol, Mariano Rajoy, el 2009, va arribar a dir,¹³ referint-se als batejos civils "Eso sí que es ridículo interplanetario, el ridículo colosal de alguna gente".

En articles d'opinió publicats als mitjans de comunicació, sobretot als més conservadors, hi trobem una dura crítica a la utilització de la paraula bateig civil¹⁴ i a la celebració d'aquestes

¹² Membres de l'església catòlica s'han posicionat en contra d'aquestes celebracions dient que són versions ridícules del sacrament del baptisme, i també des de grups conservadors els han titllat d'actes ofensius envers els cristians.

¹³ En aquest enllaç es pot visualitzar el vídeo amb les declaracions del president Rajoy, en relació al primer bateig civil celebrat a la ciutat de Madrid.
http://www.soitu.es/soitu/2009/06/05/infovideos/1244219101_685788.html

¹⁴ L'etnòloga francesa Rachel Guidoni afirma que a França hi ha quatre denominacions vigents per aquesta celebració: bateig republicà, bateig civil, apadrinament republicà o apadrinament civil, d'aquestes l'última és la que més tendeix a generalitzar-se en els certificats que entreguen els ajuntaments i en les notes de premsa; entre la gent es parla més de bateig civil. (Guidoni, 2004:10)

cerimònies. Els ajuntaments, davant de la pressió que rebien i encara reben, han optat per utilitzar altres paraules, anomenant-los cerimònies d'acolliment civil, celebració de benvinguda a la comunitat, imposició de nom, presentació civil, celebració d'arribada al món, celebració del primer empadronament, apadrinament laic, reconeixement civil, etc. per tal d'evitar dir-ne bateig civil o laic. La variació no està sols en els noms, sino també en la manera de celebrar i en els requisits per acollir-se aquestes cerimònies, en l'edat màxima de l'infant,¹⁵ en si contemplen els infants adoptats i si inclouen la figura dels padrins.

Trobar una diversitat, aparentment tan gran, de cerimònies, em va fer dubtar i plantejar-me quines eren les cerimònies que havia d'incloure en aquesta recerca. I després de documentar-me, i d'entrar de ple en el treball de camp, vaig veure clar que serien totes les cerimònies fetes des d'un ajuntament o un jutjat de pau que donessin la benvinguda a un o més nadons.

Les actuals celebracions de bateig civil reflecteixen la necessitat de festejar, de presentació i d'acceptació simbòlica de l'infant en el si d'una comunitat. Aquestes cerimònies tot i que van en augment, segueixen sent molt minoritàries a Catalunya, una estimació dels batejos civils individuals celebrats el 2015 estaria en poc més de vint infants, altra cosa són les cerimònies de benvinguda dels nadons de l'any, que haurien aplegat prop d'un miler d'infants.¹⁶

¹⁵ Diversos ajuntaments la limiten fins als dos anys d'edat de l'infant. I alguns ni tan sols contemplen la possibilitat de que la pugin celebrar per un infant adoptat més gran.

¹⁶ Estimació feta amb les dades aportades pels ajuntaments catalans. Veure annex 1.

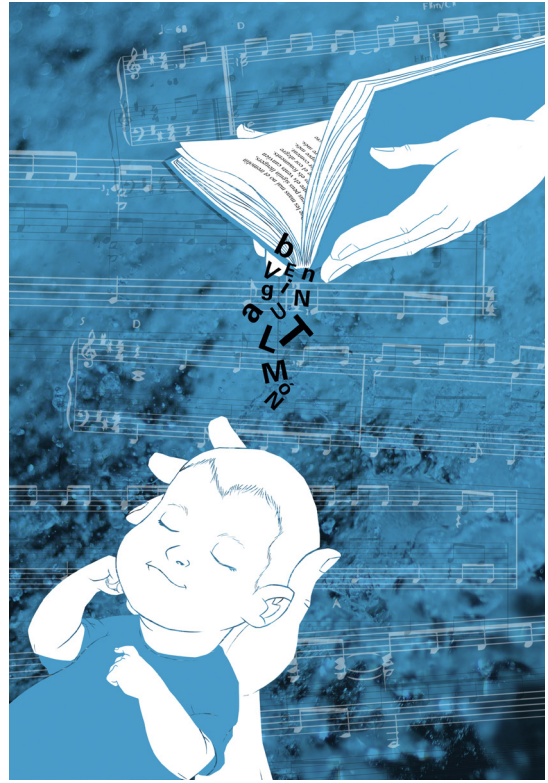
A l'acte, l'alcalde, el regidor delegat o el jutge de pau hi tenen un paper clau, ells representen la comunitat, ells tenen el "poder" per acollir, per "beneir" civilment l'infant. Amb fórmules com aquesta un alcalde acull un nou ciutadà:

"Jo, ALCALDE de l'Ajuntament de [nom municipi], en virtut de l'autoritat que m'atorga la llei, i amb l'objectiu de contribuir a l'acompliment d'aquests principis i drets per mitjà dels quals aquest Ajuntament intenta promoure la solidaritat com a eina de protecció dels drets, ACULLO [nom de l'infant] dins de la comunitat de la vila de [nom]".¹⁷

Al llarg de l'estudi anirem veient el molt que revelen les paraules. El que es diu, com es diu i també el que es calla. Com mostra la il·lustració de la coberta, l'aigua del bateig s'ha substituït per les paraules, abocar paraules i més paraules, en forma de sermó, lectures, poemes o cançons. El poder de la paraula, que d'alguna manera també marca i deixa empremta. A les cerimònies es parla de justícia, valors, responsabilitat, democràcia, educació, igualtat, medi ambient, futur, arrels, etc.

El que es diu, el que es fa, l'escenificació, el lloc escollit, el guió, tot forma part d'una manera de fer que, amb més o menys encert, dóna resposta a la necessitat de celebrar l'arribada d'una criatura, i de fer-ho en un espai públic amb una autoritat. El cerimonial de cada època és un reflex de la mateixa societat, del que és, de com viu i de com dóna resposta a tot el que és transcendental i important a la vida, també a les contradiccions i als conflictes. Actualment, ens allunyem de les celebracions religioses, però ens allunyen

¹⁷ Fórmula utilitzada en diversos protocol de bateig civil. Recollida al *Manual de cerimonial civil* de Joan Surroca (2006), recorda a la fórmula utilitzada als protocols de matrimoni civil per la qual un alcalde, regidor o jutge declara una parella unida en matrimoni.

Il·lustració Jordi Giró, 2017.

de debò del sagrat? O el sagrat canvia amb la mateixa societat? Són diversos els autors que parlen de religió civil i de sacralitat laica per fer referència als nous rituals civils. Més endavant aprofundirem en aquesta qüestió.

Les set cerimònies estudiades, a les que he pogut assistir, em van facilitar una millor comprensió d'aquestes celebracions, entrar-hi més en profunditat i seguir-me plantejant dubtes. Totes eren diferents, en l'estructura i en el nom, però, totes, tenien en comú donar la benvinguda a l'infant, totes elles eren una presentació en societat.

He trobat, en alguna cerimònia de les que he observat, algunes mancances i aspectes a polir,

en algun moment no estava clar el guió i el protocol quedava una mica en suspens. L'església té un protocol, una litúrgia molt ben definida i marcada, i en el cerimonial civil, sovint tot sembla estar en construcció, tot pot semblar "nou". Una flexibilitat que per alguns pot ser un avantatge però per altres pot passar a ser tot un problema, i pot portar a una estranya escenificació en la que ningú se sent còmode. No és estrany que en algunes cerimònies civils, en especial les de casament, s'introdueixin elements propis d'una cerimònia religiosa¹⁸ com la lectura de textos bíblics, l'entrega d'ares, repartir el pa,¹⁹ etc. Cal dir que a la inversa passa quelcom semblant, a les cerimònies catòliques cada cop més s'imposen trets característics de les cerimònies civils, com són les lectures personalitzades de familiars i amics, mostrar objectes significatius de la persona, etc. En ambdós sentits hi ha una influència important, de les cerimònies religioses a les cerimònies civils, i a l'inversa.²⁰ També, recentment, s'ha donat el cas de sacerdots que a Santes Creus (a l'església del monestir) i a Belianes (al tanatori) han oficiat cerimònies civils de comiat, perquè no s'havia trobat cap persona ni autoritat per oficiar-les.

¹⁸ Gerald Parsons al seu llibre *Perspectives on civil religion* (2002) fa interessants reflexions sobre la religió en l'actualitat, la tradició, la modernitat i el canvi, i com els nous rituals no són mai del tot nous.

¹⁹ El conseller d'Empresa i Coneixement de la Generalitat de Catalunya en el seu casament va incloure elements religiosos "Santi Vila en la seva vida privada és cristià. Fa dos anys i després d'una llarga relació es va casar amb el seu novio, un xef italobrasiler, òbviament en una cerimònia civil, encara que va incloure algun detall religiós com repartir pa" (*La Vanguardia* 7/05/2016)

²⁰ Recentment, he pogut assistir a un funeral amb una cerimònia mixta, una part civil i una part religiosa (que els familiars anomenaven espiritual).

A banda de la cerimònia, hi ha altres elements del dia del bateig a tenir en compte, tant en les cerimònies religioses com civils, i que en molts casos són comuns, com és el convit, els recordatoris, els regals i el mudar-se, en definitiva fer festa i fer que sigui una dia diferent per recordar-lo.

El debat sobre els batejos civils està ben viu. Ho estava el 1998 amb el primer ajuntament que les va oferir, ho estava el 2004 amb el primer bateig civil celebrat a Igualada, i també en tots aquests anys en que altres ajuntaments i jutjats de pau s'hi han sumat. Els comentaris a les xarxes socials, en la seva gran majoria són de mofa, sols cal fer una ullada al twitter buscant per *bautizo civil* o bateig civil, i veure el que s'hi comenta, alguns missatges són plens d'agressivitat.

El Joffre Villanueva de la Fundació Ferrer i Guàrdia resumeix la situació actual d'aquests actes.

"A diferència dels matrimonis o comiats civils, hi ha altres ritus de pas que són molt lluny de normalitzar-se a casa nostra. Un de molt evident és el dels batejos civils o cerimònies de benvinguda. Encara ara són considerades una extravagància i normalment són rebudes amb una barreja de menyspreu i mofa. Normalment es critiquen per ser una burda imitació del ritual catòlic. És una crítica injusta i que es desmunta fàcilment; qualsevol ritual pot ser considerat una burda imitació d'un ritual anterior, i així no hi ha qui es mogui ni un mil·límetre. A banda que atribuir a les religions l'exclusiva dels rituals és delirant. Però de moment la burla funciona i les experiències són escasses" (Villanueva, 2014).

Per organitzar, facilitar la lectura i presentació del treball s'ha optat per estructurar-lo en una introducció que conté els objectius i la metodologia, un apartat introductori sobre aspectes generals i històrics del naixement i el bateig, seguit del marc teòric centrat en els ritus de pas, els antecedents històrics dels bate-

jos civils a Catalunya, per entrar en dos apartats més concrets i fruit del treball de camp, un dels quals exposa les accions i celebracions que fan els ajuntaments per donar la benvinguda als nounats, i un altre amb la descripció de les set cerimònies a les que he pogut assistir. Tot plegat per concloure amb un capítol de reflexions i un de conclusions finals. S'ha incorporat un glossari per clarificar conceptes que s'utilitzen al llarg del treball. Als annexos s'ha inclòs la llista de municipis on se celebren cerimònies de benvinguda, i una petita mostra del material recollit: protocols i reglaments.

1.2 Metodologia: del disseny a la implementació de la recerca

L'estudi s'ha gestat en diferents fases de treball amb una metodologia escollida prèviament. No sempre han estat fases clarament separades, i per exemple el treball documental i la consulta de fonts secundàries s'ha realitzat al llarg de tota la recerca.

La recerca s'ha desenvolupat al llarg de quinze mesos, amb algunes intermitències, en els quals s'ha treballat les diferents fases i tasques. El tema el tenia decidit de feia molt més temps, i això m'ha permès anar recollint informació de forma més pausada.

La tesina partia d'interrogants molt generals, previ a iniciar la recerca no havia assistit a cap bateig civil, tot i que tenia una idea aproximada de com es feien. Va ser el treball de camp el que m'ha donat un coneixement molt més aprofundit sobre el tema. És cert que d'entrada, tenia intuïcions de com enfocar el tema, de les motivacions dels ajuntaments que duïen a terme aquestes cerimònies, però un cop posada "dins", parlant amb els uns i els altres, observant, enre-

gistrant, em trobava amb elements nous que calia incloure. Volia estudiar-ho tot, parlar amb tothom i trucar a tots els ajuntaments. Era d'entrada fer un treball d'investigació impossible pel temps que tenia al davant. Calia acotar i definir els objectius i metodologia en funció, també, de les possibilitats reals de dedicació.

Els primers interrogants i intuïcions es van anar convertint en noves preguntes i en objectius molt més concrets. Ja vaig desistir de voler parlar amb tothom i d'assistir a totes les cerimònies on em deixessin, i vaig apostar per conèixer en profunditat unes poques cerimònies i entrevistar sols alguns informants claus. En lloc de trucar a tots els ajuntaments per saber si feien o no batejos civils, es va optar per enviar un correu electrònic als 948 ajuntaments i a les 64 Entitats Municipals Descentralitzades de Catalunya, demanant informació de totes les accions i cerimònies²¹ que feien per donar la benvinguda als nounats i infants adoptats. Val a dir que la resposta va ser inesperada, de més de mil correus enviats, van respondre 407 consistoris, molts dient que no duïen a terme cap acció i altres explicant el que feien (o havien fet anteriorment) i adjuntant models de carta de felicitació, fotografies, protocols i altra documentació. El correu electrònic es va enviar al desembre del 2015.

Un dels ajuntaments, el de Masllorenç, em va convidar, a una exposició que feien sobre el bateig per les festes de Nadal de 2015. Va ser en aquest municipi on després varem organitzar una tertúlia, al gener 2016, per conversar sobre els batejos. Es va parlar del bateig catòlic però també sobre els "nous" batejos. Aquesta mateixa tertúlia es va fer un mes més tard, al febrer 2016,

²¹ Vaig considerar que preguntar en un sentit més general, sobre totes les accions i cerimònies que es feien per donar la benvinguda, incrementaria la resposta.

al meu poble, a Cabra del Camp, i també va ser una bona experiència, van sortir molts temes de debat entorn el naixement i el bateig. En els dos llocs, amb els tertulians, hi havia consens alhora de dir que calen aquestes celebracions, un infant ha de venir al món amb festa, i sigui un alcalde o sigui un jutge o un rector, ha de ser acollit en nom de tot el poble. Com deia una de les veïnes de Masllorç “si no fem festa quan neix un petit, quan en farem, si no és a l'església, que sigui a l'ajuntament i si no al carrer o a casa meua”.

També, s'han fet trucades telefòniques a diferents ajuntaments com Igualada, Alella, Santa Oliva, Montferrer i Castellbó, Castellar del Vallès, La Garriga, Ascó, Flix, etc. per parlar sobre el tema. Per telèfon m'han respost a les preguntes que els feia, i en algun cas he pogut conversar amb algun alcalde.

Vaig contactar, molt d'inici, amb l'Associació Catalana de Protocol i Relacions Institucionals (ACPRI), la Fundació Ferrer i Guàrdia, l'Associació Catalana de Municipis i l'Asociación Europa Laica per saber si disposaven de material sobre el tema: bibliografia, protocols o el que fos. Em va sorprendre el poc que hi havia, i em deien que quan un ajuntament decideix tirar endavant aquest cerimonial és ben lliure, i que el que acostumen a fer és contactar amb algun altre consistori que ja en fa i seguir el seu exemple, amb el mateix protocol o adaptant-lo una mica. Des de l'ACPRI em van enviar el *Reglament de protocol, cerimonial, honors i distincions per als ajuntaments* del 2010, al capítol 8 recull “La cerimònia civil d'imposició de nom”, són dues pàgines per explicar aquest acte.

Posteriorment, vaig contactar amb els diferents partits polítics amb grup parlamentari al Parlament de Catalunya per preguntar-los el seu parer sobre els ritus de pas civils, de tots ells sols vaig tenir resposta de dos grups, que coincidien

en dir que era un tema que no tenien treballat com a partit, més enllà del que puguin fer els seus afiliats a nivell personal o local, i que tampoc era una línia programàtica desplegada en tant que organització. Insistien en dir que en aquest tema es dóna total llibertat als seus regidors i militants, tant per impulsar iniciatives, com per recolzar-les o no.

També, vaig enviar un correu electrònic a desenes de jutges de pau coneguts, per preguntar si ells feien batejos civils o si coneixien companys o ajuntaments que en fessin. Cal indicar que d'entrada pensava que hi hauria més jutjats de pau fent cerimònies de benvinguda civil, i més tenint en compte que el jutge de pau és l'encarregat del registre civil. Però sols he trobat tres jutges de pau que en fessin: el jutge de pau de Santa Coloma de Queralt que just s'estrenava oficiant aquestes cerimònies; la jutgessa de pau de Castellvell del Camp, que junt amb l'alcalde van iniciar el 2015 una cerimònia conjunta, entre el jutjat i l'ajuntament, per donar la benvinguda a tots els nadons de l'any, i l'exjutge de pau de Tona fa uns anys va celebrar el bateig civil del fill d'uns amics en una masia privada, ell ho desvinculava del càrrec.

Quan vaig començar l'estudi, sols tenia comptabilitzats nou municipis catalans on celebressin batejos civils, eren, bàsicament, els municipis que havia trobat a través d'una cerca per internet. Amb el transcurs de la investigació vaig anar incrementar la llista, sobretot després d'escriure a tots els ajuntaments. A l'annex 1 hi ha la llista de municipis catalans que celebren cerimònies de benvinguda, la llista ha estat tancada al març de 2017.

Intuïa que els municipis amb cerimònies de benvinguda serien pocs, però pensava que on en celebraven, les celebracions serien nombroses. I vaig comprovar que eren pocs els municipis i poques les cerimònies que s'hi feien. Els municipis

pis on en fan, les fan molt de tant en tant, quan una família ho demana. I les cerimònies col·lectives, quan són pels nascuts l'any, queden molt concentrades a principis d'any. El primer bateig al que vaig assistir va ser a Alcanar, el setembre del 2014, quan encara no tenia la recerca definida. Vaig tenir coneixement del bateig a través d'una companya del màster, ella hi anava i em facilitava que també hi pogués assistir. Aquest bateig civil va ser clau, va ser allí on vaig confirmar que el tema escollit era molt desconegut i amb moltes possibilitats. Vaig assistir-hi com una invitada més, tant a la cerimònia com al dinar, fet que em va permetre parlar amb la regidora que havia oficiat el bateig, i també amb els pares, padrins i algun altre convidat. Les altres cerimònies a les que, també, he pogut assistir va ser a través del contacte d'algun jutge de pau o alcalde que m'avisava. Cal dir que de cerimònies conjuntes de benvinguda es celebren sobretot al mes de gener, i que aquestes es donen a conèixer, a través de les xarxes socials, web municipal, etc. En canvi, dels batejos civils individuals era més difícil saber quan es feien i on, i no sempre les famílies volien algú extern que hi fos present, i menys si aquest extern era un investigador.

M'hauria agradat anar a més batejos individuals, però no ha estat possible. Buscava anar a algun que es fes en una ciutat gran, però finalment als municipis on he pogut anar són municipis petits, el més gran Alcanar amb prop de 10.000 habitants. Es volia veure si en el cas d'un ajuntament gran hi havia alguna diferència en les cerimònies respecte als municipis petits, on tothom es coneix, com en el cas de Castellvell del Camp, Vimbodí o Santa Coloma de Queralt. El ser poblacions petites crea una proximitat entre les autoritats i les famílies. A Catalunya, cap capital de província celebra aquestes cerimònia, a Bar-

celona, des de la Regidoria de Drets Civils, s'ho van plantejar el 2001 però no va tirar endavant.

Com es deia anteriorment, fent una estimació dels batejos civils individuals que es van fer a Catalunya el 2015 calculo que aquests serien poc més d'una vintena a molt estirar. En canvi amb les cerimònies conjuntes, de les que un alcalde denominava batejos civils massius, si que són fixes cada any, i la suma dels infants actualment és superior al miler.

D'entrada, em plantejava si una cerimònia de benvinguda dels nadons de l'any estaria també dins la categoria de bateig civil, i després d'assistir a tres, al Perelló, a Vimbodí i a la Pobla de Mafumet, vaig veure que sí, en la forma i en la intenció no difereixen del que es pot considerar un bateig civil individual. Sols hi faltarien padrins (però també hi ha cerimònies individuals en les que no es contemplen) i la participació més activa dels familiars. Però el "sermó" de l'alcalde, l'escenificació, els espais i els gestos rituals són plenament coincidents. Va arribar el dia que vaig haver de plantejar-me què entenia per bateig civil, i aquí és on hi va haver un punt d'inflexió en la recerca. Entenia com a bateig civil tota cerimònia de benvinguda a un infant, per naixement o adopció, que un ajuntament o un jutjat de pau ofereix. Es poden establir tres tipus de cerimònies de benvinguda als infants, una d'individual per un infant o grup de germans; una cerimònia col·lectiva de bateig civil sols per les famílies que ho demanen i es fa cada cert temps amb tots els ho han sol·licitat (per exemple Cornellà, Sant Boi de Llobregat, etc.), i una cerimònia col·lectiva de benvinguda de l'any o trimestre (que ajuntament organitza per a tots els infants nascuts del municipi sense que cap família l'hagi demanat). Val a dir, que de la segona cerimònia, no se'n fan, tot i que estiguin fixades per alguns reglaments.

El que vaig copsar d'inici és que els ritus de pas, i en especial els anomenats ritus sacramentals,²² estan molt relacionats els uns amb els altres. Estudiar els batejos civils, porta de moltes maneres a interrogar-se pels matrimonis civils, funerals civils, i també per les comunions civils. D'aquestes, darrerament, se'n ha parlat força arrel d'una petició de comunió civil al consistori de Rincón de la Victoria a Màlaga. Però també ens porta a plantejar-nos per altres ritus de pas contemporanis com la jubilació, comiats de solter, les festes d'aniversari, etc.

El treball de camp ha estat una de les fases de la investigació més enriquidores, m'ha permès observar, preguntar, conversar, fer fotografies i enregistrar en àudio les cerimònies. Assistir a les set cerimònies m'ha aportat molta informació qualitativa, i m'ha permès poder establir comparacions. En totes elles, se m'han posat totes les facilitats, per enregistrar, preguntar i recollir tot tipus d'informació, i en quasi totes acabaven demanant la meua opinió sobre la cerimònia, amb preguntes com "T'ha agradat?", "S'assembla a les altres que has vist?", "Que et sembla? Podríem millorar alguna cosa?". Veia en aquestes preguntes una necessitat d'aprovació.

La importància d'assistir a diferents batejos obeïa a la necessitat de poder copsar la complexitat del ritual que d'entrada sols havia conegut a través del que havia llegit, i d'algun petit vídeo vist per internet. Diria sense cap mena de dubte que el treball de camp ha estat la part clau de la recerca, i la que m'ha permès entendre aspectes que a nivell teòric em quedaven menys clars.

En un primer moment havia preseleccionat tres municipis on anar a "veure" algun bateig

civil, eren Igualada per ser pioners, Salou per proximitat i Alcanar per tenir ja el contacte fet. Dels tres, sols vaig poder anar a Alcanar, als altres dos municipis, mentres he fet el treball de camp no han celebrat cap bateig. A Igualada, que van iniciar-les el 2004, sols han celebrat tres cerimònies en aquests dotze anys.

En un primer moment, també vaig pensar centrar l'estudi del bateig civil només a les comarques tarragonines, per ser el territori on visc. Però donat que vaig veure que eren cerimònies que se'n feien molt poques, l'àmbit territorial de la recerca es va fer extensiu a tot Catalunya.

S'han fet quatre entrevistes, una entrevista pautaada a la Sra. Mercedes, tècnica d'alcaldia i protocol de l'ajuntament de Salou (abril 2015), i les altres tres més informals, a la Sra. Mari Carme Navarro, regidora d'Alcanar que va oficiar el bateig civil (setembre 2014), al Sr. Joffre Villanueva, Vicepresident de la Fundació Ferrer i Guàrdia (juny 2016) i a la Carmel·la Planell, la mare que va impulsar el primer bateig a Igualada (març 2017). En totes les cerimònies a les que he assistit, he pogut conversar amb pares, padrins, oficiants i convidats, de manera informal, fet que també m'ha permès recollir molta informació i confrontar opinions.

El treball documental, la lectura bibliogràfica i buidat, ha estat també una de les parts importants de la recerca. He llegit molt, he buscat i rebuscat, però sóc molt conscient de que m'han quedat moltes lectures per fer. Aquest és un del punts on més he trobat a faltar el temps, per aprofundir-hi més. En el treball documental he pogut recollir i arxivar nombros material que m'han facilitat ajuntaments i jutjats de pau, tant de cartes de felicitació pel naixement dels nous nats, com de recull de premsa, protocols de batejos civils, actes de bateig civil, reglaments, etc.

²² Serien una part dels ritus de pas, aquells que l'Església els ha donat el rang de sacrament.

Tot el treball ha anat encaminat a recollir, sintetitzar i concloure sobre els batejos civils a Catalunya, sobre l'evolució d'aquestes cerimònies, el moment actual i els reptes que es plantejen de cara al futur.

També aquí vull fer esment a la necessitat de retornar els resultats obtinguts, tant a les persones i entitats que hi han col·laborat com a tothom

que hi tingui interès. A més de posar a disposició d'ajuntaments i investigadors els resultats obtinguts, amb tot el material recollit,²³ hi ha altres formes de retorn com podrien ser unes jornades de debat, un bloc o un espai web, articles a diferents mitjans, etc. L'estudi sols tindrà sentit si arriba a la gent, a les institucions, i contribueix a crear debat i a aprofundir més en el tema.

²³ S'ha creat un arxiu de notícies i articles de premsa sobre batejos civils i altres cerimònies laiques, que consta de més de 450 articles.

2. El naixement i el bateig. Apunts generals i històrics

“Tot naixement consisteix en una arribada a aquest món i en una presentació davant dels altres” Lluís Duch

L'arribada d'un fill implica canvis i algunes decisions. Cal triar un nom, triar l'ordre dels cognoms, fer o no fer una festa (batejar-lo o no), triar o no padrins. Eleccions importants que marcaran, se'ns dubte, la vida del nen/a. En aquest apartat entrarem a comentar aspectes relacionats amb l'arribada del nou-nat, com són el nom, els padrins, la festa, la inscripció al registre civil, les celebracions del naixement en d'altres cultures i acabarem amb algunes referències a altres tipus de batejos, com els de llibres i d'elements de cultura popular. Apunts generals i històrics de les celebracions del naixement que ens servirán per contextualitzar i, també, per entendre alguns dels trets característics dels batejos civils actuals i d'abans de la guerra civil.

2.1. L'arribada d'un infant

“Quan neix un infant la morfologia d'una família canvia. El centre del món es desplaça. Es mou la perspectiva. Es modula la conversa. Es renoven papers. S'adapten horaris. Es reordenen prioritats. Es recuperen gestos. Els rols evolucionen. Ja res serà igual perquè aquella nova personeta ho ha mogut tot, perquè a partir d'aquella vinguda, aquells que eren dos, ja no ho seran més, aquells que eren els petits ja no ho són tant, els grans encara ho són més, la taula serà més llarga, tindrem dos ulls més guaitant-nos i amb el temps aquella mirada es convertirà en una nova manera

de veure el món, i el mateix passa quan marxa algú! Quan algú se'n va, quan algú ens deixa... també canvien coses. De fet, també canvia tot.” Eloi Gisbert, 2013.

Com diu Lluís Duch i Joan Carles Mèlich, néixer és irrompre, començar, inaugurar, sorprendre. El naixement fa possible que la novetat entri i s'instal·li al món, res podrà tornar ser com abans, es creen noves relacions i nous rols. “Todo cambia, todo adquiere una nueva fisonomía, porque aparece una nueva fuente de sentido, de interrogación, de posibles conflictos” (Duch, 2009:204).

A les tertúlies sobre el bateig, que es van fer a Masllorenç i a Cabra del Camp, es parlava que l'ideal familiar, durant temps, va ser arribar a tenir molts fills, com més millor. No tenir-ne cap, per una parella, era un drama, i era viscut i vist, com una maledicció, un càstig diví cap a una casa, i en concret cap aquell matrimoni. En un temps on la mortalitat infantil era molt elevada, tenir molts fills podia ser la manera de garantir la continuïtat de la família i de la casa.

També, a la tertúlia de Masllorenç es va mencionar com per aconseguir la fecunditat, si aquesta es feia esperar, es recorria a tot tipus de pràctiques, novenes, resos, promences, visites a Mare de Déu i als consells, pràctiques i remeis que de generació en generació s'anaven transmetent. La dona embarassada rebia una consi-

deració especial i deferències, sobretot si era primerenca. Era un temps d'espera, confiant que el part aniria bé, i seria sense complicacions. La llevadora assistia al part, i en cas de perill feien avisar al metge.

Tant la concepció, com la gestació i el part estaven plens de creences i supersticions. Amb l'arribada del nounat, arribava la celebració, calia posar nom, trobar padrins i fer festa. Calia donar una dimensió pública al naixement, el nou veí que s'afegia a la comunitat, passant a ser un més. Durant segles, el bateig, a Catalunya, era únicament catòlic, es feia a l'església i amb un cerimonial que es repetia una i altre vegada. L'infant era batejat de la mateixa manera que s'havien batejat els pares, avis, besavis... una litúrgia repetida, un símbol, un espai (l'església), un procedir que sempre era el mateix. Sols canviaven les persones.

El bateig era un esdeveniment molt important per la família, i alhora una festa que celebrava tota la comunitat. La cerimònia es feia l'endemà del naixement o pocs dies després,²⁴ es tenia por que l'infant morís i no pogués anar al cel. També, en els parts difícils, es feien batejos en perill de mort, i batejava tant el pare, com la llevadora o el metge, així si moria evitaven que l'infant anés als llimbs.²⁵

El dia del bateig era el primer dia que la criatura sortia de casa, ben tapat, per evitar que fos vist, i era a l'església quan es mostrava. La Josefina Roma explica el risc que suposava, pel nounat, sortir al carrer tan aviat, sobretot a l'hivern

i en poblacions tan gèlides com les d'alta muntanya. El nounat anava molt mudat, vestit amb el que es coneix amb la muda de batejar, formada per diferents peces, totes de color blanc. També, s'explica que la criatura portava diferents amulets com podien ser els sants evangelis sobre el pit, medalletes, penjolls, etc.

En alguns casos el primer fill estrenava el vestit de batejar, i aquesta servia per tots els altres fills, i també en moltes cases, el vestit del fill, havia estat utilitzat prèviament pel bateig d'algun dels progenitors o dels avis, era una muda que podia passar de generació en generació.

El bateig s'anunciava amb repic de campanes, primer cridant a missa i al sortir els tocs festius avisaven que el poble tenia un nou cristià. Es tocava més o menys en funció de la paga que el padrí havia fet al campaner. En alguns pobles el toc de bateig d'un nen o una nena era diferent, com també passava amb el toc de difunts, que diferenciava el sexe de la persona traspassada. A algunes poblacions del Pallars, les campanes sols havien arribat a repicar si el batejat era un nen. A Bellpuig, explica en Ramon Miró, hi havia la campana del sermó o de bateig, que es coneix així perquè era la que es tocava pels batejos. El toc de bateig, segons la documentació que es conserva, era "Batallades de dues en dues amb la campana de bateig y al terminar unes quantes de seguides" (Miró, 2008:32).

Al bateig s'hi anava en comitiva. Sortien de la casa de la família: el pare, la llevadora, els padrins i els convidats. L'infant el portava la llevadora o la padrina. De manera molt ritualitzada, es dirigien tots cap a l'església, on els esperava el rector i algun escolanet. La mare no assistia a la cerimònia, es quedava a casa preparant el convit. De tornada a casa, el seguici anava ple d'infants del poble, que cridaven i cantaven. Els padrins tiraven confits des del balcó o des de

²⁴ Si es podia, es mirava de fer coincidir en diumenge o un festiu (explicat a la tertúlia de Masllorç, 2016)

²⁵ Segons la doctrina tradicional catòlica, els llimbs és el lloc on van les ànimes dels infants morts sense haver estat batejats. (Diccionari Alcover-Moll)

la porta de la casa repartien dolços o xocolata. També en alguns pobles el repartiment es feia a la sortida de l'església.

Valeri Serra i Boldú referint-se als batejos de Llorenç de Vallbona, el 1931, escrivia:

“En la comitiva de padrinos y demás acompañantes que llevan el recién nacido a la iglesia, figuran al frente unas niñas llevando unos cantaritos de vidrio y una toalla, que el sacerdote usa después del bautizo. Las comadres del pueblo están atentas para saber qué tal se portaron los padrinos, puesto que éstos pagans u tributo a la Virgen del Rosario, depositando una limosna en la azafata que les presentan las mayorales. Luego de aventadas las campanas para festejar el ingreso en la Iglesia de un nuevo cristiano, tocan tantas batalladas como sueldos dióse de limosna. Acto seguido las administradoras de la Virgen van a visitar a la madre del bautizado, y es costumbre que a esta visita asista su hijo colocado encima de la cama, con todas las galas con que vino de la parroquia, de las cuales en manera alguna se le despoja hasta tanto que su madre recibió la visita y ofreció limosna a María Santísima. Las mayorales colocan luego la azafata en la mesa donde se sirve el refresco a los que fueron al bautizo, terminando lo cual se levanta la comadrona y pide por sí; no con fórmula propia como en Bovera, donde se levanta y dice tendiendo la mano a padrino y madrina: “Se me rompió la cinta del delantal”, y ellos que sben a dónde va la indirecta, le dans sus honorarios” (Serra,1931:6)

La capta de les majorales de la confraria del Roser havia estat una pràctica molt arrelada a les terres de Ponent i a les comarques de Tarragona, es cantava amb el pandero quadrats al batejos, casaments i altres celebracions de pes. Ramón Miró en el seu article sobre les confraries del Roser a la Segarra exposa que “Les despeses que ocasionava l'ús del pandero són importants, però creiem que el més fonamental en aquest tipus de captiri no era el fet d'aplegar diners, sinó el de celebrar-acceptar les noves situacions a nivell de

comunitat, especialment les adreçades al manteniment i augment d'aquesta. Així, se centraven en la celebració del canvi d'estat (solter-casat) i a la seguretat de la continuïtat (nadons). El tipus de fet que generava l'aplega amb pandero era, habitualment, els capítols matrimonials (quan eren famílies importants), les esposalles i els bateigs”. (Miró,1986:134)

Els pares rebien regals.²⁶ I també, alguns, feien recordatoris de bateig, recordatoris que es van començar a fer a finals del segle XIX. No van ser tan estesos, com ho foren els recordatoris de la primera comunió. També, hi havia venedors ambulants que anaven pels pobles a vendre títols de naixement. En aquests s'anotava el nom de l'infant, el dia del naixement. Si se'n tenia es posava foto i s'emmarcava.

Els manuals d'urbanitat i del bon tracte social del segle XX, dediquen extensos capítols a la cortesia en la cerimònia del bateig, amb referències prou interessants a com cal comportar-se.

Títol de naixement de Joan Canela. Cabra del Camp, 1930.

²⁶ Els regals de bateig han estat convertits en les llistes de naixement.

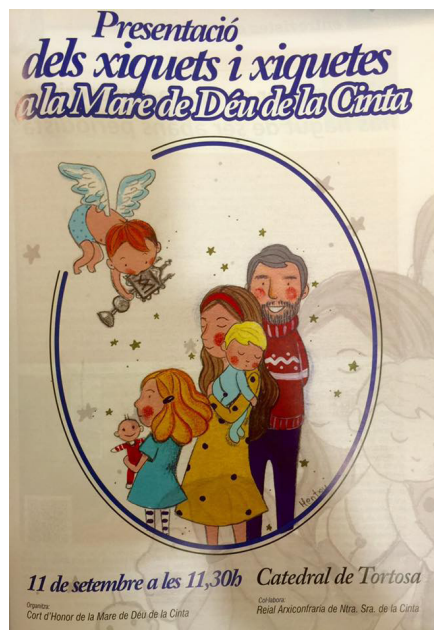
Tot el que s'ha explicat, canviava molt quan el fill era il·legítim, aleshores tot era diferent. En algunes poblacions, els fills il·legítics, eren batejats de nit, sense tocs de campana i sense convit, fent-se amb el màxim secret. I en alguns casos després del bateig aquests nounats eren conduïts a la casa de caritat més propera. En tot, calia subratllar la deshonra de la dona, i estigmatitzar el fill, ser fill il·legítim era una situació difícil de portar. El bateig també reforçava el nivell social de la família, alhora que en el cas dels fills il·legítics accentuava la seva situació marginal.

Per la festa de la Candelera²⁷ els nascuts durant l'any es presentaven a Déu i a la comunitat parroquial, assistint tots junts al temple amb festa grossa. La celebració té alguna semblança amb les celebracions de benvinguda de tots els nounats de l'any que fan alguns ajuntaments. Com també s'assemblaria a la presentació, que cada any es fa a la catedral de Tortosa, dels nounats a la Mare de Déu de la Cinta, per la seva festivitat. En diversos santuaris era costum portar als nounats a presentava-vos davant la mare de déu o al sant titular, en el primer aplec que s'hi celebrava després del naixement, seria el cas del santuari de la Bovera, a Guimerà.

L'historiador Albert Palà fa referència a la celebració lligada a les inscripcions al registre civil de finals del segle XIX i principis del XX.

“En totes les inscripcions, malgrat algunes activitats específiques, hi havia una litúrgia comuna molt semblant: s'anava en grup i de forma pública al registre civil per a inscriure el nounat. Feta la inscripció, es sortia al carrer per celebrar-la mentre s'anava a un altre local on, posteriorment, es celebrava un banquet o es donava un refrigeri a

²⁷ Festa anomenada també de Santa Maria en la Presentació del seu fill Jesús al temple (2 de febrer).

Cartell anunciador de la festa de presentació dels infants a la Mare de Déu de la Cinta de Tortosa, 2016.

tots els assistents. Durant aquests àpats era pàctica habitual brindar per la salut del nounat i fer proclames en defensa del lliure pensament. Així doncs, igual que en el ritual catòlic, quedava constància escrita de l'entrada d'un nou membre a la comunitat i el seu naixement era acollit amb joia en una festa posterior. Fins i tot a Olesa de Montserrat, fent paròdia de la cerimònia catòlica, s'arribà a remullar el cap d'una nadó amb vi ranci”²⁸ (Palà, 2015:435)

²⁸ J.M. Sucre a les seves memòries “Del romanticismo al modernismo. Memorias” (Editorial Barna, 1963) explica que al barri de Gràcia, abans de la guerra civil, hi havia el curiós i burlesc costum de batejar els fills d'ateus i lliurepensadors a la botiga de begudes *La Verema*, allí els mullaven el cap amb vi i en algunes ocasions amb malvasia de Sitges.

Festejar l'arribada d'un infant. Referències a altres cultures.

En les diferents cultures es celebra l'arribada d'un infant, el tret comú és fer festa, menjar, compartir, cantar i ballar, per expressar l'alegria i l'agraïment. Fer que sigui un temps festiu.

Van Gennep, fent referència al treball de Drake-Brockman, *Census of India* de 1901, senyala que entre els ngente, clan dels lushei hills, a l'Assam (Índia), cada tardor es fa una festa de tres dies en honor a tots els nens nascuts durant l'any. Durant les tres primeres nits, tots els adults mengen i beuen en abundància; el tercer dia, els homes es disfressen de dona o de poi (clan veí) i van de casa en casa visitant a les mares de l'any, aquestes els donen de beure i els fan petits obsequis i, a canvi, ells ballen. L'autor estableix cert paral·lelisme amb les festes anuals dels morts, apuntant també com "la fecundidad no es ritualmente festejada por un grupo restringido (familia) únicamente, sino por una agrupación general" (Van Gennep, 1986:78).

M. Eliade menciona el bany cerimonial azteca (Mèxic) del nounat, recollit per Bernardino de Sahagun. El sacerdot banya a l'infant, mentre parla amb la Deesa de les Aigües Fluents, Senyora Chalchiuhtlicue, i li demana misericòrdia per l'infant, que el renti i el lliuri d'impureses "deja que el agua arrastre la tierra y las manchas, y libralo de toda suciedad. Que él te complazca, oh Diosa, que su corazón y su vida se purifiquen, que pueda vivir en este mundo con paz y sabiduría. (...) Concédenos lo que te pedimos, ahora que el niño está en tu presencia" (Eliade, 1978:369)

També Eliade fa menció al bany ritual dels Ngaju Dayak del Sur de Borneo (Àsia). Uns dies o setmanes després del naixement, al riu o a casa fan un bany ritual. L'infant és portat dins el riu en un bot sagrat amb la forma de la Serp

Aquàtica, decorada amb teles i banderes, i allí on consideren que hi ha l'entrada al Món Inferior, l'infant és submergit. Es considera que "toda la comunidad regresa en la divinidad (el bote) al Mundo Inferior y encomienda al niño a la divinidad, quien le confiere nueva vida para que pueda volver al mundo como un nuevo ser humano" (Eliade, 1978:269-270). El ritus l'executa el sacerdot qui invoca a les dues deesses supremes i els suplica que obrin les fonts de l'aigua de la vida i les deixin fluir pel riu, per poder submergir al nadó. El bany ritual significa un retorn a la divinitat i la renovació de la vida.

A l'Íslam, als set dies del naixement, es celebra la cerimònia anomenada la primera *aquíqa* o *l'issem* en la que s'anuncia oficialment el nom del nounat. Aquesta festa, on les dones hi tenen molt de protagonisme, aplega als parents i veïnat, es salmodia l'Alcorà i els panegerics del Profeta, en finalitzar hi ha ball i cants fins la matinada. En algunes zones l'elecció del nom del nadó correspon a l'avi o al membre de més edat de la família. Per costum, la família de la mare sacrifica un corder. Al moment de néixer, el pare, l'avi patern o la llevadora, xiuxiuegen a l'oïda de l'infant la crida a l'oració i després li posa una mica de mel a la llengua. Des d'aquell moment ja es considerarà que el nen és musulmà. Hi ha diferències en els costums depenen del lloc. A Cabra del Camp, on hi viu un important grup de marroquins, celebren el naixement de l'infant amb un dinar conjunt al poc d'haver inscrit el nounat al registre civil. Explicat per veïns marroquins del Raval (Barcelona) i de Cabra del Camp.

A l'Índia Vèdica, com a ritus, cal destacar el recitat de l'himne, al final del qual se li lliga al nen un talismà de fusta resinosa, recitant aquesta fórmula "Toma posesión de este sortilegio de inmortalidad. Yo te concedo el alimento y la vida; no vayas a las negras tinieblas;

queda salvado; ve hacia la luz de los vivos ante ti..." Van Gennep señala que aquest ritus es fa el desè dia, l'últim de la reclusió de la mare, i és el moment que a l'infant se li donen dos noms, un d'ordinari "que le agrega a los vivos en general, y otro que sólo debe conocer su familia"(Van Gennep,1986:85). També, el tercer dia de la tercera lluna creixent, el pare presenta el nen a la lluna.²⁹

A Gabón (Àfrica), quan naixia un nen, un pregoner públic anunciava el seu naixement i reclamava, pel nen, un nom i un lloc entre els vius. Algú, des de l'altre costat del poblat, responia que es donava per assabentat i prometia, en nom del poble, que el nounat seria rebut a la comunitat i tindria tots els drets i avantatges que tenien tots. Aleshores es reunien tots al carrer, es portava allí el nounat i se l'exposava a la vista de tots. Es portava un cubell d'aigua, i el cap del poblat el ruixava amb aigua, li posava un nom i pronunciava una invocació a fi de que tingues bona salut, arribes a adult, tingues nombrosa descendència i quantioses riqueses, entre d'altres desitjos (Van Gennep,1986:96).

Tot el ritual que envolta la celebració per l'arribada d'un nou infant és un ritual complex i molt revelador de la cosmologia d'una societat concreta. Aquests rituals ens porten a preguntar-nos a qui encomana cada societat la protecció de les criatures i a qui agraeix la seva arribada. Aquí i enllà, la festa és una acció de gràcies i un seguit de pràctiques encaminades a protegir a l'infant i a donar-li la força per arribar a adult.

²⁹ Fraizer al seu llibre *Adonis, Atis, Osiris* (1907) recull alguns ritus de presentació del nounat a la lluna, basant-se la majoria en el fet que la lluna afavoreix el creixement de l'infant.

2.2. El nom

«Per més que tinguem la sensació que posar el nom a un fill és un acte radicalment lliure, acaba estant sotmès a una altra mena de lleis que actuen d'una manera molt similar als patrons tradicionals»
Carme Junyent

Anys enrere, el nom no es donava a conèixer fins a la cerimònia, en el mateix moment que ho preguntava el mossèn. A la pregunta responien els padrins.³⁰ A l'infant, normalment, se li posaven tres noms, el primer el solia triar el padrí; el segon, els pares i el tercer, el rector. Però era una regla que variava segons el lloc. A Formentera, Joan Bestard recull que el segon i tercer nom que es posava, a principis del segle xx, corresponia normalment al patró de la parròquia on es batejava i al nom del mossèn que administrava el sagrament (Bestard,1986:46-47).

En els batejos civils d'abans de la guerra civil, al moment de la inscripció al registre civil, es posaven també tres noms, alguns de molt curiosos, ben lluny del santoral, com podien ser Cultura, Democràcia, Llibertat, Solidaritat, Revolució, República, Artesana, Germinal, Acràcia, Espartac, Progrés, Col·lectiu, etc. De Menorca, l'enquesta de l'Ateneu de Madrid, 1901-1902 sobre el cicle vital a Espanya, recollia aquests noms:

"En Mahón y en la bella Villa-Carlos (Georgetown de los ingleses) van en aumento de algunos años a esta parte, las inscripciones civiles, sin bautizo católico y ya en lugar de acudir al Santoral Romano, se adoptan los nombres de Saturno, Lucrecio, Espartaco, Liberto, Darwin, Palmiram,

³⁰ A l'Espluga de Francolí hi havia la costum al fer la pregunta el sacerdot ¿con aura nom? El padrí deia "la comare dirà", replicant la padrina "loque'l compare vulgui" fent-se cumplits, d'aquesta manera el primer nom el posava el padrí si era nen, i la padrina si era nena. (Limón,1990:857)

Redención, Justicia, Acracia, Luz, no faltando tampoco alguna Electra.” (Limón, 1990:865)

En relació als noms que es posaven al bateig civil, la revista satírica *Papitu*, recollia:

“El señor Francisco Condomines, habitant del carrer de la Princesa, bateja al seu filllet amb els noms de Decoroso, Igualdad, Avance, que no sabem com lliguen. Més posats a tom varen ésser els noms qu’ en el bateig civil, fa alguns anys, va posar el señor don Pau Roqueta a la seva filleta, que va néixer en un tranvia de Les Corts. La noia se va nomenar: Edisson, Marcoci, Volta”. (Papitu, any 05, núm 192, 31 juliol 1912:505)

Albert Palà recull exemples de conflicte per inscriure els infants amb noms que no provenien de la tradició cristiana. Exposa el cas d’una nena que els pares volien inscriure com Federación i davant la negativa del jutge, van recórrer a instàncies superiors que van ser favorables i van permetre inscriure la nena amb dinou noms típicament lliurepensadors, aquests noms amb els que va quedar inscrita la nena van ser Federación, Anarquía, Armonía, Asamblea, Asociación, Colectividad, Democracia. Emancipación, Fraternidad, Igualdad, Justicia, Libertad, Luz, Manifestación, República, Revolución, Solidaridad, Verdad i Virtud. (Palà, 2015:435-436). També fa esment al cas d’uns pares que volien posar al fill Washington, Amor i Progreso, i com el jutge, a Sants, el va registrar com a Alfonso i León “podem imaginar la indignació d’uns lliurepensadors davant la “incalificable terquedad” d’un funcionari que no només féu cas omís a la seva voluntat sinó, que burxant en la ferida, registrà el seu fill amb els noms del rei d’Espanya i del pontífex” (Palà, 2015:436).

Els noms, en molts casos, eren reivindicatius, de valors i de personatges il·lustres o transgressors. Al primer bateig civil fet a Reus, el 1870, l’acta de celebració recollia que padrins i

pares “han manifestado ser su voluntad dar al niño, los nombres de Mario, Manin y Lincoln, en honra y memoria de estos grandes hombres, adalides de la libertad y defensores de la justicia” (Pallejà, 1935:71-72)

En els darrers anys, l’església ha deixat de posar els tres noms de bateig, per posar-ne sol un, el triat pels pares. En alguna població encara algun rector els manté, però cada dia és més excepcional que es posin els tres.

Hi ha cerimònies de benvinguda, de les que es celebren a Catalunya, que s’anomenen d’imposició de nom, però, aquestes no difereixen gens de les altres. Es pregunta als pares quin nom donen al seu fill,³¹ quan fa mesos, si no anys, que ja han estat inscrits al registre civil, i el seu nom és més que conegut per tothom. És un gest simbòlic, per reafirmar el nom, i dir-lo davant l’autoritat. Els noms dels infants de les cerimònies a les que he assistint són dels més corrents³² com Sara, Pol, Marc, Janet, Abril, Paula, Jan, Oriol, etc.

Els sikhs, amb una presència important a Catalunya, celebren la Nam Karan, cerimònia per posar el nom a un infant. Es celebra quan la mare i el nounat poden desplaçar-se a la Gurudwara (Casa de Déu). Allí, junt amb els familiars, canten himnes sikh per festejar l’arribada de l’infant a la família i a la comunitat. Per donar nom, agafen una pàgina a l’atzar del *Guru Granth Sahib Ji*, i i la primera lletra de la primera cançó es converteix en la primera lletra del nom del nadó.

El periodista Albert Fargas al llibre *Diccionari de la françaçoneria* afirma que “La consideració i valoració dels noms parteix de la pre-

³¹ A la cerimònia del jutjat de pau de Santa Coloma de Queralt el jutge demana als pares amb quin nom serà conegut el seu fill/a. Veure annex 2.

³² Segons les dades d’IDESCAT.

missa que el nom d'una cosa o persona conté o tota o part de la substància d'aquesta cosa. Per tant, amb el nom s'evoca o es fa present la cosa anomenada. Aquesta creença és molt antiga, acompanya pràcticament l'història de l'home. És allò del poder de les paraules" (Fargas, 210: 152-153). Al bateig es posa, es dona, s'imposa un nom, un nom que donarà personalitat a l'infant i el marcarà.

Van Gennepe considera que a través del nom, l'infant és individualitzat i alhora agregat a la societat, a la societat general (Van Gennepe, 1986:95).

La tria del nom és una qüestió important, ho era abans i ho és ara. Anys enrere tenien molt pes els noms de la família, reproduir una continuïtat a través del nom, especialment pel sexe masculí, repetir el nom del pare, de l'avi, del besavi, tenir les mateixes inicials, com si tot seguis igual. Fins i tot, si moria un fill es posava el mateix nom del difunt al següent fill que naixia. I també era habitual posar els noms dels patrons de la població. En ocasions aquestes dues opcions anaven del tot lligades, el nom del patró o patrona era també un nom comú dins la família. Actualment, hi ha ajuntaments que fan obsequis o recepcions, anuals o puntuals, a les persones que porten el nom d'un dels patrons. A Santa Coloma de Queralt a les nenes que els posen el nom de Coloma o de Queralt, l'ajuntament els paga la mona fins la majoria d'edat (les pastisseries els la porten a casa); l'ajuntament assumeix un cert padrinatge, sols pel fet que porten un dels noms inclosos en el nom del municipi. Altres ajuntaments organitzen, cada cert temps, actes de reconeixement a les persones que porten un determinat nom lligat a la població, per exemple a Vimbodí fan una recepció cada cinc anys (durant les festes quinquennals) a totes les dones que es diuen Torrents (patrona de la població), igualment a Vila-seca a

les que porten el nom de Pineda; o a Valls, cada any per la fira, l'alcalde fa una recepció a totes les Úrsules. A Castellvell del Camp, des del 2003, un dels actes de la festa major de Santa Anna consisteix en la trobada d'Annes a l'ermita, allí les rep l'alcalde i té lloc una ofrena floral, una fotografia de grup i un refrigeri final.

També és interessant el tema del nom en les adopcions, i el fet que actualment es donen diferents situacions: a l'infant li posen un nom si no en tenia, canvien totalment el nom, el mantenen tal qual el que tenia o se li posa un nom compost amb el nom d'abans i un de nou.

Darrera cada nom, hi ha molta intencionalitat i històries interessants de recollir, com diu Joan F. Mira "de tot allò que hi ha sota el nom i dins del nom". La funció nominativa (individualitzadora) dels noms també forma part d'un sistema de classificació, i del seu caràcter relacional. Com exposa Joao Pina Cabral, els noms personals porten a dins seu, històries d'identitat i pertinença, tant col·lectives com individuals (Pina Cabral, 2003).

Joan Bestard veu com "La forma de transmisión de los nombres y el ritual de denominación tratan de resolver la contradicción entre la continuidad social de la familia y la discontinuidad personal del individuo, entre su papel social y su destino individual. Esta oposición aparece en la ceremonia del bautismo donde se nombra al recién nacido, y se expresa en términos de la antinomia entre el nacimiento natural y el nacimiento espiritual." (Bestard, 1986:35). Bourdieu considerava que la continuïtat del nom no era deguda al principi de filiació sinó al capital simbòlic que cada família és capaç de mantenir o acumular a través de les diferents generacions (Bestard, 1986:52). També Bestard senyala que "La denominación del niño como individuo ocurre en el marco ritual del bautismo, que

marca su nacimiento espiritual y le proporciona unos parientes rituales diferentes a sus padres" (Bestard,1986:36).

A banda del nom de naixement, podem trobar posteriorment altres noms, com són els noms artístics, el nom de religió,³³ i també el que coneixem com sobrenom, renom o malnom. En paraules de Joan Bestard "un individuo cambia de nombre y, por tanto, de identidad según el contexto en que se sitúa y el status en que se encuentra" (Bestard,1986:33).

A Carbia, a Pontevedra, s'explica que als fills il·legítims, al segle XIX, els rectors els posaven sempre noms estranys com Tecla, Tiburcio, Cucufate, Emeterio, Eulampio... però sempre, com no podia ser d'altra manera, eren noms del santoral, però d'aquells que ningú posava (Limón,1990:1087).

L'estudi etnogràfic dels noms personals, tal i com recull Claude Lévi-Strauss,³⁴ ha xocat constantment amb diversos obstacles. A l'investigar-los entren en joc diversos elements, que no sempre es tenien prou en compte, com les prohibicions múltiples que afecten l'ús de noms propis i les categories nominals. El procediment per designar amb un o més noms als individus és un camp d'estudi amb moltes possibilitats. Lévi-Strauss va subratllar el paper classificatori dels noms a més de la seva funció d'identificació. "Los nombres eran siempre significativos de la pertenencia a una clase, real o virtual", i sovint un nom, per exemple, posar a l'infant el nom de l'avi,

podia ser equivalent a donar-li un títol. (Lévi-Strauss,1964:271-277).

Actualment a l'estat espanyol es pot posar qualsevol nom a un infant, sempre que aquest no sigui ofensiu. De tant en tant, surten polèmiques per inadmissió de noms, per part d'algun registre civil, alguns dels que s'han rebutjat són noms com Princesa i Satanàs (noms que existeixen en altres països). El 2016, al registre civil de Fuenlabrada, uns pares volien posar Lobo al seu fill, i l'encarregat ho va rebutjar per considerar-lo ofensiu i per poder-se confondre amb un cognom. Després d'una campanya de recollida de signatures, el nom ha estat admès, per resolució del director general de los Registros y del Notariado, última instància a qui recorre en cas de disconformitat.

És interessant la reflexió que fa la Carme Junyent, experta en antropologia lingüística, en relació a la tria de noms.

"Els motius [per la tria de nom] els sabem tots: el nom d'algun familiar, la sonoritat, el significat, que no es pugui traduir, que sigui igual en llengües diferents, que remeti a algun personatge històric o literari (bé, això a la xarxa; en recerca sobre onomàstica també et trobes personatges de sèries, noms d'actors, cantants, etc.). Al nostre país, les pautes per a posar noms van començar a canviar als anys seixanta. Si fins aleshores els noms que es posaven eren els del padrí o la padrina, l'avi o l'àvia, el pare o la mare o, en tot cas, el sant del dia, a partir d'aquell moment canvien radicalment els patrons i en principi tothom posa el nom que vol. En el debat de Catalunya Ràdio va sortir molt la paraula 'llibertat'. La majoria defensaven que s'havia de poder posar el nom que es volgués. Naturalment, tots ens sentim lliures en el moment que triem un nom per als nostres fills. Però és aquesta sensació de llibertat el que segurament és més enganyós. Malgrat el canvi radical en les pautes produït al tomb dels seixanta, el fet és que encara hi ha noms característics d'un període que es continuen posant molt (tots acabem

³³ En algunes ordres i congregacions religioses el nou nom marcava la vida nova, i la renúncia a la vida anterior. Adoptar un nou nom i tornar a néixer en Crist. Actualment és una pràctica en desús.

³⁴ Lévi-Strauss al seu llibre *El pensamiento salvaje* (1964) dedica un capítol a l'anàlisi dels noms i dels sistemes classificatoris.

posant els mateixos noms, vaja: això no ha canviat). Tampoc no hi ha hagut canvi en el fet que hi ha més variació en els noms de noia que en els de noi. I finalment, es donen una mena de cicles de deu anys en la renovació dels noms que s'han identificat en alguns països (Itàlia, els EUA) i que també van per barris; a Barcelona, el districte de Sarrià – Sant Gervasi acostuma a inaugurar els cicles de noms que deu anys més tard són els més posats al Raval o a Nou Barris. És a dir, per més que tinguem la sensació que posar el nom a un fill és un acte radicalment lliure, acaba estant sotmès a una altra mena de lleis que actuen d'una manera molt similar als patrons tradicionals. Segurament per això, els que han recuperat noms tradicionals (Pere, Jaume, Manel, Mercè, Montserrat) han acabat posant els que ara són els més originals³⁵.

El nom és un tema de gran importància en disciplines com l'antropologia, i sobretot en l'estudi de la filiació i la noció de persona. És important la tria del nom i la manera com es dona a conèixer. Com diu Joan Bestard "Los nombres de la persona la localizan en una red de parientes, le proporcionan unas relaciones y la diferencian de las demás" (Bestard, 1998:233). Darrera cada nom hi ha un motiu i uns valors, a vegades de continuïtat i d'altres de trencament. Socialment, sense nom no seríem, no podem triar no tenir-ne.

2.3. Els padrins

"Cult. pop.—El padrí sosté l'infant mentre el bategen, i la padrina sol sostenir una candela encesa durant una part de la cerimònia del bateig. Va a càrrec del padrí, totalment o en part, el refresc o beguda que es fa a la casa de l'infant batejat. Els padrins contreuen obligacions respecte de llur fillol, en quant a la seva educació cristiana i a pro-

tegir-lo posant-se en lloc de pares si aquests arriben a faltar. També existeix el costum que el padrí o padrina obsequii el fillol en certes ocasions, com amb la *mona* per Pasqua (or., occ.) o amb els *diners de nous* (men.) o *estrenes* (Val.) per Nadal. Les criatures acostumen a visitar sovint llurs padrins de fonts i solen tenir-los una afecció especial" (Diccionari Alcover Moll).

"Qui té padrins, el bategen". "Qui té bon padrí, té bon bateig" dites populars.

A la tertúlia sobre batejos, que es va fer a Cabra del Camp i a Masllorç, els contertulians explicaven com els pares no triaven lliurement els padrins, hi havia una mena de regla no escrita per escollir-los. Calia un padrí i una padrina, un per banda materna i l'altre per banda paterna. En algunes poblacions, el primer fill, l'hereu, era apadrinat per l'avi patern i l'àvia materna; el segon fill, per l'avi matern i l'àvia paterna, i els altres, pels tiets, germans o altres familiars. Els padrins solien ser sempre membres de la família, excepte algunes vegades que els pares triaven padrins rics, amb una bona situació econòmica i social, a fi que aquests poguessin ajudar als fillols a obrir-se un bon camí a la vida. Els metges, pel seu prestigi i influència social, eren un dels col·lectius més demandats per ser padrins de bateig o testimonis de casament. A Eivissa, explica en Joan Bestard "se mira mucho las cualidades morales del que ha de sacar de pila a su hijo y lleva hasta la superstición la creencia de que tales fueren los padrinos, tal será el ahijado" (Bestard, 1986:37). La tria, se'ns dubte, és important, i en certa manera passa a ser un regal que es fa a l'infant, regalar un vincle que l'acompanyarà, i si la persona escollida és un bon padrí o padrina, millor que millor.

Com a anècdota, es diu que a Mendaro (País Basc) hi havia el costum anomenat la ventura, i consistia que si els pares no havien designat

³⁵ Extret de l'article de Carme Junyent publicat a Vila-web 24/12/2016 <http://www.vilaweb.cat/noticies/un-conte-de-nadal/>

prèviament padrins, el dia del bateig exercien les funcions d'aquests els primers individus adults que es trobessin durant el camí fins l'església, i aleshores a l'infant se l'anomenava Ventura. Sembla que aquest fet es repetia a d'altres poblacions. (Limón,1990:709)

A Mallorca, el Cançoner Popular de Catalunya, recull el Ball del Fillol, que posa de manifest la gran complicitat que hi havia o es fomentava entre padrins i padrines.

“Ball amb el qual el padrí o compare d'un infant obsequiava a la padrina o comare en tornar del bateig. Era obligació del padrí fer present a la padrina d'una branca de llorer lligada amb floc de seda (...). Era costum cantar-hi corrandes” (Pujol,1936:259)

La figura dels padrins de bateig és antiga, la trobem present en partides baptismals de més enllà del segle XVI (quan a Catalunya comencen les anotacions als llibres sacramentals). El paper dels padrins reforça el caràcter de protecció que el bateig tenia per l'infant, en un sentit molt ampli, calia protegir-lo contra les forces del mal considerades molt poderoses, i calia protegir-lo, també, d'un futur incert. Els padrins eren una garantia per l'infant, li asseguraven uns pares substituïts si els biològics morien.

Joan Bestard fa una interessant distinció entre “el destino individual de la persona asociado al nombre propio, al bautismo y a los padrinos y el destino familiar asociado a los apellidos, al nacimiento y a los padres” (Bestard,1986:37). Pares i padrins tenen una funció i un acompanyament diferent “Los padrinos son al caràcter “moral” de sus ahijados lo que sus padres son a su caràcter “físico” (Bestard,1986:37). A Mèxic, quan els fillols es casen els padrins tenen el dret d'intervenir en els problemes matrimonials, i en general, s'espera que actuïn quan aquest passa per qualsevol crisi moral. (Nutini,1989:74-75)

El dia del bateig els padrins paguen part o la totalitat de les despeses, de la festa, del gasto de la parròquia, del campaner, dels confits i del dinar. En alguns llocs, també, regalen el vestit de batejar i una medalleta d'or o plata, segons les possibilitats. Durant la cerimònia el padrí aguanta als braços la criatura, i la padrina acostuma a recolzar el braç. Amb el bateig s'estableix el parentiu espiritual, els padrins són els encarregats d'acompanyar l'infant en el creixement de la fe. També entre les obligacions que tenen assignades cal destacar els regals que els toca fer al llarg de l'any: la mona per Pasqua, la palma o palmó per Diumenge de Rams, i obsequis pel sant, aniversaris i Reis. En Jan Grau, especialista en cultura popular considerara que és a Setmana Santa quan es fa la renovació de vots del padriatge.

A Llatinoamèrica, la figura dels padrins de bateig té altres connexions, i estableix entre pares i padrins un complex sistema de relacions, que amplia d'una manera peculiar les fronteres familiars i crea entre els compares, el que Hugo Nutini i Betty Bell consideren, un veritable parentiu ritual. A Mèxic, en concret, els padrins tenen molt de pes, i les obligacions d'un padrí són molt importants al llarg de tota la vida; si el fillol mor abans dels dotze anys, els padrins han de comprar el taüt blanc i vestir a l'infant (Nutini,1980:74-75).

La figura dels padrins es també present en altres sacraments, com la confirmació, el matrimoni (anomenats testimonis) i en l'ordre sagrat. En alguns llocs, els padrins de casament, ho eren també del primer fill que naixia. (Limón,1990:707)

En els batejos civils la figura del padrí també és important, a la cerimònia es donen a conèixer públicament i queden legitimats. Constaran com a padrins en l'acta de celebració, de la que guar-

daran còpia els pares i padrins, i s'arxivarà al registre de cerimònies de benvinguda del mateix ajuntament. Al primer bateig civil, celebrat a Reus el 1870, l'acta recollia que els padrins serien els encarregats "de velar por la educación moral y social del referido niño, para el caso de quedar huérfano hasta su mayor edad", i se'ls havia preguntat si "convenían a ello" (Pallejà, 1935:72). A França, el bateig civil anomenat padrinatge laic (*parrainage civil*) posa molt d'accent en la figura dels padrins com a pares de substitució i transmissors de valors.

Els padrins civils amb els que he parlat, al llarg de la recerca, valoren molt positivament el ser padrins i la cerimònia del bateig civil per ser presentats i comprometes a tenir cura de l'infant. Un dels padrins d'Alcanar em deia "cal que hi hagi padrins sempre, siguin els nens batejats per l'església, pel civil o no es bategin per enlloc". Certament, la figura del padrí i padrina ha estat reivindicada més enllà de l'àmbit de l'església. En les cerimònies civils, on hi ha padrins, es segueix triant dos padrins com sempre es feia a l'església catòlica³⁶, un padrí i una padrina, un per cada banda dels progenitors, que tant poden ser familiars com amics. Actualment, molts pares, tot i no batejar els seus fills, ni per l'església ni "passant" per un ajuntament, trien igualment els dos padrins pels seus fills, sovint més entre les amistats que entre la família³⁷. Donen continuïtat a la figura dels padrins perquè per ells té valor més enllà de la tradició catòlica, volen "donar" als seus

fills unes persones que els acompanyin en el camí de la vida i amb qui puguin crear vincles especials.

La figura del padrins no té cap regulació específica, tot i que és un paper molt arrelat a la nostra cultura. Les atribucions d'un padrí són ben obertes. És podria establir algun paral·lelisme amb la figura del tutor legal. En ple segle XXI, la figura del padrí és del tot vigent, i els batejos civils la reivindiquen.

Padrins i apadrinaments els podem trobar en molts àmbits de la vida, hi ha padrins d'una festa, padrins d'una campanya solidària, padrins d'animals de raça perillosa, padrins de vol, padrines de guerra (noies que intercanviaven correspondència amb els soldats), etc.

Culturalment i històricament, els padrins han estat considerat com un instrument relacional essencial en la vida familiar, social, econòmica i política. Aquesta figura ha tingut molt de pes en països de tradició catòlica, protestant i ortodoxa, però també en països seculars com França.

2.4 Festejar el naixement. El bateig.

"Cult. pop.—L'acte d'administrar el baptisme dóna ocasió a una gran festa familiar. A certes comarques, després del bateig sonen les campanes de l'església amb un toc especial i més o menys llarg segons les estrenes que el campaner ha rebudes dels padrins (Empordà). A Catalunya, quan la comitiva torna de l'església cap a la casa de l'infant i quan hi són arribats, els padrins tiren a la mainada del carrer avellanes, ametllons, joguines, confits, diners, i s'acaba amb un escampall de neules de diverses colors. Si els padrins no tiren res d'això o en tiren poc, els minyons de fora es posen a cridar: «¡Es bord!» o «¡bateig bord!» (Empordà). A Xàtiva, quan els xiquets veuen dur un intant a batejar, es posen a cridar: «El padrí, golondrí; la padrina, golondrina; si no tiren confitura, morirà la criatura». A Alcoi, criden: «El padrí, picolí; la padrina, picolina; si no tiren confitura, que es mòruga la

³⁶ Actualment, en un bateig catòlic ja no han de ser necessàriament dos padrins, i tampoc cal que siguin home i dona. En alguns batejos de coneguts, celebrats a la comarca de l'Alt Camp el 2014, en un hi va haver sols un padrí, i en un altre eren dues padrines, dues dones.

³⁷ A les cerimònies a les que he assistit, els padrins, quan n'hi havia, eren triats dins la mateixa família.

criatura!» A les Balears no existeix aquest costum de tirar diners i llepolies, sinó que s'obsequia amb confits i licors els qui van a la casa a donar l'enhonorabona. A l'Empordà no acostumen a batejar en cap dia de festa anyal, perquè hi ha la creença que obrir les fonts del baptisme en tals festes porta mala sort" Diccionari Alcover Moll.

El bateig tal i com es celebrava abans, era un ritus de pas molt clar, hi havia un canvi de condició, i implicava moltes coses, la primera i potser més important era que l'infant ja podia anar al cel. Si moria, no quedava als llimbs, i ja el podien dur a l'església i fer-li enterro com un més, havia deixat de ser estranger i d'estar en situació liminal. Hi ha una dita que diu, referint-se al bateig del nou-nat "El prengueren moro i el tornaren cristià". El mossèn després de la cerimònia, anota el bateig al llibre de baptismes de la parròquia, fa una inscripció on es fa constar el nom de l'infant, la data, el nom dels pares i padrins, i el nom del sacerdot que ha administrat el sagrament.

Anar a batejar era una manera d'exterioritzar l'estatus de la família, que es feia visible en el vestir, en el tirar confits i en el número de convidats.

El bateig és un ritus d'agregació, el nadó passava a ser part de la comunitat, de la família, passava a ser un dels "nostres". El bateig era una presentació pública de l'infant, que sempre anava acompanyada d'uns costums molt concrets i supersticions. S'explica que en alguns pobles de Càceres, abans de treure el nou-nat al carrer per anar al bateig, el rentaven a casa amb aigua considerada prebaptismal, una aigua a la que es posava llorer, i que després l'aigua es guardava, i servia per desfer encanteris contra l'infant. En altres llocs, a l'aigua s'hi posava oli, i en algun altre indret la padrina arribava a escopir dins l'aigua. També, es deia que calia que el nen anés ben net, per fora i per dins, al bateig, i es buscava que abans fes una deposició. A Plasencia, i per la

zona, es creia que si el nadó feia una caca durant el sagrament seria un mal cristià. Són curiositats que donen molta informació, de la importància del bateig com a ritus de pas, un ritus en el que hi ha un canvi de condició i una purificació.

L'antropòloga Josefina Roma explica com en algunes poblacions en els ritus de pas es cantaven els goigs, com una expressió màxima del poble, ressaltant en el cas del bateig el fet que la criatura entrava a la comunitat. Els goigs es canten només en dies senyalats de la comunitat, a la festa major, als ritus de pas i en celebracions extraordinàries.

El baptisme és el primer dels set sagraments, un ritus que per l'església catòlica afecta a tota la persona amb un canvi important degut a l'acció de Déu. Hi ha un abans i un després.

En la simbologia del bateig cal destacar diversos elements. El trànsit, el capellà, rebia la criatura i els acompanyants, al pòrtic de l'església per anar al baptisteri, situat sempre a l'entrada de l'església. Del baptisteri, un cop batejat, es passava a l'interior de l'església, a tocar de l'altar, simbolitzant el pas a la nova vida, del pecat a la gràcia, de la mort a la vida. Els exorcismes també hi eren presents. Hi ha una renúncia que es verbalitza, ho fan els padrins, de renunciar a Satanàs, a les obres del dimoni i a les seves pompes. La unció amb oli crismal, al pit, a les mans i al front, simbolitza que el batejat passa a compartir amb Crist una triple missió com a profeta, rei i sacerdot. L'oli d'oliva és beneït el dijous sant, a la missa Crismal, pel bisbe a la catedral. La sal, que es posava a la llengua del batejat simbolitza l'entrada a la comunitat de creients. L'aigua beneïda³⁸, el sím-

³⁸ És interessant l'article de Manuel Contreras "La eficacia simbólica del agua en el ritual cristiano del bautismo. Un enfoque antropológico" (Contreras, 1998).

bol més conegut i destacat del bateig, simbolitza la purificació. En el bateig, l'aigua és devastadora pel pecat i vivificant per l'esperit. El ciri de bateig, que porten els padrins, simbolitza la llum que il·luminarà al batejat, i és senyal que el batejat té la missió de ser llum del món com el mateix Crist Ressuscitat. El color blanc de la muda de l'infant simbolitza la puresa.

La cerimònia, en els primers temps del cristianisme, es realitzava durant diversos dies, va ser després concentrada a la nit de Pasqua. Es va passar, també, d'una immersió a un ruixar amb aigua, i al bateig a adults va acabant imposant-se el bateig als nounats. L'església considera que el bateig converteix el nou batejat, en una persona nova, en fill de Déu, membre de l'Església, i se li perdonen els pecats, alhora que infon les virtuts teològals. Al bateig es considera que Déu fa tres regals: la fe, l'esperança i la caritat.

La festa al carrer.

Com hem fet menció anteriorment, la sortida de l'església era una festa. El repic de campanes, alegre i enèrgic, avisava que l'infant ja estava batejat. La canalla, i també alguns grans, del poble els esperaven per anar a plegar confits i llepolies³⁹ que reclamaven amb algunes cantarelles.

“Cap aquí, cap allà / Si no tireu se morirà / S’ha de morir demà al dematí / Sí, sí!!!” Captiri cantat a la Fatarella (Explicat per Teresa Balsebre)

“Tireu confits que són podrits / Tireu avellanes que són fallades / I si no en voleu tirar lo nen se us morirà” (Cantat en diverses poblacions)

³⁹ Abans, quan no hi havia llaminadures, es tiraven avellanes i ametlles i algunes monedes.

Loreto Meix en el seu treball de recerca sobre els còcs de la Terra Alta, va recollir algunes tradicions sobre el bateig a la Terra Alta.

“El bateig que a la Terra Alta s’ha celebrat tradicionalment de maneres diferents segons els pobles. A Batea, per exemple, es donen les hòsties als nens del carrer o del veïnat el dia que hi ha bateig a una casa. Les hòsties són com una mena de neules enrotllades. Aquestes llaminadures les regalen les padrines dels recents nascuts, juntament amb la bosseta que consisteix en uns quants caramels. (...) Quan hi havia un bateig a la Fatarella es tiraven les hòsties, que eren planes, pel balcó juntament amb ametlles i avellanes i algun cèntim –a la zona, fins fa poc, anomenats perrots- que els nens del veïnat recollien àvidament. A Gandesa (...) temps enrera es feia una xocolatada a la quals es cridaven a tots els nens del veïnat. Al mateix poble també ha estat costum de regalar als nens del carrer o de la plaça un bollo, una presa de xocolata individual embolicada i el cucurutxo amb peladilles que temps enrera era una paperina de paper (...) Els infants quan arribaven a la casa del nounat robaven diverses senyores assegudes davant d’una panera o taula, i rebien un bollo, la xocolata i el cucurutxo. Aquest costum encara es fa”. (Meix, 2002:37-38)

Hi havia pobles on es tirava a la sortida de l'església, en d’altres es feia, i encara es fa, al balcó o finestres de la casa, i en alguns es feia als dos llocs, primer uns pocs caramels, a la sortida del temple, i després, al domicili, amb més quantitat. A Masllorç, els nens com a reclam, cridaven “aigua, aigua!!!” i alguna vegada havien rebut aigua en lloc de caramels. En d’altres pobles, la canalla cridava sense parar “confits, confits, confits, confits!!!”. A Altafulla de plegar confits en deien plegar rollau.

Valeri Serra i Boldú recollia com a Llorenç del Vallbona, el 1931 “Es costumbre echar confites, almendras u otra fruta seca, desde el balcón de la casa, a toda la chiquellería del pueblo, para que participe del fausto suceso” (Serra, 1931:6).

Infants esperant el llançament de caramels
 Autor: Toni Vidal. Bateig de l'Heura. Cabra del Camp, 2014.

Infants esperant. Cabra del Camp, 2013.

Bateig a Cabra del Camp, 2013. Des del balcó llencen caramels.

Família del nen batejat al balcó. Cabra del Camp, 2013.

A Verdú, amb una gran tradició de terrissaires, hi havia el costum⁴⁰ de tirar un càntir al carrer des del balcó o la finestra quan neixia un hereu. També, a Altafulla "En sortir de l'església tornava tot el seguici a casa, però en una cantonada els sortia una dona que els tirava un càntir als peus (...) La persona que havia tirat el càntir, i per tant, donat

⁴⁰ Informació recollida pel Grup de Recerca Pedagògica de Tàrraga

la bona sort de per vida a la criatura, era convidada a entrar a casa i se l'obsequiava amb coca i xocolata, com a la família" (Vives, 2002:37-39). El fet de trencar un càntir era ple de simbolisme, era auguri de bona sort per la criatura i indicava un canvi d'estat, la família ja tenia successor.

Són encara moltes poblacions les que tiren a bateig, més de 55 ajuntaments catalans van contestar que al seu municipi encara ho feien⁴¹. A Calella recorden, com a anècdota, que en un bateig, de la dècada de 1930, van llençar tres pollastres vius, i va ser una lluita, entre els infants, per veure qui els agafava. És important subratllar la dimensió festiva i comunitària del bateig.

En els batejos civils d'abans de la guerra civil espanyola, l'ocupació de l'espai públic també era important. La comitiva d'anada i de tornada al registre civil era l'externalització de l'alegria pel naixement però també de l'opció de no celebrar-ho per l'església. Ho feien tan ostentosa-ment com podien. En molts d'aquests batejos civils la música acompanyava el grup, i el recorregut es feia durar tant com es podia. També en alguna ocasió alguns dels assistents portava alguna bandera o penó de la Societat a la que pertanyien o de la república. Era important fer visible la celebració i sumar totes les persones afins. La reacció dels que veien passar la comitiva podia ser ben diversa, des de la indiferència, a la simpatia, a l'hostilitat i fins i tots als insults verbals per part de veïns que consideraven l'acte

⁴¹ En algunes poblacions sols ho fa alguna família, en d'altres municipis és més comú com en el cas d'Ager, Aiguamúrcia, Aitona, Alcanó, Belianes, Cabacés, Cabra del Camp, Duesaigües, la Fatarella, Figuerola, Horta de Sant Joan, Linyola, Maçanet de Cabrenys, Masdenverge, Masllorç, Omellons, El Perelló, Pradip, la Poble de Montornès, Puigverd de Lleida, Riudecols, Riudellots de la Selva, Sant Feliu de Pallerols, Sant Llorenç de la Muga, Sant Martí de Riucorb, la Secuita, Tivissa, Vilosell, etc.

una greu ofensa i provocació als catòlics. En alguna celebració el grup i la família del nounat repartia menjar entre els pobres de la població i confits entre la mainada.

2.5. Inscripció al registre civil

L'any 1870 es promulga, a l'Estat Espanyol, la Llei del Registre Civil, que entraria en vigència l'1 de gener de 1871. La creació del Registre Civil⁴² suposaria l'impuls per la celebració dels ritus de pas civils. La seva tramitació i aprovació va tenir una forta oposició de l'Església, que considerava que l'Estat li usurpava una tasca pròpia que feia segles venia complint⁴³. Aquesta llei exigia a tots els municipis la creació d'un Registre Civil per inscriure les dades referents als naixements, casaments i defuncions de tots espanyols amb independència de les seves creences. Amb aquesta nova llei, es produïa un canvi important, l'Església deixava de ser la única que podia donar fe de la filiació i de l'estat civil d'una persona. L'Estat, a partir d'aleshores, disposava d'un registre de naixements, un a cada municipi, que permetien reconèixer la filiació dels nounats. Els encarregats del registre civil serien els jutges de

⁴² Pels sectors oposats a la doctrina catòlica el Registre civil passa a tenir la consideració de màxim exponent i testimoni de la vida de la comunitat i un instrument per reinvidicar la llibertat de culte.

⁴³ Al respecte l'historiador Albert Palà considera "interessant veure com el procés pel qual l'estat anà substituint a l'església com a agent verificador i significador de les etapes vitals es produí en el marc d'aquest conflicte normatiu i no fou lineal ni progressiu. Durant l'etapa del Sexenni Democràtic es visqué un impuls secularitzador important que trencà el control eclesiàstic dels ritus de pas amb una legislació que, per exemple, instituí el registre civil i aprovà el matrimoni civil" (Palà, 2015:426).

pau, i en poblacions amb jutjats de primera instància i instrucció ho serien els jutges de carrera.

“El pare, la mare, un parent proper, el metge, la llevadora o algun veí podia anar al jutjat municipal a realitzar la declaració en un termini de tres dies a partir del naixement. Només es demanava el testimoni de forma oral i la signatura del declarant, sense cap necessitat de documents. La inscripció era gratuïta” (Grau,1995:328)

Actualment, està vigent la Llei del Registre Civil, de 8 de juny de 1957. Modificada per la Llei 40/1999, de 5 de novembre, la Llei 12/2005, de 22 de juny, i la Llei 3/2007, de 15 de març. En les modificacions més recents es contempla que la inscripció de naixement es pugui fer directament des dels centres sanitaris, mitjançant una comunicació telemàtica, sense necessitat que el pare i/o la mare es desplaçin al Registre Civil. En aquest nou procediment s’elimina un ritual molt arrelat com era el d’anar al Registre i davant d’un funcionari “declarar” el naixement d’un fill, a través de la compareixença i dels documents del metge o comadrona que han assistit el part.

La inscripció de naixement és obligatòria i dona fe del nom i cognoms, del sexe, la data, l’hora i el lloc del naixement, i del nom del/dels progenitor/s. En el moment de fer la inscripció al Registre Civil, també s’anota el naixement al Llibre de Família.

2.6. Bateig de llibres, de campanes i d’elements festius

Com s’apuntava a l’inici del treball en el món de la cultura popular hi ha batejos dels elements festius. Es bategen els gegants, els capgrossos, les colles castelleres, el bestiari festiu, les colles de trabucaires, hi ha batejos de foc, d’aigua, etc. La paraula bateig està molt arrelada i en cultura

popular s’utilitza sense cap polèmica. Es bateja amb una festa, amb la comunitat, hi ha padrins, es posa nom, hi ha música i gresca, i fins i tot aigua.

Recordatori del bateig de la campana Maria de la Beneficència. Tarragona, 1959.

La cerimònia de benedicció d’una campana, acte preceptiu abans de pujar-la al campanar, es coneix també com a bateig. Inclús alguns batejos de campanes consten inscrits al mateix llibre sacramental de baptismes, enmig de les anotacions dels infants. És el cas a Alforja, amb diferents campanes anotades a principis del segle XVIII⁴⁴, o la campana grossa de la capella del Port de Llançà, 1743 i la Marianna de Madremanya, el 1715. Una campana té padrins, i se li solien posar tres noms, a igual que a una criatura. En la benedicció ritual d’una campana hi ha l’aspersió d’aigua beneïta, la unció amb l’oli del crisma (el mateix que s’utilitza pels batejos). També hi ha la diferenciació entre campanars civils i d’església, i campanes litúrgiques i civils.

S’ha considerat interessant fer aquest incís, donada la polèmica que desperta la utilització

⁴⁴ Informació facilitada per l’Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona (AHAT).

de la paraula bateig, que per alguns sembla que sigui exclusiva del sagrament catòlic, i en el llenguatge i la tradició popular està molt estesa més enllà de l'església.

Bateig de llibres a Veneçuela

Bateig d'un llibre. Caracas, 8 juliol 2016. Foto extreta del bloc <http://blog.banesco.com/bautizo-del-libro-70-anos-cronicas-venezuela-tomo-2-ciudad-banesco/>

L'investigador veneçolà José Enrique Finol parla dels batejos de llibres que es fan al seu país.

“Originalmente el bautizo de un libro consistía en verter agua sobre un ejemplar abierto mientras éste era sostenido por el autor, el presentador y el actor de mayor jerarquía presente en el acto (rector, decano, editor, etc.) Previamente, el presentador (una transformación del padrino católico), el autor (una transformación del padre) y la figura de mayor jerarquía presente en el acto (una transformación del sacerdote), daban discursos sobre el libro y sobre el autor” (Finol, 2010:216)

Posteriorment, l'aigua s'ha substituït per pètals de rosa, per no mullar ni el llibre ni el terra. A la Facultat de Ciències Teològiques UCSAR de Caracas també bategen llibres, utilitzant sense cap qüestionament la paraula bateig i abocant pètals de rosa sobre el llibre obert, com una pluja de flors. Per la xarxa, a banda de fotos, hi ha alguns vídeos curiosos de batejos de llibres, algun d'ells presidits pel mateix president veneçolà Nicolás Maduro.

3. Civilment. Ritus de pas contemporanis

“Es dóna un canvi de titularitat en la possessió del poder absolut, que abans havia estat detingut per l'Església com a exclusiva representant de Déu. El nou propietari és l'Estat. I la conseqüència més immediata és l'estatalització generalitzada de tots els àmbits de la vida humana.” Lluís Duch, 1994.

Els ritus de pas contemporanis venen marcats per una gran varietat. Podem triar entre diverses religions i podem escollir cerimònies laiques que cada cop són més nombroses. Civilment ens podem casar i fer-ho amb tota normalitat, civilment podem acomiadar un difunt, alguns tanatoris disposen d'espais per fer-ho, diferent és quan es dóna en municipis petits, o no tan petits com Vila-seca, on el tema encara està per resoldre; i podem batejar civilment els nostres fills, sempre i quan el nostre municipi ofereixi aquestes cerimònies. Civilment podem celebrar bona part dels rituals, tot i que encara amb algunes dificultats.

3.1. Societat civil i laïcitat. Secularitat

Parlar de civilitat, laïcitat, secularització i religió civil, ens porta a parlar de canvis profunds a la societat, en tots els seus aspectes: en la vida quotidiana, en el món simbòlic, en les creences i també, en les celebracions, etc. Canvis lligats a

les transformacions socioculturals, però també a un ressorgiment i interès, a tot el món, per les qüestions religioses.

En paraules de l'antropòleg Roger Canals “El actual proceso de globalización, occidentalización y tecnificación parece empujar hacia una creciente racionalización y secularización del mundo. La ciencia asumiría así el papel de portavoz de la verdad; la esfera religiosa se separaría del ámbito público, diferenciándose de la política, de la economía, del arte y de la justicia; las creencias se privatizarían, convirtiéndose en una cuestión de ámbito puramente individual; la tecnología, por ende, vehicularía y mediaría nuestra relación con el mundo físico y con los otros”. (Canals,2014:229)

L'enquesta *Actitudes y creencias religiosas a España* del 2013 conclou que la religió és molt important en la vida del 15% dels espanyols, mentres que no té cap importància en la quotidianitat del 24% de ciutadans. Els totals a que arriba l'enquesta, es distribueixen en una majoria del 53% pels quals la religió es poc o gens important en la seva vida, enfront a un 46% que expressen que la religió és molt o bastant important (Rey,2013:36). Tot i que les estadístiques són sempre dubtoses i els conceptes difícils, per no dir impossibles, de mesurar, sí que cal veure la tendència a la pèrdua de presència de la pràctica religiosa i de les seves manifestacions. Cada cop

hi ha menys gent a missa, es celebren menys sagraments i el pes i poder que tenia la jerarquia eclesiàstica, els sacerdots i congregacions es va debilitant. Aquesta pèrdua de visibilitat i de pes de la religió ha estat una de les característiques de la nostra societat moderna, tendència que s'ha anomenat secularització. Un procés que ha estat molt desigual, al territori i en els diferents àmbits de la vida, obeïnt a una gran complexitat d'elements. La religió aparentment⁴⁵ va perdent terreny, en especial en l'espai públic, i importància en detriment de la ciència, la tecnologia i l'Estat, fet que comporta que cada cop s'imposi més una explicació més racional del món. Però, la religiositat segueix molt present en les societats occidentals contemporànies, i la religiositat popular en especial. Venim d'un substrat fort de tradició catòlica que ha quedat en el llenguatge, en els gestos, en les festes i en la concepció del món.

Autors com Habermas i Hadden es pregunten pel significat del ressorgiment de la religió en una societat àmpliament secularitzada, un ressorgiment que també es planteja en termes globals i que Habermas engloba en tres fenòmens: l'expansió missionera, la radicalització fonamentalista i la instrumentalització política de les tres religions del món (Habermas, 2008:5). Planteja molts interrogants el fet que mentres les societats desenvolupades, en especial l'europea, són cada cop més seculars, la societat mundial és cada cop més religiosa. Joan Estruch, el 1981, plantejava la necessitat

⁴⁵ José Casanova, expert en sociologia de la religió, considera que la pèrdua de funcions i la tendència envers la privatització no impliquen necessàriament una pèrdua de rellevància i influència de la religió, ja sigui en el terreny polític i cultural d'una societat, o en la conducció de la vida personal. (Habermas, 2008:7)

d'abandonar el paradigma de la secularització⁴⁶ i construir una nova mirada sobre el fet religiós, a igual que altres autors es plantegen les contradiccions en el marc conceptual de la teoria de la modernitat. Habermas ha considerat que la debilitat de la teoria de la secularització revela un ús inapropiat dels conceptes de "secularització" i "modernització". Tayllor i C. Calhoun consideren que diversos fets han obligat a revisar la "teoria de la sostracció" que considera la secularització simplement com la progressiva retirada de la religió de l'esfera pública i de cada vegada més àmbits de la vida. (Butler, 2011:116). Diversos pensadors havien cregut, amb tot el convenciment, que la religió estava destinada a extingir-se davant l'empenta de la Il·lustració i la Modernitat.

Entraríem, també, en debats sobre el poder de la religió a l'esfera pública, i sobre el que podem considerar societats postseculars. Manuel Vázquez Montalbán, al llibre *El hombre de mi vida* (2000), deia que el gran mercat del segle XXI seria el religiós. I Peter Berger afirmava "Anant pel món amb els ulls oberts un s'adona que el món continua essent tan religiós com sempre, i fins i tot tan rabiosament religiós com sempre". Durkheim ja ho va preveure, les religions lluny de desaparèixer, es reactualitzen, revitalitzen i multipliquen. La religió continua i continuarà ben viva.

⁴⁶ La teoria i paradigma de la secularització ha quedat desautoritzat al no poder preveure ni explicar les transformacions importants que s'han donat en el camp religiós dels darrers anys. Cal tenir present que fins la dècada del 1980 la teoria de la secularització tenia un estatus hegemònic dins les ciències socials, en especial dins la sociologia de la religió. I des de segle XVIII, amb Voltaire, Woolston, etc. es veia a venir l'extinció de la religió.

L'espiritualitat sense religió també guanya pes, i també els defensors del diàleg interreligiós i de les cerimònies amb elements de diferents tradicions⁴⁷. Durant anys es va creure, amb "molta fe", que les celebracions dels ritus de pas catòliques s'extingirien. Les estadístiques anaven posant de manifest el descens progressiu.

Fora de les religions, en les celebracions laiques, per explicar i expressar l'inexplicable, molts recorren a la poesia⁴⁸, a les metàfores (algunes molt influïdes per la religió catòlica), a la música i a la natura. Els rituals troben en la poesia i la música els millors recursos per omplir de solemnitat i contingut les cerimònies. En certa manera com diu Craig Calhoun en els ritus de pas "El no creyente necesita oír la música de la religión, però también viceversa" (Butler, 2011:123). Necessitem certa solemnitat sacramental, necessitem que hi hagi moments únics, en que es remarquin valors, generin unitat, i que es faci d'una manera elegant i bonica, sense presses, amb elements i gestos simbòlics que acullin.

El mot religió prové del llatí *religare*, que significa l'establiment d'un lligam, d'una vinculació entre Déu i l'home, d'enfortir un vincle, de crear

un sentit de pertinença, i també de senyalar els moments importants, tant individuals com col·lectius. La societat civil s'ha emmirallat amb els ritus de pas de l'església per elaborar els ritus de pas civils, perquè eren els únics que coneixíem. Jean Maisonneuve afirmava "Una ceremonia laica presenta a menudo un carácter solemne y copia más o menos el ritual religioso, pudiendo llegar incluso a la parodia (por ejemplo, la entronización de ciertas cofradías de carácter político o gastronómico...)" (Maisonneuve, 1991:15). L'església ha estat la màxima inspiració, un mirall, per les administracions, per l'Estat, en el moment de crear i recrear cerimònies civils. La sociòloga Mar Griera es pregunta "per què quan es fa un ritual laic moltes vegades s'importen els clixés catòlics?" (Estruch, 2007:36). Griera, també, es pregunta si tots els rituals laics que estan apareixent, i que no acaben de quallar, entre ells els batejos civils, es poden considerar com a noves formes de religió o no (Estruch, 2007:38). L'afirmació "És que si ens casem el civil, sembla que no sigui un casament de veritat!" (Estruch, 2007:37) és molt vàlida per la diferenciació que molts fan entre celebració civil i religiosa, encara per algunes persones els ritus civils semblaven més de mentida que de veritat.

Entre una cerimònia civil i una catòlica hi ha semblances. Canvien les paraules, però no els sentiments, l'emotivitat i la necessitat de ser acompanyat i d'acompanyar en moments vitals forts. L'administració local es troba amb el dubte de si ha d'assumir rols que abans tenia l'església, com és la celebració dels ritus de pas, ara no són fidels sinó ciutadans els que ho demanen. En els cas dels funerals civils la celebració l'han anat assumint les empreses funeràries, i puntualment ho assumeix alguna autoritat o la mateixa família.

⁴⁷ Celebracions que s'han donat en actes commemoratius (actes de record, funerals d'estat) de catàstrofes, atemptats o accidents on han mort persones de diverses religions i conviccions.

⁴⁸ Miquel Miret, jutge de pau de Camarasa, en un funeral civil remarcava les aspiracions espirituals de la poesia: "Creiem que la millor manera d'expressar els sentiments en aquests moments de dolor i consternació, és la lectura d'uns fragments de poesia, ja que en el transcurs del camí de generació rere generació, és l'essència més pura de l'ànima dels pobles, així com la seva expressió unànime i múltiple a la vegada".

Ciudadans i veïns. Societat i comunitat.

La relació entre l'administració i els ciutadans és sempre dinàmica, i ho són les paraules i les accions que s'utilitzen per relacionar-se. Fa anys hauria estat impensable el fet que un alcalde o jutge de pau hagués fet notes de condol o de felicitació als seus veïns, cartes, algunes d'elles, ben curioses d'analitzar. En elles, trobem un vocabulari revelador, s'utilitza més la paraula ciutadà que veí, societat que comunitat, família que parentiu, etc.

L'alcalde de Tarragona adreça a tots els nadons empadronats a la ciutat, una carta de felicitació als nounats, i la comença amb la salutació

Model d'acta de benvinguda a la comunitat. Sant Andreu de la Barca.

“Benvolgut ciutadà” i l’acaba amb “A partir d’ara ja ets part de la forma de viure tarragonina basada en la convivència tolerant, solidària, cívica i participativa. Benvingut.

En algunes de les cerimònies de benvinguda civil s’entrega una acta o certificat. A l’acta de la benvinguda civil de Sant Andreu de la Barca es menciona la comunitat i la comunitat de veïns, i a l’acta de bateig civil de la Pobla de Mafumet, que anomenen Carta de Ciutadania en el seu redactat hi apareix repetidament paraules com ciutadania, ciutadà i civil. És aquest un punt essencial. No sols es bateja, com podríem batejar un gegant o una campana, sinó que “convertim” un infant en ciutadà i ho fem civilment. Miguel Fernández de l’Associació Europa Laica en lloc de dir civilment, remarca que ho fem civilitzadament i cívicament, i que hauríem de canviar l’adjectiu (Martínez, 2014).

Què ens fa ciutadans⁴⁹? Ciutadans amb drets i obligacions, com diuen i repeteixen els alcaldes als batejos civils i a les cartes de benvinguda. Ciutadans compromesos, amb qui amb què? Perquè s’entreguen cartes de ciutadania als batejos civils? Són preguntes que inviten a una recerca més aprofundida sobre els significats de ciutadania i societat civil. A Mediona, durant la celebració del bateig civil es remarca que és un acte per institucionalitzar la condició de ciutadà i fer visibles els drets i deures envers la comunitat.

Lluís Duch i Joan Carles Mèlich consideren que “una comunidad es comunidad porque sus miembros, de una manera entre reflexiva y refleja, comparten y disponen de algo en común. Esta “cosa en común” no es accidental,

⁴⁹ Judith Butler afirma que li preocupa molt “que se utilice la ciudadanía como marco general sin pensar realmente cómo se impone esa distinción entre ciudadano y no ciudadano.” (Butler, 2011:95)

Model d'acta de bateig civil. Cedida per l'ajuntament de la Pobla de Mafumet.

arbitraria o coyuntural, sino que es el constitutivo esencial, imprescindible de la comunidad" (Duch,2009:120). Victor Turner també aborda el tema de la comunitat, "la communitas es una relación entre individuos concretos, históricos y con una idiosincrasia determinada, que no están segmentados en roles y status, sino enfrentados entre sí, un poco a la manera del "Yo" y "Tú" (...) (Duch,2009:121). Més enllà de l'individu, la comunitat, les col·lectivitats a les que es pertany, li donen una transcendència i una dimensió que van més enllà de si mateix, una identitat compartida que en els rituals, on la comunitat és fa visible i la podem sentir, pren molta força.

Per això és tan important com es preparen les cerimònies i el que allí hi passa. Victor Turner s'ha fixat especialment en la preparació i desenvolupament de les sessions i celebracions rituals "porque són pràcticas que, a través de las transiciones individuales o de grupo, afectan e implican a toda la comunidad. Comunitat, que constitueix un dels pols de la celebració ritual, com participants amb diferent incidència segons les fases del cerimonial." (Checa,1997:42-43).

La comunitat és vincle, és arrelament, és pertinència, ser part i en molts casos és sobretot compartir un territori. Ser d'un poble, d'un barri, però també ser d'una associació o d'un grup. Els vincles comunitaris tradicionals es perden, i es nota especialment als pobles petits, on el sentit de comunitat no té la força d'anys enrere, quedant ben palès en moments com la festa major o als enterraments, on ja no hi participa "tot" el poble. La dimensió privada va prenen força en detriment de la comunitat.

La filòsofa Victoria Camps sosté que l'ètica ha vingut a substituir a la religió en les societats laiques, igualment afirma que les institucions occidentals no poden transmetre un sentit de comunitat basat en una convivència ciutadana en la que prevalguin les idees d'unitat, justícia i humanitat. Es planteja que "potser la religió podria encara ensenyar-nos alguna cosa si anés-sim a ella amb un tarannà menys arrogant del que caracteritza l'esperit laic" (Gamper, 2014).

Sovint utilitzem les paraules civil i laic com a sinònims, com també fem amb ritus i ritual. No és estrany veure escrit com a sinònims bateig civil o bateig laic, o el mateix pel funeral civil o laic. Però els dos mots tenen un sentit diferent, tot i que pel tema que abordem, puguin ser utilitzats en una mateixa direcció. Des de l'Associació Europa Laica es considera més adequat utilitzar el terme de ritus de pas cívics que no pas civils,

justificant que el concepte civil té un sentit de contraposició al religiós, i en canvi cívic inclouria a tots els ciutadans. L'associació planteja que els batejos en l'església són civils pels ritus catòlic. També consideren incorrecte anomenar-les laiques, perquè aquest terme diuen és eclesiàstic de "no clergue, ampliat a no religiós", i entraria de ple en termes religiosos / no religiosos.

Van Gennep, al 1908, ja considerava que a les nostres societats hi ha una separació petita entre la societat laica i la societat religiosa, entre el profà i el sagrat (Van Gennep,1986:13).

El sagrat, en els nostres temps, és dins i fora dels temples. Al segle XXI, a Europa, a Catalunya, l'home segueix sent "homo religiosus". El sociòleg Salvador Giner considera que la nostra societat necessita sentit del sagrat, no en pot prescindir, la religió no desapareix, sols es transforma. En l'actualitat apareixen noves formes de religiositat i de reencantament del món. Giner interpreta que la crisi religiosa fa referència a una "metamorfosi de la religió" i no a la seva desaparició (Estruch,1981). Segalen parla per exemple de la "institució escolar convertida en un centre de sacralitat laica i republicana, l'altar del déu de l'educació" (Segalen,2014:16) o la sacralitat de la nació i dels seus símbols. J. Pablo Palladino considera que hi ha una extensa tipologia de religions seculars, des d'ideologies polítiques, al culte a l'esport (amb camps de futbol que disposen d'espai per dipositar les cendres dels difunts), al diner, a la salut, al dret⁵⁰, etc. religions seculars que entronquen de ple en tradicions religioses molt arrelades, i amb gran similituds en els gestos, símbols i litúrgia.

⁵⁰ "El dret sustituye a los sagrado, realizando sus funciones: sacralizando la realidad" Pedro Molina (Checa,1997:28)

Judith Butler entra en la complexitat del fet religiós, recull com "el esfuerzo por distinguir el estatus cognitivo de la creencia religiosa y el de la no religiosa no tiene en cuenta que muchas veces la religión funciona como un marco en la formación del sujeto, como un esquema con el que se realizan las valoraciones y como un modo de pertenencia y de practica social" (Butler,2011:71). La consideració dels fets religiosos com a fets socials és rellevant.

El que fa apassionant i alhora rica la nostra societat, és que vivim en una multiplicitat de marcs culturals, intel·lectuals i religiosos diferents. Les formes de relacionar-nos no estan exemptes de conflictes, cal trobar, però, les maneres d'entendre's sense esborrar les diferències, i poder celebrar, pensar i manifestar-se diferent, sempre des del respecte.

Acabem aquest capítol amb una curiositat, un intent de capella laica, a Barcelona, dins el campus universitari de la Ciutadella (Universitat Pompeu Fabra), per acollir tot tipus d'alumnes, de creences ben diferents. Aquesta capella es considera la primera capella laica d'Espanya, coneguda com la Capella de Tàpies o Sala de reflexió. La va dissenyar en Tàpies el 1993 pel culte laic. Al poc de ser inaugurada, la capella, anomenada també sala de reflexió, va tancar. El motiu deien era que "La seguretat es va imposar a l'espiritualitat.", passava a ser un lloc a protegir dels "incontrolats", donat que el seu contingut era massa valuós. I ara, la universitat, la ha tornat a obrir com a espai d'art. Aquesta capella laica hauria estat un bon espai per celebrar cerimònies civils, un espai molt digne per festejar moments de trànsit.

Els ritus de pas contemporanis són ben vius, ho demostra la varietat i el debat que desperten. A la dècada de 1980, els debats entorn els matrimonis civils eren intensos, res tenen a veure amb

els d'ara, perquè s'han normalitzat i ja no necessiten una justificació. Amb els funerals està passant el mateix, però amb els batejos encara s'està en camí.

3.2. Rituals i ritus de pas

“¿Y qué es un símbolo sino aquel poder supremo, que infundiéndose en una cosa hace que en ella vivan todas las demás o, al menos, una gran parte?”
J. Ortega y Gasset

Totes les societats i comunitats, han tingut i tenen un sistema de rituals específic que ordena, jerarquitzava i dona sentit a l'experiència i vivències dels seus individus. L'univers simbòlic d'alguna manera es concreta en un sistema de rituals, i d'uns ritus de pas que marquen les biografies dels individus dins la seva comunitat. Moments rellevants per posar en comú l'alegria i el dolor, susciten i condueixen emocions col·lectives i ajuden a interpretar el que no sempre té explicació fàcil o racional. Ajuden també a superar moments de crisi existencial, com és la pèrdua de persones estimades. En aquests actes es posa de manifest la gran necessitat de tota societat de simbolització i de celebració. Wittgenstein afirmava que “l'home és un animal cerimonial”, i viu en una posada en escena continua, tant científica i racional com màgica i religiosa, i ho fa en el mateix moment de néixer, enmig d'un teatre quirúrgic (Legendre, 1996:12). En paraules de l'antropòleg Salvador Rodríguez “Estudiar los rituales es una forma de acercamiento a la explicación de una cultura. (...) El ritual sería así una forma de lenguaje que hay que aprender a leer.” (Checa, 1995:175) Analitzar els rituals és analitzar la cultura, la societat i la religió, és voler entendre aquelles necessitats i mecanismes ocults de poder que estructuraven una manera de

ser, de pensar i d'entendre el món. El seu anàlisi ha estat abordat per nombrosos investigadors, entre els que podem destacar Smith, Durkheim, Malinowski, Radcliffe-Brown, Evans-Pritchard, Leach, Van Gennep, Martine Segalen, Bourdieu, etc., estudiats en les diferents escoles: comparativisme, romanticisme, folklore, funcionalisme, estructuralisme, etc. Els rituals han estat objecte constant d'investigació, amb un interès especial des de l'antropologia. El tema ha alimentat debats amplis i animats, i ha passat de ser un àmbit d'estudi de les societats primitives i exòtiques per ser analitzat des de lo contemporani. Durkheim considerava que els ritus més bàrbars o estranys i els mites més sorprenents traduïen alguna necessitat humana, algun aspecte de la vida, sigui individual o social (Durkheim, 1982:21). També Durkheim apuntava que els ritus són bàsicament moments d'efervescència col·lectiva que reforcen el vincle social i són un trencament amb la rutina quotidiana “los ritos son maneras de actuar que nacen solamente en el seno de grupos reunidos, y que están destinados a suscitar, mantener o renovar ciertos estados mentales de estos grupos” (Durkheim, 1982:23). Subratllava la funció i efecte de reforçar els sentiments de pertinença col·lectiva i de dependència d'un ordre moral superior, que salva als individus del caos i del desordre. Afegeix “Los ritos tienen como objetivo vincular el presente al pasado, el individuo a la comunidad”. I com afegeix Segalen “l'essència del ritual està en mezclar el tiempo individual y el tiempo colectivo” (Segalen, 2014:37). Els rituals contemporanis tenen dificultats per vincular el temps passat amb el present, i ho resolen, sovint, vinculant el present amb el futur. I també falta, en algunes cerimònies barrejar el temps individual i el col·lectiu.

M. Eliade recull en relació al significat i valor dels rituals les apreciacions de Confuci, desta-

cant que els rituals, en general, comencen amb pràctiques primitives, assoleixen formes cultes i finalment aconsegueixen bellesa i expressió harmònica. Afegeix que els rituals requereixen que tractem amb cura tant la vida com la mort. Els rituals celebrats pels naixements són per embellir el goig (Eliade,1978:363-364). Certament en la celebració es busca una estètica, destacar el moment feliç, amb paraules, músiques, gestos, amb un ambient adequat que ressalti la vivència i les emocions. És important arribar a assolir la bellesa i una expressió harmònica, és l'ideal per moltes d'aquestes celebracions de benvinguda, com una obra d'art poder arribar a emocionar i a commoure, a través de significats simbòlics que donin també sentit a l'existència humana.

Les funcions assignades al ritual depenen de l'orientació teòrica que cada antropòleg o investigador ha considerat més apropiada. Antropòlegs com Douglas han presentat els rituals com a forma de comunicació. "Participamos en rituales para transmitir mensajes colectivos a nosotros mismos" (Leach,1976:32). Douglas defineix el ritual⁵¹ com una sèrie de formes fixes de comunicació que adquireixen una eficàcia màgica. La forma ritual pot ser universal, però tots els rituals inclouen signes propis de la pròpia societat. Un bateig esdevé un espai simbòlic que és activat per mitjà d'una sèrie de pautes de comportament i de rols distribuïts entre els participants. El seu caràcter dinàmic fa que el ritus estigui sempre en tensió entre les forces que promouen el seu canvi i transformació, i aquelles que promouen la seva conservació i continuïtat. En aquesta línia, José Enrique Finol

considera que els ritus realitzen processos de comunicació en almenys cinc direccions que no són excloents entre sí. En primer lloc, el ritus organitza l'enviament de missatges als individus, missatges que reafirmen valors i creences que formen part de la visió del món de l'individu; en segon, el ritus organitza significacions que circulen entre els individus d'un mateix grup o societat; en tercer, el ritus permet que un grup o societat comuniqui missatges a altres grups o societats sobre valors, creences i costums que els defineixin; en quart, els ritus agraris, per exemple, estableixen intercanvis de missatges entre el món humà i les forces de la naturalesa, intercanvis de missatges entre el món cultural i el món natural; i en cinquè lloc, el ritus, i en particular el religiós, serveix de frontissa comunicativa entre els nivells sagrats i profans, entre lo diví i lo humà, entre el món religiós i el món secular (Finol,2010:210-211). En el bateig catòlic "el nen ha de passar del món profà al món religiós. Als gestos sagrats s'associen gestos màgics (amb la intervenció de l'aigua i la sal, com elements purificadors) per la protecció de la salut del nen" (Segalen,2014:41). Al bateig civil el nen passa de quasi ciutadà a ser ciutadà reconegut, amb alguns casos amb una carta de ciutadania que ho confirma. Tots aquests nivells comunicatius sovint es solapen i entrecreuen, de tal manera que un mateix ritus pot complir múltiples interaccions, amb una enorme riquesa i força simbòlica de conjunt.

Austin va fer una llista amb les condicions necessàries perquè les performatives rituals tinguessin èxit. Deia que calia que aquestes seguis sin certes regles indicades al menys tàcitament, hauria d'existir un procediment convencional acceptat, que fossin executades correctament i en la seva totalitat per persones autoritzades, sota les condicions apropiades. Considerava que

⁵¹ Per Lévi-Strauss el ritual consisteix en paraules proferides, gestos realitzats i objectes manipulats (1964).

un intent performatiu podria fallar degut a que, per exemple, ningú, a banda de l'executant, recongués el procediment utilitzat o la situació que s'intenta aconseguir (Checa,1997:202). Situació que en els batejos civils sol passar, i per això algun alcalde demana la implicació dels pares i padrins alhora de preparar i dissenyar la cerimònia.

Les paraules rituals, les fórmules que es repeteixen a totes les cerimònies i el consentiment que es dona tenen gran importància en els rituals. Diversos autors ho han anomenat la força màgica de les paraules, que van més enllà de ser simplement performatives. El donar el sí, la paraula, la conformitat, assentir és de cabdal importància. Un pot dir sí o pot dir no, o fer silenci. El si donat marca el moment, no hi ha marxa enrere, s'accepta i s'obliga. En diversos batejos civils individuals es demana el consentiment de pares i padrins a educar amb valors i responsabilitat als seus fills i fillols, ritualment és el moment de comprometre's i d'acceptar. És una fórmula molt semblant a demanar el consentiment en el casament civil.

R. Rappaport considera que "El ritual no es simplement otra forma de "decir cosas" o de "hacer cosas" que pueden ser dichas o hechas tan bien o mejor de otra manera. La forma del ritual seguramente no tiene equivalentes funcionales o metafuncionales" (Rappaport,2001:207). També afegeix que "El hecho de buscar diseños antiguos para objetos nuevos o nuevos edificios no solo es prueba de la perdurabilidad sino del interés de continuidad o revitalización al buscar la exactitud de una determinada forma. En esto nada se diferencia de la ejecución litúrgica" (Rappaport, 2001:215). Ressalto aquest últim paràgraf perquè em sembla clau per explicar aquesta necessitat, sovint no reconeguda, d'utilitzar formes conegudes de celebrar.

D'un ritus, tal i com exposa Scarduelli "La descodificación se produce gracias al reconocimiento de los valores simbólicos asociados con una serie de elementos heterogéneos: el espacio físico (la cima de un pirámide-templo, un recinto sagrado, el espacio frente a un altar, una cabaña aislada, el centro de la aldea), el momento elegido para la ejecución (la hora, el día, el mes, la estación), los objetos utilizados por los actores (cuchillos para el sacrificio, reliquias, imágenes de divinidades, pociones mágicas), elementos de diversa naturaleza que individualizan la identidad social de los actores del rito (cetros, insignias, pinturas corporales, ornamentos, distintivos, máscaras)" (Scarduelli, 1998:61). A les cerimònies civils acostuma ha haver-hi pocs objectes rituals, la voluntat d'individualitzar la persona, s'aconsegueix amb els textos i músiques.

D'entre tots els ritus no periòdics que existeixen, ritus d'iniciació, d'agregació, etc., els ritus de pas, anomenats així per Arnold Van Gennep, a principis del segle xx, tenen molta importància. Aquests recullen el pas per la vida d'un individu, el trànsit d'un estat a un altre, començant pel naixement i finalitzant amb la mort. Van Gennep els definia com "ritus que, en la vida de l'individu, acompanyen qualsevol mena de canvi de lloc, de posició social, d'estat o d'edat." (Van Gennep,1909). L'expressió serveix per designar moments vitals forts de la persona. Van Gennep parlava d'una seqüència de tres temps: a) ritus de separació (preliminars), b) ritus liminals o marginals, i c) ritus d'agregació (postliminals). Interpretava els ritus de naixement com una operació simbòlica que posava en relleu la separació del nou-nat del món de la mort (o del món dels encara no nascuts) i l'agregació en el dels vius. Van Gennep s'interessa també pel vincle entre ritus i estructura social (Van Gennep,1986).

Els ritus de pas van molt lligats a l'autoritat i al poder. Un alcalde, un jutge de pau, un regidor, un president d'una entitat, etc. són una autoritat i tenen un poder, per molt limitat que sigui. "Como todo aquello que se refiere a la vida humana, la autoridad es ambigua. (Duch,2009:202). Cal, però, una autoritat per celebrar els ritus de pas? És imprescindible? Uns dels convidats a un dels bateigs civils deia que l'alcalde "ens representa a tots, sols ell pot acollir l'infant en nom del poble, sols ell pot donar la benvinguda". Donem un valor a l'autoritat, al càrrec, a la representació que ostenten. La paraula autoritat "originada en la llatina *auctoritas*, ha conservat la significació i les acceptacions clàssiques: crèdit, prestigi, reputació, garantia, vàlua, etc." (Montserrat,2002:7). Més enllà de la persona, hi ha el càrrec, ser alcalde, ser el jutge, ser el regidor implica i crea nivells de relació diferents, en especial en poblacions petites. El conflicte podria aparèixer si el representant polític, o el jutge de pau, fos alhora una persona membre i representant d'una religió, "¿nuestra idea es que solo pueden ser representantes de la autoridad las personas sin religión reconocible?" (Butler,2011:52).

El professor Lauri Olavi Honko va proposar una classificació dels ritus de pas en la que tenia molt present l'aspecte de iniciació, en tres categories: a) Iniciació per grups d'edat, b) iniciació esotèrica i c) iniciació vocacional (Ancochea,1997;105). Els escriptors Germán Ancochea i Maria Toscano consideren que els estats i els fins de totes les tradicions religioses estan ordenats jeràrquicament i que el pas d'un grau a un altre requereix dels mitjans adequats, de ritus i d'una iniciació en els misteris. Un camí fet de passos, que es van desvelant, a mida que s'avança, una constant iniciació a la iniciació (Ancochea,1997,26).

L'antropòleg britànic Victor Turner ha dedicat una especial atenció al període liminar (o de marge). Turner afirma que els ritus de pas tenen com a funció primordial el correcte plantejament dels interrogants que l'individu es formula sobre els enigmes de la vida: naixement, mal, mort, més enllà, etc. que envolten la pròpia identitat i la seva contingència. Turner també planteja que cada tipus de ritus instaura un "drama social". L'antropòleg britànic M. Fortes ha subratllat el fet que, en els ritus de pas, l'individu no actualitza un rol social de la mateixa manera que, per exemple, un actor recita el seu paper, sinó que li cal convences de l'abast i de la importància del nou status que adquirirà i, en conseqüència, de les obligacions de tota mena a què s'haurà de sotmetre (Duch, 1999:205).

El bateig catòlic podia considerar-se un ritus de pas en el sentit més clàssic, era molt clar que formava part de les cerimònies del trànsit, es feia al poc de néixer. Actualment tot i tenir-hi elements, queda molt més amagat. Es bateja molt més tard, el posar el nom ja no és un aspecte cabdal i per moltes parelles batejar al fill passar a ser una qüestió desvinculada de la fe, i com alguns diuen ho fan per tradició, per fer una festa o simplement per fer contents als avis.

Pedro Molina considera que els ritus de pas seguiran actuant com a actes d'institució igual que en societats anteriors a la nostra. Els ritus de pas com a actuacions públiques, que impliquen, sempre, una participació explícita o implícita de la col·lectivitat. Actuacions sempre pautades i reglades socialment, amb certa plasticitat en el seu desenvolupament intern en relació a diferents formes d'actuació. (Checa,1997:49).

Els rituals de comensalia van molt lligats als ritus de pas, en col·lectiu ingerir menjar i beguda en abundància. Tal i com es feia abans, l'àpat de les celebracions segueix sent una part

important, sigui un dinar, un berenar o un sopar. Entaulats o a peu dret, omplir-se, ingerir, “alrededor de una mesa se constituye y se reconstituye la sociedad”. (Checa,1997:233).

A la Terra Alta, quan hi ha un bateig, la casa rep a tots els convidats i al veïnat amb pastes i cócs, com també fan per la comunió o el casament. En els enterraments també s’oferia un refrigeri o alguna menjada.

A La Portellada, a la comarca del Matarranya, en la celebració de la primera comunió, a banda del dinar on van els convidats, a la tarda-vespre tothom del poble, grans i petits, va de visita a les diferents cases on es festeja la primera comunió, ho anomenen “anar a estirar pasta”, i a totes les cases se’ls rep amb abundant menjar i beguda.

A les cerimònies de benvinguda que he anat, a quasi totes, hi havia un temps final per l’àpat, amb una xocolatada, aperitiu, dinar berenar o sopar. Acabar menjant és quelcom molt arrelat per festejar.

Ritus, ritual, litúrgia, festa i cerimònia, al final tot queda condensat en un celebrar, en un recordar i recordar-nos la importància del que anem construint. Les posicions teòriques són moltes i cadascuna aporta una mirada, unes reflexions a tenir en compte i a contrastar.

3.3. Ritus de pas civils del segle XXI

Els rituals constantment es creen, es transformen, desapareixen i en neixen de nous. I en la societat actual la velocitat de canvi és gran. Autors com Martine Segalen i André Isambert han estudiat ritus religiosos i les seves transformacions contemporànies. Segalen considera que els ritus contemporanis ocupen amb força el territori de lo polític, i que no són ritus ni subterranis ni marginals. Les formes rituals actuals

obeeixen, com havien fet abans, a la necessitat de marcar i subratllar el pas del temps, i expressar i compartir una dimensió que no es pot manifestar en un altre context.

“Las formas rituales de la sociedad moderna permiten así la expresión de valores y emociones que no pueden manifestarse en el mundo laboral o en el mundo doméstico. (...) Los símbolos de los rituales contemporáneos son más fáciles de descifrar, menos opacos. Por esta razón el análisis se desplaza hacia los efectos de los rituales contemporáneos sobre los individuos, como base para ordenar el mundo” (Segalen,2014:43-44)

Els rituals de pas d’avui, poc s’assemblen als dels nostres pares i avis. Han canviat i molt. Com diu I. M. Lewis “los ritos de paso engrasan los engranajes del ciclo de la vida familiar”, però ara són engrassats de manera diferent, ha perdut pes la comunitat, i n’ha guanyat l’individu. L’antropòleg mexicà Rodrigo Díaz afirma que tot i que ens sembli que els ritus han perdut pes i força “La vida ritual y ceremonial se encuentra vital entre nosotros a pesar y en contra de las imágenes que cierta corriente de la figura moderna del mundo ha construido” (Díaz,1998:16).

A Catalunya, el número de batejos catòlics s’ha reduït i es segueix reduint. Jordi Llistერი afirma que l’any 1985 el percentatge de batejos, en relació al número de naixements, era del 81% (a Espanya el 91%), el 1995 del 71% (A Espanya el 75%) i el 2005 del 51% (a Espanya el 67%) (Llisteri,2009:23). Actualment, el percentatge està per sota del 50%, i ja es pot dir que hi ha més infants que no es bategen que si que ho fan. El percentatge de batejos civils és molt difícil de calcular, però pel tanteig que he fet amb els ajuntaments es pot confirmar que és un percentatge mínim, que no arribaria ni tan sols a l’1% incloent tot tipus de cerimònies, tant les individuals com les col·lectives.

Una altra celebració propera al bateig civil és el Baby Shower⁵², coneguda també com festa premama o prepapa. És una tradició originària dels Estats Units que, en els últims anys, s'ha començat a celebrar⁵³ a Catalunya. Consisteix en una festa per celebrar l'imminent arribada d'un bebè, es fa cap als 7-8 mesos d'embaràs, amb els amics i família, per organitzar la robeta, material i tot el necessari per l'arribada del nadó. S'envia una invitació, es preparen jocs i activitats pels menuts, es fa un àpat i s'obsequia als invitats, que a la vegada porten regals pel fill que està en camí. Hi ha empreses que s'encarreguen d'organitzar-ho, com *Baby Chic* de Barcelona, i també parelles que ho fan sense pel seu compte o a altres a qui els amics els ho organitzen com una sorpresa. Es celebra tant als domicilis dels pares com en locals llogats per l'ocasió. S'acostuma a finalitzar amb un brindis per l'infant que està per néixer.

Un dels "nous" rituals que ha arrelat molt és l'entrega del xumet⁵⁴ a un element festiu.

A Santa Coloma de Queralt es va fer per primera vegada a la dècada de 1980, entregant xumets a un gegant de la població. Al Poble Nou de Barcelona i a Reus es fa des de la dècada de 1990. L'entrega del xumet a un element festiu, sigui un gegant, mulassa, àliga, lleó, víbria, drac,

⁵² Al programa *Els Matins* de TV3 el 20/02/2013 van tractar el tema

<http://www.ccma.cat/tv3/alcarta/programa/Doules-mares-que-acompanyen-altres-mares-en-el-part-i-el-postpart-i-les-babyshowers-les-festes-de-benvinguda-a-nadons/video/4473311/>

⁵³ També sota la influència de la celebració per part de famosos com Penépole Cruz i Bardem, Shakira i Piqué, parella Beckham, entre d'altres.

⁵⁴ Aquest ritus està explicat als webs: festes.org i <https://lateiera.wordpress.com/2007/09/03/xumets/>.

diablers,... o també als Reis d'Orient, simbolitza el fer-se gran. La criatura fa el pas, entrega el xumet a la bèstia, amb ella fa un pacte i es compromet a no necessitar-lo més, ho fa davant dels pares i del grup, i normalment en el marc d'una

feita del municipi. El nen també fa una demostració de no tenir por a la bèstia o al gegant. Canvia d'estat, passa de nen petit a nen gran, sacrifica el seu xumet que és el que simbolitza que encara és dependent de la mare. El drac petit de Montornès del Vallès recull xumets durant tot l'any i els llueix fins la festa major d'hivern per Sant Sadurní (novembre) on se li fa la renovació del collar. A Tarragona, s'entreguen a la víbria, en un dels dies de la festa de Santa Tecla, durant l'entrega la víbria balla la cançó del xumet, creada per l'ocasió. El número de poblacions, on es fa l'entrega del xumet, va creixent, sumant-s'hi gegants, cucaferes, dracs, víbries, un os i altres elements festius. A l'inici, dèiem que era un nou ritual, però no es ben bé nou, ja abans hi havia l'entrega del xumet al sant, a la mare de déu o altres imatges venerades. Sols cal anar a llocs amb exvots (Monestir de Montserrat, ermita de Montgrony...) i allí hi trobarem xumets, és una entrega diferent, són prometes i exvots. (Monestir de Montserrat, ermita de Montgrony...) i allí hi trobarem xumets, és una entrega diferent, són prometes i exvots. El Jan Grau⁵⁵ diu que l'entrega del xumet a un element festiu és una transformació, una desacralització del gest.

La Colla Vella dels Xiquets de Valls, anualment, **fa entrega dels carnets de soci als nadons**, fills i filles dels castellers, que neixen durant l'any. És una presentació en societat, en aquest cas a la comunitat que és la colla casteller, un acte que és tot un bateig, amb l'arribada ("immersió") de nous castellers. Un dels castellers defineix la celebració com un acte de benvinguda, simbòlic i emotiu "de generació en generació". Per Tots Sants, cada any, la colla fa dos pilars, al

cementiri de Valls, en homenatge als castellers difunts. Altres colles castelleres, també, participen dels ritus de pas⁵⁶, en els funerals, amb un pilar de dol o comiat, i en els casaments.

Entrega de carnets de la colla.

Autor: Magí Mallorquí (Arxiu Colla Vella) 6 desembre 2015.

Els Castellers de Berga, com explica Xavi Torradella, en el naixement d'un fill o filla d'un dels seus membres van a fer un pilar d'homenatge al mateix hospital de Berga, al parking des d'on els pares i els familiars que els acompanyen el poden veure. A altres colles castelleres és el cap de colla amb el president qui visiten els pares i l'infant per fer-los entrega d'un obsequi.

En el si de les associacions culturals, també, és un ritus de pas el pas de la colla infantil a la d'adults, que es fa en el marc de la festa de la colla o de la festa major de la població. Marcar el creixement, deixar de ser petit i passar a ser gran. Les associacions són comunitat, en algunes es crea una forta vinculació entre els seus associats, de dins neixen parelles i projectes laborals,

⁵⁵ El Jan Grau és especialista en cultura popular, autor de diverses publicacions.

⁵⁶ La Colla Joves Xiquets de Valls, el 2016, va presentar el protocol d'actuació en naixements, matrimonis i enterraments.

es crea una reafirmació de ser del grup enfront als "altres". I les celebracions dels ritus de pas dels seus membres es viuen amb una participació activa dels associats. També, la incorporació de nous associats a les colles i associacions pot ser motiu d'algun acte. Algunes colles de diables organitzen el bateig de foc dels nous membres. Les bandes de música, en alguns pobles valencians com a Pego, tenen tot un ritual d'entrada que es celebra coincidint amb la festivitat de Santa Cecília, patrona de la Música.

L'Arca de Noè, una associació lúdica, cultural i humorística, fundada a Barcelona el 1927 per Santiago Rusiñol i Joaquim Ciervo, bateja als seus nous membres adults, els quals adopten el nom d'un animal. Al bateig, el president de l'entitat, amb branques de llorer, aspergeix aigua sobre el cap i el cos de l'animal batejat. L'aigua es troba dipositada en una petita pica en forma d'arca de Noè. A continuació, als animals se'ls imposa la banda vermella amb el nom amb que se'ls ha batejat. Els nous animals accepten els compromisos que el bateig comporta, l'acceptació no es fa dient sí, sinó que el consentiment s'expressa amb sons d'animals, cada compromís s'accepta amb un so diferent. Cada animal batejat és apadrinat per dos membres de l'Arca de Noè. Els nous tripulants de l'Arca, també, reben un carnet certificant la seva entrada. Al web de l'entitat descriuen els batejos de la següent manera:

"Els batejos de l'Arca. Dues vegades a l'any celebrem els famosos batejos i donem la benvinguda als nous animals a l'Arca. Qui pot ser un animal? Segons recullen els nostres estatuts, hi ha tres grans categories: la primera, l'A, acull tots aquells que tenen un primer cognom animal, la B aquells que són animal de segon cognom, i la C està formada pels animals d'adopció, és a dir, els apadrinats per animals que els proposin com a nou membre. Els nous animals tenen un requisit indispensable:

s'han de comprometre a fer prou animalades. En l'acte, fem el lliurament del carnet i de la banda, i a més a més, els bategem amb una branca de llorer. A partir d'aquell dia ja res més no tornarà ser igual, ja que el passarem a anomenar pel nom de l'animal que adopta". <http://www.arcadenoepuntcat.es/que-fem/>

Bateig del Llop Platejat (Associació Arca de Noè), Barcelona, maig de 2017.

En relació als ritus de pas en la infantesa és interessant l'article de la Josefina Roma publicat el 2013 a la revista *Caramella*. En aquest article, l'antropòloga, descriu els antics i nous ritus de pas, des del naixement fins l'adolescència. Parla dels ritus semiritualitzats de separació del nen i la mare, del calçar l'infant, l'escolarització amb els finals d'etapes, viatges i colònies. També, en aquest article hi ha un esment als batejos civils, se'n parla com un "sucedani del bateig (...) on es dona la benvinguda al nadó i es felicita als pares. (...) I és que es necessita ritualitzar la vinguda d'un nou membre del grup" (Roma, 2013:37). La Josefina clou l'article dient que "davant de processos en canvi continu, l'observació dels quals ens fa veure com la necessitat de marcar ritualment les etapes de creixement, continua ben

viva malgrat la desintegració de vells rituals, que només prepara per a l'aparició d'altres de nous" (Roma, 2013:37).

Passem ara a fer alguns apunts sobre altres ritus de pas actuals, més enllà dels ritus més clàssics, com són casaments, comunions, confirmacions i funerals, en els que no entrarem, però que donarien per noves recerques.

Cal destacar la importància que han agafat ritus de pas com les festes de graduació, que en els darrers anys han augmentat i s'han ritualitzat molt⁵⁷. Són celebracions importants que marquen un pas endavant, una fita assolida, i un nou temps al davant. Una amiga em parlava de la festa de graduació de la seva filla que havia acabat segon de batxillerat. Tots els alumnes anaven molt elegants, establint una competició entre ells, i fins i tot hi ha qui lloga els vestits. Ho van celebrar tant a l'institut com després en un sopar a un restaurant, els graduats i els professors. Després del sopar, la festa s'allarga tota la nit. També, es celebra la graduació infantil abans d'entrar a la primària. Recentment, he pogut assistir a la solemne cerimònia de graduació de filologia hispànica al paranimf de la Universitat de Barcelona, i em va cridar l'atenció el fet de que hi hagués una padrina de la promoció, aquesta va fer un parlament, i va destacar la figura dels padrins. Aquestes celebracions de graduació van agafant molta força, cal recordar que anys enrere ni tant sols es celebraven les graduacions universitàries.

Els comiats de solters també són un ritus de pas molt rellevant. Al mercat hi ha infinites propostes, que s'afegeixen a la creativitat dels que ho celebren. És un moment per traspasar

límits, una festa molt carnavalesca i plena d'excessos.

Comiat de soltera, grup de dones desfilant pels carrers de Barcelona. Maig 2017.

La festa dels quinze anys és una celebració molt arrelada als països llatinoamericans. A Catalunya, aquesta festa ha arribat amb les famílies d'origen llatinoamericà que les segueixen celebrant. Actualment, hi ha empreses que les ofereixen. És una festa on la nena es presenta en societat mostrant que ja és una dona. És reconeix que la nena ha arribat a una maduresa. La noia passa a ser la protagonista, va vestida de llarg, sabates de taló, maquillada i molt elegant. Al programa *Els Matins*⁵⁸ de TV3, el 2011, es recollia el testimoni d'una noia boliviana que a Barcelona havia celebrat la festa, explicava com es fan assajos previs i cal triar un cavaller i unes dames, escollides entre les amigues. Arribat el dia, el pare treu a ballar la noia i després la treu el seu cavaller, sota l'atenta mirada de les dames

⁵⁷ Prenen en molts casos el model d'Estats Units on les graduacions són tot un ritus de pas, i tenen padrins de promoció.

⁵⁸ Festa dels quinze anys a Barcelona (*Els Matins*, TV3) <https://www.youtube.com/watch?v=KABOj2HKJ74>

i els convidats. Es parlava que aquestes festes poden tenir un cost mitjà d'uns 6.000 €. Hi ha, també, la figura dels padrins que ajuden a pagar la festa. A Argentina, m'explicaven el 2015, que a les noies la família de les quals s'ho pot permetre, se'ls deix triar entre la festa dels quinze anys o un viatge a Europa, i que quasi sempre el viatge a Europa és més econòmic. Ambdues opcions són un ritus de pas important per a les joves.

En algunes poblacions com Valls, l'ajuntament organitza, anualment, un acte de reconeixement per als docents i professors jubilats dels centres educatius de la ciutat. La cerimònia és presidida per l'alcalde i el regidor d'ensenyament, i s'entrega un record commemoratiu. A la Pobla de Mafumet, des del 2014, celebren l'acte de lliurament als millors expedients acadèmics. Els millors estudiants de la Pobla reben per part de l'ajuntament «en nom de tot el municipi un merescut homenatge» (El Vallenc, 9/12/2016). També, alguns ajuntaments, com el d'Alcanar, celebren bodes d'or i de plata.

La **majoria d'edat**, la celebració dels 18 anys, se celebra més entre el grup d'amics i família, i des del punt de vista institucional no és ritus de pas que hagi donat peu a cerimònies civils. Hi ha alguns municipis, com és el cas del de Sant Joan Despí, que cada any organitza la festa dels 18, per als nois i les noies de la ciutat que compleixen, a la festa no hi falta un pastís gegant. També, se celebra una festa a Sant Vicenç dels Horts, a l'Espai Jove La Capella. A Font de la Figuera (València), l'ajuntament, a banda d'oferir la cerimònia d'acollida o benvinguda ciutadana, la del matrimoni i la cerimònia del comiat civil, ofereix també la cerimònia del compromís ciutadà en aconseguir la majoria d'edat.

La celebració de la majoria d'edat va lligada a les festes dels quintos, unes celebracions que eren prèvies a la marxa al servei militar. A Sarrià, des

del 1943, per Sant Antoni Abat, es celebra la festa dels Quintos pels joves que durant l'any assoleixen la majoria d'edat. També, es celebra a Aiguafreda, a Sant Hilari Sacalm i a diverses poblacions de les Terres de l'Ebre i de les comarques lleidatanes. Fa anys, la Generalitat de Catalunya havia enviat una carta i un llibret amb els drets i deures dels ciutadans, recordant que la majoria d'edat implica la plena capacitat jurídica de la persona i l'extinció de la pàtria potestat, la tutela i la curadoria.

Les *novatades* són pràctiques d'iniciació, comunes en alguns contextos com l'universitari, les colles de quintos i, també, abans en el servei militar. Les **quintades** tenen la consideració de ritus de pas, en superar la prova la persona passa a ser acceptada i entra al grup. En alguns casos, aquestes pràctiques s'han prohibit pel fet de ser violentes i molt humiliants.

Actualment, les **jubilacions** també són un ritus de pas important, amb celebració de final d'etapa laboral. Se celebra, normalment, al mateix espai de feina, amb els companys i els caps, hi ha entrega de regals, parlaments i algun refrigeri. Igualment, a la feina, també, la presentació d'un fill es fa de manera molt ritualitzada. S'avisava de la visita, hi ha una rebuda, entrega de regals, parlament del pare/mare, parlament d'algun cap o d'algun company expressant els bons desitjos. A vegades també és el moment de presentar la parella als companys de feina, en el cas que no la coneixien.

Als avis que compleixen **100 anys** se'ls fa entrega de la Medalla Centenària⁵⁹ de la Gene-

⁵⁹ La Medalla Centenària és una iniciativa del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya. Es tracta d'una medalla gravada amb el nom i l'any de naixement commemorativa del centenari. A aquest reconeixement institucional poden accedir-hi totes les persones residents a Catalunya.

ralitat, el lliurament el fan les autoritats locals, alcalde i regidors d'on viu la persona homenatjada i algun representant del govern autonòmic.

Altres ritus de pas, que revesteixen de molta solemnitat, són els que celebren diferents col·lectius professionals. Els col·legis d'advocats, per exemple, organitzen actes molt solemnes d'imposició de togues als nous col·legiats. El Col·legi de l'Advocacia de Barcelona, a més, organitza

un acte per reconèixer públicament la dedicació continuada, amb 25, 50 i 75 anys de col·legiació. També, cada any celebra, en el marc de la festa de Sant Raimon de Penyafort, dues cerimònies, una de civil i una altra de religiosa, per recordar els companys difunts.

Els ritus civils contemporanis, com hem vist, tenen força i pes en una societat que els busca i els necessita. No van de baixa, ben al contrari.

4. Antecedents històrics dels batejos civils

A Reus, el 1870, es va celebrar el primer bateig civil d'Espanya⁶⁰. Posteriorment, en van seguir molts d'altres, que sempre es feien en el mateix moment d'inscriure el nadó al registre civil. Abans del 1870, s'havien donat casos en que alguns pares s'havien negat a batejar un fill, fet que ja era un fort posicionament anticlerical. Albert Palà situa els primers batejos civils, celebracions d'inscripcions al registre civil, com a obra dels lliurepensadors del pla de Barcelona "Obriren camí els de Barcelona ciutat, i seguien els de Gràcia i l'Hospitalet respectivament. (...) En els anys 80 i 90 del segle XIX són els anys de la populatització de les inscripcions civils a comarques." (Palà, 2015:443). Palà relaciona la geografia de la celebració del bateig civil amb la del moviment lliurepensador català.

Del 1870 al 1939 es van fer nombrosos batejos civils, tant a ciutats grans com a poblacions petites, sempre en clara oposició a la jerarquia eclesiàstica. On més se'n feien era on hi havia associacions i grups de lliurepensadors, anarquistes o esperitistes. Eren cerimònies fetes amb molta pompa i ostentació, publicitant l'opció de

batejar civilment, com també passava amb els matrimonis i enterraments civils, que es convertien en una reafirmació d'un anticlericalisme molt manifest. Els rectors i bisbes en els seus sermons condemnaven aquestes "provocacions". La cerimònia civil era un acte per reafirmar l'opció laica i un altaveu per anunciar el posicionament anticlerical.

El 1887 a Barcelona es va publicar el llibre *Catecismo de la doctrina laica* de l'autor José Agramunt. En aquesta obra es parlava bateig civil com un sacrament laic, com també es considerava el matrimoni civil o l'enterrament civil. Com recull l'antropòleg Gerard Horta "Al *Diario de Tarragona* del 20 de febrero del 1872 s'informa que només durant el primer semestre del 1871, per al conjunt de la província de Tarragona, s'han celebrat 611 matrimonis civils i 1314 matrimonis catòlics." (Horta, 2004:176-177). En una societat profundament catòlica, el fet de trobar tants matrimonis civils era molt significatiu. No hi ha comptabilitzats els batejos civils⁶¹, però sembla que a Reus i altres municipis, durant aquells anys, també van ser considerables.

⁶⁰ Abans del 1870, s'havien donat casos de pares que s'havien negat a batejar els seus fills, com un acte de reafirmació de la seva militància anticlerical. En aquestes circumstàncies, pel fet de no existir encara el registre civil, els nounats no quedaven inscrits en cap registre.

⁶¹ En cap moment hi hagut un registre de batejos civils d'àmbit estatal ni autonòmic, ni abans ni tampoc ara. Sols alguns ajuntaments tenen un registre de les seves celebracions.

Albert Palà a la seva tesi doctoral sobre el lliure pensament a Catalunya (1868-1923) inclou un capítol sobre els ritus civils i ho centra en la potència simbòlica i identitària de la transgressió. Remarca la importància del ritualisme laic en l'activisme lliurepensador "el context repressiu convertí els ritus laics en una de les poques mobilitzacions tolerades per l'estat i això fou aprofitat pels seus practicants per convertir-los en una forma d'acció col·lectiva que podia adquirir el to de protesta social i política" (Palà, 2015:425). Palà també considera que els ritus civils permetien la visualització periòdica i pública d'una comunitat voluntàriament aliena i alternativa a la catòlica que "reforçava la solidaritat interna entre els seus membres i reforçava el mateix procés de mobilització anticlerial" (Palà, 2015:477). Considera que "la pràctica de rituals civils fou un dels eixos fonamentals de l'activisme lliurepensador (...) Els ritus civils permetien la visualització periòdica i pública d'una comunitat voluntàriament aliena i alternativa a la catòlica" (Palà, 2015:425). Era un bon moment per aplegar personalitats i seguidors del moviment i per fer mítings propagandístics.

El bateig civil, anomenat també bateig republicà, bateig lliurepensador, bateig laic, té el seu impuls en la creació del Registre Civil (1871), tot i que els seus orígens els podriem situar a França, fruit de la Revolució Francesa, moment i país on també neix el matrimoni i funeral civil. Cerimònies, totes elles, oficiades pels alcaldes o adjunts com a representants locals de la República.

Al segle XXI, és al 2004 quan l'ajuntament d'Igualada celebra, el que es considera, el primer bateig civil modern de l'estat espanyol. Des d'aleshores aquest tipus de cerimònies es van anar estenent per tot l'estat, sobretot des del 2008. L'any 1998, l'Ajuntament d'Alella havia

estat el primer en oferir el bateig civil, tot i que mai se'n va arribar a celebrar cap. El 2000, a Barcelona, la Conselleria de Drets Civils va considerar aquesta iniciativa, i es va arribar a preparar un protocol amb textos i músiques per la celebració, però no va arribar a celebrar-se'n cap. En el seu dia, la premsa va dir, que tant a Alella com a Barcelona, els batejos civils no havien prosperat bàsicament per por a les reaccions i polèmica amb l'església catòlica.

El primer bateig, a Igualada, va ser a un infant de cinc anys, el Marcel. Es va fer en diumenge, al Saló de Plens de l'ajuntament, amb acompanyament de la música d'un violoncel. La mare, en declaracions a la premsa, va dir "Com altres decideixen que el seu nen entri a la Casa de Déu, jo vull que el meu fill entri a la Casa del Poble". La mare, havia intentat fer la cerimònia a Barcelona, on vivia abans de traslladar-se a Igualada, però deia que "l'ajuntament no havia volgut entrar en polèmica amb la església" (La Vanguardia, 7/11/2004). El bateig d'Igualada, va omplir pàgines i pàgines a la premsa. La notícia va ser comentada a la ràdio, televisions i per internet, va ser un boom mediàtic molt important. La gent opinava i era tema de tertúlia habitual. Recullo una de les moltes cartes d'opinió que es va publicar als diaris, la gran majoria contraries a la celebració dels batejos civils.

ABC 16/11/2004. "En relación al bautizo civil de Marcel Planell celebrado en Igualada hace pocos días, me permito hacer las siguientes reflexiones: la madre de Marcel, Carmela Planell, quien agradeció al Consistorio la oportunidad que brindaba a su hijo de ser acogido como ciudadano, posiblemente no recuerde que el ciudadano de hoy lo es en virtud al Estado del que es ciudadano, no de la ciudad en que vive o lo acoge. Uno puede ser barcelonés sin más, pero no ciudadano barcelonés, sino ciudadano español, porque es el Estado el que le reconoce la condición y los derechos del ciuda-

dano, no la ciudad. No es la circunstancia de vivir en Barcelona o en Igualada la que le hace acreedor de esos derechos de ciudadanía, sino su condición de habitante del territorio español, derecho adquirido con la nacionalidad, por tal motivo destacar la fuerte carga simbólica de la ceremonia que sirvió «para inculcar oficialmente los valores de la libertad, la igualdad y el respeto al niño» es una payasada mediática, pues Marcel es ciudadano desde que nació. Y, como todos sabemos, los bautismos civiles son una tradición republicana francesa, que proliferaron durante la Revolución y que se instituyeron en Francia en 1792 como símbolo de la separación entre la Iglesia Católica y el Estado. Por tal motivo en España, donde no existen registros históricos de dicha tradición, no se justifican y tendríamos que ser muy tontos para no darnos cuenta de que la celebración de bautismos civiles tiene por único objeto desafiar y, por ende, agredir gratuitamente a la Iglesia y su ceremonia del bautismo, promoviendo un enfrentamiento y un encono que nuestra sociedad no necesitan”. Edgardo Calvente Farizano. Barcelona.

A Alella, el 1998, l'alcalde de CiU que els impulsava, el Sr. Antoni Caralps i Riera, reconegut metge, deia a *El País* (12/6/1998) que les cerimònies serien similars a les de casament, oferint la possibilitat de celebrar d'una manera solemne i alegre l'arribada d'un fill al món i l'entrada a la societat del nou-nat, independentment de les creences religioses dels pares. Proposava que els batejos civils es celebressin a la sala de plens de l'ajuntament, espai que els pares poguessin adornar amb flors si ho creien convenient. A la cerimònia que tenia pensada, deia que no hi faltarien els parlaments, tan per part de l'alcalde com a oficiant, com dels assistents, i també hi hauria padrins, que a l'acte es comprometien a acompanyar a l'infant al llarg de la seva vida.

4.1. El primer bateig civil d'Espanya

En ple Sexenni (1868-1874), a Reus, a banda de haver-se fet el primer matrimoni civil d'Espanya el 1868, es va celebrar també el 1870 la primera inscripció civil d'un nadó de tot l'Estat, el que es va considerar el primer bateig civil, celebrat a Espanya, sense cap mena d'intervenció religiosa. Es celebrà amb tot el cerimonial que requeria i, com recullen les cròniques d'aquell esdeveniment, revestint-ho de gran esplendor (Gort, 2002: 9-10). Aquesta inscripció es va fer abans de l'aprovació de la llei estatal del Registre Civil (1871).

“A la cerimònia hi assistí una gran gentada. S'hi donà les proporcions d'esdeveniment extraordinari. Vingueren comissions de ciutadans i ciutadanes de pobles de la contrada a presenciar-la. En constituir-se el Tribunal Popular per a donar fe de l'acta, esclatà una gran ovació.” (Pallejà, 1935:71)

L'acta que es va estendre diu així:

“En la ciudad de Reus a los venticuatro días del mes de febrero del año mil ochocientos setenta, ante el Alcalde presidente del Ayuntamiento popular de esta ciudad Pedro Bové y Monseny, y José Güell y Mercader, secretario de la propia Corporación, compareció el ciudadano Sixto Auqué y Sanahuja, natural y vecino de esta ciudad, habitante en la calle Seminarios, núm. 49, de edad 29 años, casado, de oficio tejedor; acompañado de los ciudadanos José Puig y Vilá y Jacinto Ferrer Borra, vecinos de esta población: los cuales han declarado conocer personalmente el citado Sixto Auqué, para los efectos legales a que dé lugar su comparecencia. Este ha manifestado, asegurando por su honor y su conciencia que reconocía por hijo suyo a un niño que Antonia Vila Vives, edad venticuatro años, natural de esta ciudad, esposa del compareciente, dio a luz en la casa habitación precitada donde viven los conyuges, a las once de la noche del veinte del mes y año corrientes, cuyo nacimiento consta así mismo a la comadrona María Roig de Freixa que se halla presente a este acto y declara su confor-

midad. Que los abuelos paternos y maternos del expresado niño son Lorenzo Auqué y Aragonés y Antonia Sanahuja: Juan Vila y Teresa Vives, por ser padres respectivos de los referidos esposos – Que en uso del derecho que la Constitución del Estado, en su título primero, capítulo venticinco concede a todos los españoles, el compareciente no profesa la religión católica y no quiere que su hijo, en la imposibilidad de poder discernir todavía cual de entre las religiones conocidas es la mejor, esté inscrito en el gremio de iglesia alguna, y además que como buen padre no puede permitir que turbe el sueño infantil de su hijo las molestias inherentes a las ceremonias del bautismo cristiano. – Que elige por padrinos encargados de velar por la educación moral y social del referido niño, para el caso de quedar huérfano hasta su mayor edad, a los ciudadanos Ramón Pamies y Figueras y Antonia Nogués, vecinos de esta ciudad que se hallan presentes: los cuales preguntados si convenían en ello, han contestado que sí; y con el referido Sixto Auqué, han manifestado ser su voluntad dar al niño, los nombres de Mario, Manin y Lincoln, en honra y memoria de estos grandes hombres, adalides de la libertad y defensores de la justicia. Y para que conste cuando y en donde convenga, se inscribirá en los libros del registro civil de esta ciudad la partida de nacimiento a que este acto se refiere, quedando este documento archivado en la secretaría de este Municipio: firmando con el Alcalde presidente, el compareciente y sus acompañantes como testigos y el secretario del Ayuntamiento, certificando la autenticidad de esta acta”.

(Pallejà,1935:71-72)

La celebració va ser comentada per molts diaris d'arreu d'Espanya i en especial pel *Diario de Reus*. Uns, l'atacaven amb certa agressivitat i d'altres l'aplaudien sense reserves. *El Diario de Reus* figurava entre els primers. (Pallejà,1935:72).

Cal destacar que, a Reus també es va celebrar una de les primeres festes majors laiques, el 1869 per Sant Pere. Tot plegat, cal emmarcar-ho amb la situació política i social que es vivia al país, i a la ciutat de Reus. Tres anys i mig abans que la

resta d'Espanya, Reus proclamà la República⁶² (Pallejà,1934:39). Com explica Salvador Palomar, al seu bloc *La Teiera*, pels anys del Sexenni Democràtic i la primera República, per primera vegada a Reus, s'intentà crear un calendari festiu laic. Allí bullien idees republicanes i federalistes, amb ganes de transformar-ho tot. Per la Revolució de Setembre, la Junta Revolucionària de Reus, trencà tota mena de relació amb l'església.

4.2. Batejos civils des de l'anticlericalisme

A Catalunya, les primeres cerimònies civils arribaren amb el Sexenni. El ritual civil va ser important entre els últims anys del segle xx i fins la Segona República, on grups de lliurepensadors i ateus van canalitzar l'activisme anticlerical en la celebració dels ritus de pas civils com a actes de reafirmació identitària i de crítica al clericalisme. Segons Joaquim Capdevila, aquest anticlericalisme popular tenia dues motivacions importants: anar en contra la legitimació que exerceix l'Església amb els sectors benestants de la societat, i contra la prohibició i repressió imposada en tots els aspectes de la vida, i amb especial èmfasi en el moral i sexual. Capdevila subratlla que les celebracions anticlericals, especialment en aquelles protagonitzades pel republicanisme popular, hi ha una voluntat de competència directa respecte als ritus catòlics. (Capdevila:2002; 292).

Albert Palà planteja que els enfrontaments que entre els anticlericals i l'església “es produïen en arran de l'emergència del ritualisme laic poden entendre's a partir del concepte de “con-

⁶² Reus, l'1 d'octubre de 1869, va proclamar la República Democràtica Federal, amb una gran festa.

flicte normatiu”⁶³ encunyat per Peter L. Berger (...) els anticlericals treballaven per fer triomfar la seva visió laica de l’estat i de la societat i, per l’altra, l’església pretenia mantenir la seva preeminència social i lluitar contra la pèrdua de la centralitat normativa que, a partir de la revolució liberal, havia anat cedint progressivament a l’estat” (Palà,2015:426). Afegeix que “freqüentment, els conflictes entre catòlics i lliurepensadors per la secularització dels ritus de pas acabaren rebotant cap als ajuntament o cap als tribunals, que havien d’exercir d’àrbitres atenent a la seva funció d’autoritat pública” (Palà,2015:426).

Les celebracions de l’anomenat republicanisme popular seguien un mateix patró celebratiu: cercavila pels principals carrers, que es donava tant en enterraments civils, batejos o casaments civils, com en proclamacions i commemoracions, i també a les celebracions alternatives de Divendres Sant i de Tots Sants. Es volia el màxim ressò de la celebració i no hi faltava l’acompanyament de la banda de música amb el so dels himnes republicans del *Himno de Riego* i la *Marsellesa*, i un àpat comunitari ple d’excessos.

Els ritus de pas civils s’utilitzaven com a actes de desafiament i d’inversió respecte al catolicisme. Serien el que podrien anomenar contrarituals, actes propagandístics que volien molt de soroll i visibilitat. Eren moments de desobediència i de trencament promoguts pel moviment anticlerical. Tenien com objectiu visualitzar la separació entre Església i Estat, la separació

⁶³ L’Albert Palà detalla que el sociòleg “Berger aplica el concepte de “conflicte normatiu” a les lluites internes entre els membres d’una societat sobre aspectes centrals de la seva pròpia definició i autodefinició col·lectiva” (Palà,2015:426).

entre la religió i la societat civil. Tots ells passaven a ser actes tan festius com reivindicatius.

El conflicte entre clericals i anticlericals era constant, i els enfrontaments no sols arribaren a ser verbals en ocasions s’havia arribat a agressions físiques. Cada posició considerava que era molt el que estava en joc, i que calia defensar-ho amb tota la força possible. En aquests conflictes als ajuntaments i als jutjats, sovint, els tocava actuar-hi.

A Sabadell, el 1896 es va fundar La *Emancipación. Sociedad de Auxilios Mutuos y Actos Civiles*⁶⁴ com un organisme que ajudava a gestionar sobretot enterraments i casaments pel civil, i també alguns batejos civils. Aquesta entitat va funcionar fins el 1939. Facilitava el suport jurídic davant les traves que l’Estat i l’Església posaven a qui volia celebrar els ritus d’una forma laica.

La periodista Irene Polo, el 1935, publicava, al diari *Instant*, una entrevista al conseller Pere Domènec, on exposava com es feien i vivien els batejos civils:

“Tot era bo aleshores per a protestar contra la intolerància de l’ambient. I com que la culpa d’aquella intolerància, per a nosaltres, la tenia el “clero” doncs anàvem contra tot el que se li referia: per això teníem les Escoles Laiques de la Fraternidad Republicana, i per això, amb l’Asociación Librepen-sadora del Pueblo Seco, fèiem enterros i bateigs civils. Els bateigs eren una cosa fantàstica. Gairebé cada diumenge en fèiem un; embolicàvem la criatura en un barnús vermell i la família de l’infant, un seguici d’entusiastes de la idea i una xaranga que tocava tot el camí *La Marsellesa* i l’*Himno de Riego*, ens en anàvem a peu cap als Jutjats Municipals del carrer de Duran i Bas. Perquè el cas era fer ostentació; cada cosa d’aquestes era un acte polític, i, naturalment, calia donar-li la major difusió

⁶⁴ En altres fonts l’anomenen *La Fraternidad*.

possible. Anàvem Rambles avall engrescats de valent, sense importar-nos, als que teníem negocis, que ens veíes tothom. Quantes vegades jo m'he trobat que l'endemà d'una d'aquestes parades, un client que no compartia el meu ardor polític, em deia amb una rialleta: "Ah!, de manera que vostè era lerrouxiista, ¿eh?...". Però el més catastròfic era el que venia després; després de tant de foc i de tant de sacrifici, un capellà de Santa Madrona, que li dèiem "El Torero" perquè era un carlí abrandat i arrogant, se n'anava a visitar-nos les famílies que havien batejat la criatura civilment i les convenia que la portessin a l'església per a batejar-la com Déu mana. Les dones, sempre sensibles, es deixaven commoure i la criatura feia cap a la pila de Sant Joan, com si no hagués passat res." (Polo, 2003:242-243).

D'aquesta descripció cal ressaltar aquest doble bateig final, per si de cas deien les mares. També un detall significatiu és el barnús vermell amb que es vestien els infants, el vermell⁶⁵ ha estat considerat el color de la revolució, el color de la sang. Un color que és ben contrari al blanc de la puresa. Dos símbols de la revolució francesa, la cançó patriòtica *La Marseillaise* i el vermell, molt presents en els batejos civils d'aquesta època.

Durant el Sexenni i la Restauració, la celebració de batejos civils va ser important. La premsa de l'època, sobretot la més liberal se'n feia ressò, com per exemple *La Campana de Gràcia*, un setmanari satíric, republicà i anticlerical fundat el 1870. La premsa conservadora també en feia esments però amb un esperit de crítica i de ridiculització. Vegem algunes de les notícies publicades.

De Figueres, hi ha un esment a *la Vanguardia* del 1881:

⁶⁵ Alguns autors han parlat de colors polítics, entre ells el blau associat a la dreta i el vermell molt lligat a l'esquerra.

"Tuvo lugar con bastante seguido la procesión del Corpus en la cual iba como pendonista el subgobernador del partido, y en el mismo día se celebró un bautizo civil" (*La Vanguardia* 19/06/1881).

Posteriorment, el 1932, també fent referència a Figueres, el periòdic *Avant*, mencionava:

"En vint-i-cinc anys a Figueres únicament hi ha hagut un sol bateig civil. (*Avant...!*, febrer 1932, p.4).

A l'any 1886, a la Bisbal de l'Empordà, es recollí aquest testimoni:

"Dies enderrera hagué de veure dita vila lo repugnant espectáculo d'un bateig civil y que un regular número de germans recorregués tots los principals carrers al so de la *Marsellesa*... Tot això passa en la Bisbal ab consentiment del señor Alcalde" A l'article s'especifica que l'alcalde Vincenç Martí era republicà federal i anticlerical notori (Puigbert, 1978:364).

A l'Estartit, al 1886, es fa esment que davant la negativa d'un mossèn a batejar a un infant, van optar per fer una celebració laica.

"Habiéndose negado á bautizar á un niño el cura de Estartit (Gerona) los habitantes de Estartit, Ullá y Torroella, en número de 500, se formaron en manifestación de protesta y acompañaron al niño al registro civil, donde le inscribieron con los nombres de Castelar, Garibaldi y Gambetta. Después se pronunciaron algunos discursos" (*La Vanguardia*, 17/12/1886 p. 4).

A Gràcia (Barcelona), el 1895.

"En Gracia se ha celebrado un bautizo civil. Delante de la comitiva marchaba aun música tocando "La Maresellesa" y al "Himno de Riego". Los guardias municipales hicieron dispersar a un grupo de unas 50 personas que iba dando voces en la comitiva, la cual se dirigió á un café, donde uno de los que la formaban subió á una mesa y quiso arengar á sus compañeros, evitándolo los guardias." (*La Vanguardia*, 31/12/1895).

A Artesa de Segre, el 1895, una notícia recull l'enterrament civil d'un jove que "sols havia sigut batejat civilment".

"Assistirem lo dia 18 de juliol al enterro de un noy que sols havia sigut batejat civilment, sent fill de pare lliure pensador. Una música havia de tocar marxas fúnebres, quan lo tinent d'arcalde Joseph Rossell, en ausencia del arcalde primer privá la música, atenintse á la demanada que li feu per escrit l'home negre. En va se li feu present qu'ell no podia oposarse á un acte tan legal: ell respongue que s'atenia á las ordres de la rectoría. Se desitja saber qui es arcalde á Artesa: ¿l'home de la sotana ó'l que ha sigut elegit segons les prescripcions de la Lley Municipal? - A pesar de tot l'enterro civil se veje extraordinariament concorregut" (*La Campana de Gràcia*, número 1367, 3 agost 1895, p.2).

A Golmés, el 1904:

"Malgrat les relacions amb espiritistes i la defensa de la llibertat de culte, com en el cas dels protestants, el republicanisme va intentar dotar-se d'una ritualitat pròpia, laica i civil, per als esdeveniments que pautaven la vida quotidiana (naixements, matrimonis o defuncions). El que havia de ser una pràctica per a determinats esdeveniments de la vida privada, com s'exigia als catòlics, va passar a ser un acte de propaganda pública dels sectors més implicats en el laïcisme. En trobem diversos exemples. Un d'aquests actes va ser el bateig civil del fill dels lliurepensadors de Golmés, Aleix Guiu i Antònia Vilalt, celebrat el 27 d'octubre del 1904. A l'acte hi va assistir el republicà mollerussenc Josep Pons Pifarré, juntament amb la banda la Filharmònica de Mollerussa. Els músics van acompanyar el nounat also de la Marsellesa al registre civil, on se'l va inscriure. L'acte va revestir de solemnitat i va comptar amb una nombrosa concurrència; va complir, doncs, amb la funció propagandística. Pons va explicar a la premsa que a Golmés, a part del bateig, s'hi havien celebrat cinc actes civils en poc temps, quatre matrimonis i el bateig" (Soldevila, 2015:98).

El 1906, es va fer el primer bateig civil a Viladecans.

"El 10 de febrero de 1907, una dona de 37 anys, Maria Bernal (...) té una filla. La nena será inscrita al registre civil de Viladecans com a filla de pare desconegut, i el qui la inscriurà será un tal Miquel Bernal. I la peculiaritat és que la nena será inscrita amb els noms de Democràcia, Llibertat i República, i amb el cognom de la mare. Es dirà, doncs, Democràcia Berga. (...) D'on li vénen, a aquesta noia, uns noms tan poc comuns? Doncs de la campanya que els lliurepensadors republicans viladecanencs van dur a principis del segle passat per promoure els casaments i els enterraments civils, i per instaurar també una cerimònia que s'anomenava "bateig civil" i que era una mena de presentació pública de l'infant acabat de néixer. Els lliurepensadors republicans, a més, subvencionaven les despeses de totes aquestes cerimònies i l'àpat posterior. El primer bateig civil que es va fer a Viladecans va ser el de Democràcia Berga. El cas, però, és que, al cap d'un temps, Maria Bernal devia considerar que més valia regularitzar aquesta situació aleshores tan anòmala, i es va presentar a la catedral de Barcelona, amb un home anomenat Plàcid Campamà, amb qui va dir que estava casada, per batejar la criatura. A la catedral la van batejar amb el nom d'Engràcia (que més o menys sona com Democràcia), [i de Maria i Magdalena], i la van inscriure amb els cognoms Campamà i Berga. De fet, Maria Berga i Plàcid Campamà no estaven casats. Es van acabar casant, però força anys més tard. La nena, a partir d'aleshores, va ser coneguda com Engràcia Campamà Berga. En cap moment, però, no va canviar-se ni el nom ni els cognoms al registre civil" (Lligadas, 2011:18)

Una vegada més es constata com al bateig civil es posaven tres noms, a igual que al bateig catòlic. En aquest cas el més curiós és que la nena va passar de dir-se Democràcia a Engràcia, dos noms que sonen molt igual.

A Lloret de Mar, el 1907, es batejava civilment Darwin Austrich. L'escriptor de Lloret, Agustí M. Vilà en fa una descripció ben detallada.

"Salvador Austrich influenciat sens dubte per les idees dels seus companys rabassaires de can

Rovira de Dalt o d'altres llocs on hauria treballat, van germinar en ell les idees de laïcisme i de republicanisme, del qual va ser abanderat durant tota la seva vida. Inlluït per totes aquestes idees i, potser també, per desavinences amb la clerecia, un bon dia es presenta a casa i exposa a l'esposa, (...) que el fill que espera no vol pas que sigui batejat, i des d'aquell mateix moment escull el nom de Darwin per a la criatura que esperen, cas de ser un noi. Seria Darwin Austrich Alum (...). Quan neix el seu fill és inscrit al registre civil amb una celebració laica poc corrent en aquells anys, tal vegada va ser la primera celebració a casa nostra del que se'n podria dir un bateig laic. El nadó és portat per la llevadora (...) a les dependències municipals, acompanyats, entre d'altres, pel pare de la criatura, la mare de Germinal Ros i tres representants de la Unió Republicana, vinguts expressament de Barcelona. (...) Com es pot veure a la fotografia (...), més d'un centenar de persones, unes per ser de la mateixa ideologia que els pares del nadó, altres per curiositat davant d'un fet poc corrent a la població, són presents a la plaça de l'ajuntament, a la porta principal de la qual es pot llegir, en la part superior "Lloret de Mar, 27.1.1907", data de la inscripció i, més avall, "Inscripció civil de Darwin". Els delegats de la Unió Republicana eren portadors d'unes targetes amb la figura de la República i alguna al-

Acte d'inscripció de Darwin Austrich Alum al registre civil de Lloret de Mar, 1907.

Única fotografia localitzada d'un bateig civil anterior a la guerra civil. (Vilà,2007:116).

lusió anticlerical que, a mena de batalles, llançaven des del balcó de la casa consistorial, mentre el públic congregat les recollia interessat pel seu contingut" (Vilà,2007:114-116).

El mateix article recull que el cementiri de Lloret tenia una zona reservada a l'Agrupació Lliurepensadora de Lloret.

A Gualter (Baronia de Rialp), al 1934, es va celebrar el primer bateig civil.

"El dia 10 del corrent mes es celebrà el primer bateig civil, per conducte del capellà del poble. El pare de l'infant nou nat es presentà a aquell señor per tal de demanar-li que el bategés. Però com que el qui havia d'ésser padrí és un ferm republicà, i laic, per més senyes, el capellà contestà que no podia ésser-ne padrí, i que si volia fer el bateig religiosament, havia d'anar a humiliar-se i fer anar la seva família a tots els actes religiosos que es celebressin endavant. En veure la resposta, decidiren fer-lo laic, i el celebraren amb tota majestuositat i amb gran alegria. I ara l'esmentat capellà es dóna als dimonis perquè veu que darrera d'aquest en seguirán d'altres." (*La Campana de Gracia*, 18/04/1934, p.7).

Durant el franquisme no es van fer batejos civils públics. Alguns s'havien fet d'amagat, restringits a l'espai privat. En la biografia de l'escriptora Montserrat Roig de Pere Meroño, hi ha una referència al fet que l'escriptora va coincidir amb el també escriptor, Jaume Fuster en un bateig laic a la vora de Barcelona, abans de 1972.

4.3. Referències a altres països

A França, el bateig civil va ser molt acceptat al llarg del segle XIX "como acto de afirmación de la adhesión a los valores republicanos. Cayó en desuso durante una gran parte del siglo XX y, con posterioridad, se puso nuevamente de moda después de 1968, aunque revestido entonces con

otros valores. Ya no se trata de proclamar la fe en valores republicanos, considerados superiores a los cristianos, sino de designar a unos padres de sustitución, padrinos o madrinan del hijo, que se comprometen moralmente a transmitir al niño los valores éticos y republicanos y a sustituir a los padres en caso de desaparición. Se trata de construir simbólicamente un parentesco ampliado" (Cadoret, 2009:75-76). Tal i com recull Josep Ramon Llobera, a França, després de la Revolució Francesa, junt amb els símbols de la pàtria es van començar a celebrar cerimònies, festivitats i cultes regulars.

"La gente se reunía para comunicar sus esperanzas y temores, para celebrar sus victorias sobre el despotismo y generalmente para participar en reuniones cívicas. (...) Finalmente, se intentó introducir una reglamentación civil exhaustiva de los acontecimientos tradicionales fundamentales de la vida del individuo (bautismo, matrimonio, exequias, etc) e incluso se cambio el calendario (de semanas de diez días) para eclipsar a la Iglesia católica. Aunque en su forma extrema la nueva religión fue efímera, el abismo que separaba al republicanismo del catolicismo nunca se cerró" (Llobera,1996:248).

Els intents de modificar les festes, els ritus i l'estructura del que era sagrat, va fracassar en la major part d'intents, però algunes coses van anar quedant i van configurar noves maneres de celebrar. El caràcter religiós dels cultes, que van sorgir arrel de la Revolució Francesa, partia de la idea, defensada per Durkheim, de que el defineix un fenomen religiós no és el contingut sinó la forma, i que l'important no és tant la presència o l'absència de éssers sobrenaturals como la mateixa naturalesa preceptiva de les creences per a tots els membres del grup. En paraules de Josep R. Llobera, de la Revolució Francesa en va sorgir una nova fe que pretenia regenerar a la nació (Llobera,1996:246)

L'etnòloga Rachel Guidoni, a finals del segle xx, va realitzar una investigació sobre els batejos civils a l'est de França, incloent Alsàcia i la ciutat de Paris. Es qüestionava els orígens dels batejos civils, i considera que hi ha un mite fundacional, amb la figura emblema de la Revolució Francesa i de Robespierre com a pare fundador, passant els infants batejats a ser considerats "fills de la República". Considera que hi ha moltes contradiccions i que no és possible fer un seguiment amb precisió sobre l'origen real (Guidoni,2004:10). A França, no tots els ajuntaments ofereixen aquestes cerimònies. Guidoni considera que sovint se'n fa un ús partidista. El total de batejos civils no queden recollits a les estadístiques nacionals, no hi ha dades pel conjunt del país i tampoc per les diferents regions.

A Alemanya, durant el nazisme, hi havia una imitació als ritus sacramentals i les festes religioses. Hi ha referències al bateig ari o dit, també, consagració del nom, on els pares juraven exigir als fills una vida de sacrifici per la raça ària. Oficiava l'assessor cultural del districte, amb emotives introduccions i preguntava al padrí com havia de dir-se el nen. Els noms escollits acostumaven a fer honor a herois i personalitats. L'assessor tancava la cerimònia amb fórmules finals exigint l'entrega de l'infant i família "no siguis humil i petit, troba la teva voluntat en la meta suprema de "Tot per Alemanya" (Fernàndez,2006).

Posteriorment, a Alemanya es va passar a celebrar la festa per donar la benvinguda als nounats, que s'anomenava la *Namensweihe*, literalment consagració del nom. Aquest ritus va ser introduït a la RDA el 1958, i s'acostumava a fer quan el nadó tenia entre 12 i 18 mesos. La festa de la *Namensweihe* no era obligatòria i no tenia cap implicació jurídica. Es feia amb grups de famílies, de 10 a 20 nadons, d'un mateix poble o de fills

de treballadors d'una mateixa empresa. El ritus tenia com objectiu celebrar el naixement d'un nadó de la comunitat: se li desitjava felicitat i salut pel present i pel futur i alhora els representants de la societat socialista es comprometien amb el seu benestar. Els pares i padrins llegien en veu alta aquesta fórmula: "Nosaltres, pares i padrins, ens comprometem a educar l'infant en l'esperit de la pau, de l'amistat dels pobles i de l'amor al nostre país, per assegurar-li un futur feliç en el socialisme". Es calcula que en els anys que més cerimònies s'havien fet, només s'havia arribat a un 25% dels nounats (Fernández, 2006).

He contactat amb diferents consultats europeus per preguntar si als seus respectius països es fan cerimònies de bateig civil, i en la majoria la resposta és negativa. A Llatinoamèrica no tinc constància que es faci en cap país, ho he preguntat a diverses persones conegudes d'origen llatinoamericà i ningú ho ha sentit a dir mai. A Mèxic he consultat a l'entitat Masa Crítica, i han contestat dient que les parelles sense religió són molt recents al país, i que aquesta seria una de les raons per no fer-se aquestes cerimònies, i també el fet segons ells que Mèxic és un país molt més conservador i catòlic que Espanya.

A Anglaterra, hi ha ciutats com Warrington, Buckinghamshire, Liverpool, etc. que celebren als seus ajuntaments la cerimònia del nom, una acollida pels nous infants, a petició de les famílies. A Anglaterra també hi ha celebrants professionals que organitzen aquestes cerimònies desvinculades dels ajuntaments.

Miguel Fernández de l'Associación Europa Laica afirma que les cerimònies cíviques dels ritus de pas als ajuntaments espanyols no són comparables a cap altre acte dels que es puguin celebrar en altres països, considera que no hi ha experiències semblants, ni tampoc les de la república laica de França. Joffre Villanueva de l'Asso-

ciació Ferrer i Guàrdia explicava com Bèlgica és referent en la celebració dels ritus de pas laics, tan de benvinguda, com de funerals, i també el que vindria a ser l'equivalent a la comunió civil, la festa de la joventut laica. Al Joan Bestard, a Brussel·les, el 2017, una sociòloga li va explicar que els batejos civils són molt freqüents entre una part de la societat que no es considera de cap religió.

A Bèlgica, la cerimònia de benvinguda dels nounats s'anomena cerimònia de padrinatge civil, i es considera que es fa l'acolliment de l'infant dins la vida i dins la població. Es poden celebrar als ajuntaments, a les cases de la laïcitat (centres d'acció laica) o en locals privats.

Per exemple, el Centre d'Action Laïque (CCAL) de la província de Namur ofereix:

En el web del CCAL descriuen així la cerimònia de benvinguda als infants. Durant l'acte entreguen un diploma de bateig civil.

"Le parrainage laïque. Le parrainage est une promesse de soutien. Il pourra guider l'enfant en l'encourageant à développer ses qualités humaines qui l'aideront à devenir un adulte conscient, libre et heureux. Le parrainage laïque ne peut se concevoir que dans le respect de la liberté de choix de l'enfant. En aucun cas, l'adulte ne prendra d'engagement philosophique en son nom. La cérémonie laïque d'accueil dans la vie est souhaitée pour l'accueil d'un nourrisson au sein d'une famille tandis que la cérémonie laïque d'accueil dans la cité concerne les enfants plus âgés. Ces cérémonies peuvent également s'organiser pour accueillir un enfant dans le cadre d'une démarche d'adoption ou d'accueil temporaire. A votre demande nous pouvons organiser une cérémonie au cours de

laquelle les valeurs de la laïcité, seront réaffirmées. Aucun rituel prédéterminé n'est imposé mais nous pouvons vous proposer un montage de la cérémonie de la même manière qu'un metteur en scène; en faisant appel à votre créativité, à l'émotion, à l'humour, au symbolisme... Toute intervention lors de la cérémonie est possible. Ces cérémonies peuvent se dérouler dans tous lieux de votre choix. Des maisons de la laïcité mettent

également leurs locaux gratuitement à votre disposition pour cet événement. Le CAL Namur propose un accompagnement dans l'organisation d'une cérémonie de parrainage laïque. Plusieurs associations laïques en province de Namur organisent ces cérémonies seules ou en partenariat avec le CALNamur. Pour plus de facilité, nous pouvons nous charger de leur transmettre votre demande." <http://laicite.com/>.

5. Accions i celebracions civils de benvinguda als nounats

A finals de desembre del 2015 es va enviar un correu electrònic a tots els ajuntaments i EMD (Entitats Municipals Descentralitzades) de Catalunya per demanar informació sobre les accions que, des de l'administració local, es duïen a terme per donar la benvinguda als nounats i infants adoptats. No esperava tenir una resposta tan nombrosa, dels 1012 mails enviats van contestar 407 i en 224 d'aquests ajuntaments i 3 EMD fan alguna acció. També, vaig escriure a 167 jutjats de pau dels que tinc el correu electrònic, dels quals van contestar 106 jutges, quasi tots per dir que no fan cap acció, però en alguns casos explicaven el que es fa des del seu ajuntament. Fins el moment d'enviar els correus, la informació que havia aconseguit havia estat a través de la cerca per internet, i del que m'havien explicat coneguts que sabien que feia la recerca.

Com a dada curiosa, dir que 11 ajuntaments, que no feien cap acció ni celebració pels nounats, es van interessar per tirar endavant alguna iniciativa, i en algun cas van preguntar per saber que feien altres ajuntaments.

Les accions i celebracions per donar la benvinguda als nounats del municipi es solen emmarcar dins programes i projectes amb noms

com "Hola Nadó", "Benvingut Nadó"⁶⁶, "Els petits, els primers", "Un dels nostres", "Ciudadans petits", etc.

Fins i tot amb l'Associació de Micropobles de Catalunya es va parlar d'iniciar alguna acció conjunta amb els ajuntaments dels municipis de menys de 500 habitants per donar la benvinguda als nounats, la iniciativa finalment no ha prosperat.

5.1 Obsequis de benvinguda

El ventall de regals que una part dels ajuntaments fa als nounats és molt divers. El detall que més es repeteix és la cistella de productes de farmàcia, amb un lot bàsic pel nadó (colònia, gel de bany, tovalloletes, bastonets, etc.). També són diversos els consistoris que regalen un pastís de bolquers.

Els regals acostumen anar acompanyats d'una salutació o una carta de felicitació signada per l'alcalde. En alguns casos els regals se'ls porta al domicili o a l'hospital, i en d'altres se'ls entrega en el moment de l'empadronament o de la inscripció al registre civil. I si al municipi es fa una cerimònia de benvinguda és el moment d'entregar l'obsequi.

⁶⁶ Nom que coincideix amb la campanya que la cadena de supermercats Caprabo té per donar, també, la benvinguda als nounats amb un lot de productes de regal.

Alguns ajuntaments, com el de Martorelles, argumenten que el seu regal és per impulsar la natalitat i altres ho expliquen dient que és un detall per felicitar i sumar-se a l'alegria de la família, igual que l'infant rep regals d'amics i parents, l'ajuntament vol ser un més a regalar i a felicitar.

Caixeta que entrega l'ajuntament de Sant Joan Despí amb diversos obsequis

Xumet que regala l'ajuntament de Martorelles. Foto cedida ajuntament

Alguns dels regals que es fan actualment, segons la informació facilitada pels ajuntaments, són: A Òlius, un pin de plata de l'escut del municipi amb el nom i data de naixement de l'infant gravats. A Vall de Bianya, també, es regala un pin. A Cardedeu, un conte del follet del museu. A l'Albiol, peluix amb nom i data naixement. A l'Agullana i a Torrelameu, ram de flors que envien a l'hospital. A Calonge, pitet i adhesiu pel cotxe. A Campdevàrol, detall a escollir, en una de les botigues del poble, per un import entre 7 i 8 €. A Castell-Platja d'Aro, guia de serveis i adhesiu pel cotxe. Dinners⁶⁷ a Cercs 600 €, Garrigàs 600 €, Querol 600€, Tivissa 1000 €. A Sant Jaume dels Domenys es dipositen 180 €

Pitet obsequi de l'ajuntament de Calonge. Foto cedida per ajuntament

⁶⁷ Anys enrere va estar molt de moda l'entrega del xec nadó. Alguns ajuntaments l'han seguit lliurant però amb menys diners. Per exemple Garrigàs fins el 2012 entregava 1.200 € per infant, i ara la meitat.

a una llibreta de la secció de crèdit de la cooperativa. A Lliçà de Vall, un llibre impermeable i una petita joguina. A l'Escala, bosseta per l'esmorzar. A Sabadell, un exemplar de la Carta Europea dels Drets de l'Infant. A Ponts de Molins, una joguina. A Subirats, capsa de bombons (fins el 2015). A Torrelameu i a Martorelles, un xumet. A Alfara de Carles, un marc de fotos de plata. A Olèrdola, una ampolla de cava de la zona del Penedès. A Peramola, lot de llibres infantils. A Santa Pau, un sonall. A Sant Joan Despí, caixeta de cartró amb carta de benvinguda, un pitet, una samarreta, un adhesiu pel cotxe i un USB amb informació dels serveis de la ciutat. A Amposta, un conte que regala la biblioteca amb la col·laboració de l'ajuntament ampostí, etc.

Algunes poblacions regalen talons de descompte al comerç local. A Riudellots de la Selva tenen establert el regal en vals de compra valorats en 100€ per tots els nounats. A Cerdanyola del Vallès, "Els nadons de Cerdanyola... hi guanyen" és el lema d'una campanya conjunta entre l'Associació de Comerciants de Sant Antoni-Bonasort, l'Associació Cerdanyola Comerç i Serveis i l'Ajuntament de Cerdanyola, per promoure el comerç de proximitat i, alhora, donar la benvinguda als nounats amb un conjunt d'ofertes i promocions. A l'empadronar el nounat, l'ajuntament envia al domicili una targeta per beneficiar-se de tot tipus de descomptes, fins que el nadó tingui tres anys. A Castelldefels, des del 2014, també tenen la campanya "Castellbebé" una iniciativa per donar la benvinguda als nadons amb talons d'obsequi per bescanviar al comerç local que hi col·labora.

A Collbató, dins el programa "Benvingut Nadó", es va fixar que a cada naixement la treballadora familiar de l'ajuntament visitaria el domicili del nounat per "donar recolzament institucional a la família i se'ls ofereix un dossier amb informacions diverses relacionades amb

el nadó". En d'altres municipis, com a Cellera de Ter, el nom dels infants nascuts es posa al butlletí municipal. A Montbrió del Camp i al Masnou es fa una foto de grup.

A Iurreta, a Biscaia, als nounats i als infants menors de cinc anys que s'empadronen al municipi els regalen un llibre "Zorionak! Felicitades!", un breu relat sobre la felicitat que porten els nens a les famílies i a un poble sencer.

Alguns ajuntaments, que fa uns anys havien començat a fer obsequis als nounats, ho ha deixat de fer per ser una despesa prescindible, i expliquen que quan cal retallar cal fer-ho en aquestes partides de més a més, i altres, expliquen, ho van deixar de fer per la llei de protecció de dades.

Hi ha altres ajuntaments que sols donen la benvinguda al primer nascut de l'any, com es el cas de la Paeria de Lleida;⁶⁸ de Castellbell i el Vilar, on al primer nascut de l'any, se li fa entrega d'un diploma i un obsequi; de Mataró que regala una canastreta al primer mataroní nascut a l'Hospital de Mataró (l'alcalde els visita al dia següent del naixement); i d'altres municipis com són Parets del Vallès, Sant Cugat del Vallès, Alfarràs, etc. Alguns alcaldes reben el primer nadó de l'any a l'ajuntament, en una recepció, com es fa a Polinyà i altres els visiten a l'hospital. En municipis com Cabra del Camp, l'ajuntament des del 2016, a banda de fer un obsequi a tots els nascuts durant l'any, fa un ram de flors per cada difunt de la població.

L'ajuntament de Parets del Vallès, des de l'any 2014, lliura un obsequi institucional de gran simbologia a les cerimònies civils d'acolliment de nadons i casaments així com al primer nadó de l'any. Fa entrega de la 'Benvinguda', una figura

⁶⁸ També, el Gremi de Forners de les Terres de Lleida dóna la benvinguda al primer nadó de l'any a Lleida i obsequia la família amb pa durant tot l'any

d'una dona d'aigua que elaboren artesanalment, com a peces úniques, persones amb discapacitat psíquica de la comarca, a partir d'un projecte ocupacional de l'Institut Municipal de Serveis als Discapacitats de Mollet del Vallès. En paraules de l'ajuntament, la 'Benvinguda' simbolitza una vila acollidora i solidària que aposta per valors com l'esforç, el coratge, la voluntat, la humanitat i la solidaritat, valors que no entenen de limitacions.

La figura "Benvinguda" està sobre la taula, mentre es celebra el bateig. S'entrega al final de l'acte.

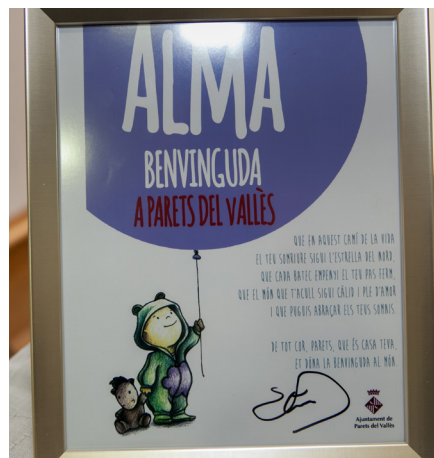
Autor: Enric Bartal. Imatge cedida per l'Ajuntament de Parets del Vallès.

Pares i alcalde amb la nena.

Autor: Enric Bartal. Imatge cedida per l'Ajuntament de Parets del Vallès.

'Benvinguda' és un dels models de la col·lecció de Dones d'Aigua que confecciona aquest institut, i té molt bona acceptació.

Diploma que s'entrega a la família.

Autor: Enric Bartal. Imatge cedida per l'Ajuntament de Parets del Vallès.

Són diversos els ajuntaments que entreguen obsequis institucionals tant a les cerimònies civils de casament com a les de bateig civil.

L'associació de veïns del Pla dels Vinyers, de Sarrià de Ter, va dissenyar un cartell perquè la

Cartell per anunciar un naixement al barri

família del barri que ha tingut un fill pugui penjar el cartell al balcó durant uns dies, per compartir, així, amb la resta de veïns i veïnes, la bona notícia.

5.2. Cartes de felicitació

S'han recollit un total de 46 cartes de felicitació de diferents ajuntaments. El contingut varia molt d'un consistori a l'altre. La majoria té un redactat curt i el missatge principal és felicitar als pares i família per l'arribada de l'infant. Altres, com les que fa l'alcalde de Tarragona o Reus, són més extenses. La de l'alcalde de Tarragona és bilingüe. La de l'alcalde de Reus recomana de fer el seguiment pediàtric.

"Us vull fer arribar la meva més sincera enhorabona pel naixement del vostre fill XX, el dia XXXX.

El naixement d'un fill o una filla és un esdeveniment especial que durant tota la vida viureu de manera intensa. Des d'aquestes línies, us desitjo que sigui una experiència gratificant i feliç i en la qual pugueu gaudir del suport de les persones que teniu al costat. En aquest sentit em permeto recordar-vos la importància d'acudir, les propores setmanes, al vostre centre d'atenció primària, on compteu amb un equip de pediatres que us ajudaran en la cura del vostre fill.

Per part meva, us convido a continuar fent de Reus un espai important a les vostres vides on tots plegats puguem oferir als infants exemples de convivència i civisme.

Reiterant un cop més la meva enhorabona, rebeu una salutació cordial, Alcalde de Reus."

Són cartes adreçades als pares, i en algun cas al nounat. Bàsicament, el que fan és felicitar a la família i donar la benvinguda a l'infant. Algun jutjat de pau també fa arribar cartes de felicita-

ció, és el cas del jutjat de Santa Coloma de Queralt o de Cabra del Camp (fins el 2012).

A Vilanova i la Geltrú els pares i mares que han tingut un nadó reben una carta de felicitació i benvinguda amb l'enllaç del web municipal on s'informa dels recursos orientats a la petita infància. És una acció inclosa dins el programa que anomenen "Hola Nadó".

Ajuntaments com el del Pla de Santa Maria no fan cap acció ni carta de felicitació pels nounats, però si que fan cartes de condol per les famílies dels difunts del municipi, una carta personalitzada signada per l'alcalde. Altres municipis, sobretot petits, es fan tant cartes de felicitació pels naixements com de condol en les defuncions.

Alguns dels models de carta de felicitació recollits:

Vull expressar-vos la més sincera felicitació de part meva i de tot el Consistori pel naixement del vostre fill/a, així com el desig que des d'avui pugui trobar un municipi on s'hi visqui feliç i amb dignitat.

L'Alcalde - President de Subirats

Benvolguts pare i mare

El motiu d'aquesta carta és fer-vos arribar la més sincera enhorabona pel naixement del vostre fill (nom infant).

Aquest és un moment de felicitat, i de responsabilitat, ja que teniu entre les vostres mans la vida d'un sallentí, que de ben segur aviat començarà a gaudir de l'entorn i del municipi.

Espero que transmeteu al vostre fill l'estima cap al poble, i la gent, i us desitjo que gaudiu molt d'aquest moment.

Resto a la vostra disposició per allò que considereu oportú. Moltes felicitats

Alcalde de Sallent

Benvolguts,

A través del Registre Civil m'ha arribat la informació del naixement del vostre fill / filla que va ocórrer el dia.

El naixement d'un fill, és un dels esdeveniments sublimes de la nostra vida, que fa que recordem sempre, per la felicitat que ens proporciona, i perquè ens realitza com a persones, per la responsabilitat del seu correcte creixement i bona educació. Tant és així que un infant ens omple la llar d'alegria i la nostra dedicació.

També és un gran goig per tots els manlleuencs, perquè rejuveneix la nostra ciutat i la seva presència alegre l'entorn arreu on passi. És l'aportació d'una població viva i responsable que fa camí cap a la prosperitat, la convivència i l'enriquiment mutu.

Des d'aquesta Alcaldia, us felicito i us desitjo que sigui per a vosaltres l'orgull i la satisfacció personal per a tota la vida, i us manifesto el meu compromís de propiciar o recolzar aquells serveis públics que siguin necessaris pel seu desenvolupament personal, cultural i professional.

Us saluda ben cordialment, Alcalde de Manlleu.

Benvolguts pares,

Amb aquesta carta us volem manifestar la nostra més sincera enhorabona pel naixement del vostre fill.

A partir d'ara el nostre poble compta amb un altre canetenc que ens donarà més força per a lluitar perquè Canet sigui un lloc immillorable on viure.

Els pares hem de vetllar per donar als nostres fills tot el que necessiten, tan afectivament com materialment. Nosaltres, des de l'Ajuntament, tenim l'obligació d'aconseguir que aquests nens i nenes creixin en un lloc agradable i on puguin trobar totes les eines necessàries per al seu desenvolupament.

Per això, volem reiterar la nostra felicitació i encoratjar-vos per aquesta nova tasca tan gratificant i alhora difícil, d'acompanyar als vostres fills en el seu camí.

Endavant!

Blanca Arbell i Brugarola

Alcaldessa - Canet de Mar

5.3. Cerimònies de benvinguda

Celebració de benvinguda dins dels actes de la festa major o fira del municipi.

A Jesús, Entitat Municipal Descentralitzada de Tortosa, cada any per la festa major d'estiu, celebren la festa de Benvinguda als Nous Jesusencs, la festa dels nous quintos. L'acte es fa després de la Missa Major, i compta amb l'assistència de les Pubilles i Hereus, i l'actuació del Conjunt Instrumental de l'Escola de Música. És un acte de poble i obert a tothom. Al finalitzar l'acte hi ha el Ball

*Festa de Benvinguda als nous jesusesncs nascuts al 2015.
Foto: EMD Jesús*

de Vermut dels 7 Cervells, acompanyats pels grallers i pel Boti que recull xumets dels infants.

“Aquí a Jesús, ja fa un bon grapat d’anys que celebren la Festa de Benvinguda als nous Jesusencs, en el marc de la nostra Festa Major. L’acte sempre el realitzem el primer diumenge de Festa Major (juliol). En aquest acte hi són convocats tots els xiquets i xiquetes que van nàixer l’any anterior. Mesos abans, s’envia una carta a les famílies, que signa l’alcalde per invitar-los a l’acte i el que fem es que posem l’escut del nostre poble (en forma de fermall). El dia de la festa a cada xiquet i a cada xiqueta, regalem una rosa a la mare i una orla amb les fotografies de tots els de l’any (aquí diem que són xiquets de la mateixa quinta). El mossèn del poble sempre pronuncia unes paraules durant el transcurs de l’acte, així com també l’Alcalde de Tortosa (municipi) i l’Alcalde-President de l’EMD” Mònica Sales, regidora de Jesús, explicat el desembre 2015.

Butlletí municipal, EMD Jesús, setembre 2014 p. 28.

També, a diferents barris de la ciutat de Lleida, al Camí Mariola, Pardinyes, Torres de Sanui i partida de Vallcalent, es celebra durant la festa major l’acte de benvinguda als nounats. En algun d’aquests barris es fa conjuntament la festa d’homenatge a les parelles que celebren les noces d’or, a les persones més grans i als més petits (nounats de l’any).

A la Selva del Camp, en el marc de la fira, es celebra una benvinguda conjunta de tots els nounats i nouvinguts al municipi, en una recepció oficial on hi participen totes les autoritats municipals. En aquesta recepció, que se celebra al Castell del Paborde, es fa entrega d’un petit detall als pares dels nounats, així com als nouvinguts (nous empadronaments), que sol consistir en una petita alzina per poder replantar (símbol del l’escut del municipi), amb díptics informatius sobre diversos temes d’interès de la Selva i amb alguna publicació de poetes o escriptors locals. Tanca l’acte, un petit refrigeri adreçat a tots els pares, familiars i amics presents a l’acte. Com diu l’alcalde “és un acte emotiu i d’acollida envers els nous vilatants de la Selva”. A Llanereres també organitzen actes per donar la benvinguda als nouvinguts, siguin gran o petits, per naixement o per canvi de domicili.

Des del 2016, han aparegut noves festes i fires de la infància, dins les quals es celebra l’acte de benvinguda als nadons, és el cas de Mont-roig del Camp i de Vilassar de Dalt.

A Mont-roig del Camp, la celebració s’anomena Festa de la Infància de Mont-roig del Camp, organitzada per l’ajuntament de Mont-roig, la

Foto de grup, pares, nounats i autoritats a la Festa de la Infància, al polisportiu de Miami Platja. Novembre de 2016. Imatge cedida pel Departament de Comunicació de l’Ajuntament de Mont-roig del Camp.

La edició va comptar amb el patrocini d'Europe Direct Tarragona (centre d'informació sobre la Unió Europea a Tarragona), i es va celebrar als poliesportius de Miami Platja i de Mont-roig del Camp, coincidint amb el Dia Internacional de la Infància.

“Entre els actes que es van portar a terme diumenge al matí va destacar la benvinguda als

Foto de grup, pares, nounats i autoritats a la Festa de la Infància, al poliesportiu de Mont-roig del Camp. Novembre de 2016. Imatge cedida pel Departament de Comunicació de l'Ajuntament de Mont-roig del Camp.

Moments de la festa. 1a Festa de la Infància de Mont-roig del Camp, novembre de 2016. Imatge cedida pel Departament de Comunicació de l'Ajuntament de Mont-roig del Camp.

nadons, que va reunir més de trenta nascuts i arribats al municipi en els darrers mesos. Aquesta festa impulsada pel consistori de Mont-roig del Camp ha nascut amb la voluntat d'incorporar-se al calendari d'esdeveniments del municipi. Durant tota la jornada el més petits van poder participar en les diferents activitats que s'havien preparat com els inflables o els tallers de manualitats per aprendre a pintar bosses, inflar globus o pintar quadres. Precisament una votació determinarà el guanyador del cartell que il·lustrarà l'any vinent la segona festa de la infància entre tots els dibuixos realitzats la matinal de diumenge. La propera festa reunirà els infants nascuts entre l'1 de novembre d'enguany i el 31 d'octubre de 2017. La jornada va acabar amb un enlairament dels globus amb missatge que els infants havien pintat elaborat prèviament.”

<http://mont-roig.cat/actualitat/noticies/prop-700-persones-participen-festa-infancia-mont-roig-camp/>

A Vilassar de Dalt, des del 2000, feien la Foto Nadons a tots els nounats nascuts l'any anterior, i des del 2016, l'acte, per fer la foto de grup, s'ha convertit en un festival dedicat a la petita infància del municipi, el Festival Menuts, en què a més de la fotografia hi ha una mostra d'entitats i comerços que treballen pels menuts, serveis municipals i es programen espectacles, xerrades i tallers, també els polítics donen la benvinguda als nadons amb els seus parlaments.

Plantades i entrega d'arbres. Arrela't.

A Calaf, el 2006 l'ajuntament va impulsar el projecte “Arrela't a Calaf” plantant una alzina per cada nadó nascut al poble. En les primeres edicions, es plantaven al Bosc dels Nadons, a tocar de l'antic convent. Cada arbre portava el nom de l'infant i la data de naixement. Més recentment, es va decidir plantar sols una sola alzina, al Bosquet del Rentador, per tots

Cartell anunciador Arrela't a Calaf 2017.

els nascuts durant l'any. L'acte té doble intenció, celebrar el Dia Mundial del Medi Ambient i donar la benvinguda als infants nascuts, a Calaf, l'any anterior. A l'acte hi ha parlaments, festa i cultura popular. La festa compta amb la

Arrela't a Calaf, moment dels parlaments. Juny 2017.

participació dels gegants i grallers de Calaf, i amb l'actuació musical dels alumnes més petits de l'Escola Municipal de Música, a més d'altres actuacions que van variant d'un any a l'altre. La celebració pretén reforçar l'arrelament dels calafins a la vila, en un gest a favor de la cohesió i la convivència. Calaf és un municipi amb un alt percentatge d'immigració i actes com aquest ajuden a crear comunitat.

L'alcalde de Calaf amb una de les famílies plantant l'alzina. Calaf, juny 2017.

Obsequi que s'entrega a les famílies. Calaf, juny 2017.

El 2010, a Masquefa, s'impulsà, també, el bosc dels infants, i un cop l'any, en una festa de benvinguda pels nous infants, es planten conjuntament els arbres. Una iniciativa que també fan a Palau-Solità i Plegamans, on durant la plantada s'entrega a cada nadó un diploma on es fa palès que es planta un arbre en nom seu.

A Gavà, també, es fa una festa de benvinguda als nadons de l'any, al Jardí de la Lectura, on es planten 12 arbres un per cada mes de l'any. La celebració és completa amb un espectacle infantil i un refrigeri final.

Festa de benvinguda als nadons nascuts al 2015

Si vau ser pares l'any 2015, us convidem a una festa per celebrar-ho i per presentar el vostre fill o filla en comunitat! **Dissabte 16 d'abril, al Jardí del carrer de la Flama**, podreu participar en la plantada de 12 arbres, un per cada mes del 2015.

A partir de les 12 hores, hi haurà:

- Espectacle d'animació infantil
- Plantada d'arbres: cada infant tindrà l'arbre del seu mes de naixement i tots dos creixeran al mateix temps. (No oblideu de portar-vos el nom del vostre fill / filla que us adjuntem)

Refrigeri Us hi esperem!

Crida a participar a la festa de benvinguda dels nadons de Gavà 2015.

També, a Viladecans es fa la plantada col·lectiva d'arbres, al parc de la Marina, per donar la benvinguda civil als nadons nascuts durant un any. El 2014 hi van participar prop de dues-centes famílies. Durant la celebració es van col·locar cintes de colors als arbres amb els noms dels infants homenatjats i es van organitzar jocs i una xocolatada per tots els assistents.

A Sant Joan Despí, també, tenen el bosc dels infants, un espai natural situat a la ribera del riu Llobregat. Des de l'any 2006 s'hi han fet diverses plantades organitzades per l'ajuntament, però en aquest cas no és cap festa de benvinguda als nadons. A través del Consell dels Infants es convida a tots els infants del municipi a participar-hi amb les seves famílies.

A Ascó, per la festa de Santa Paulina (juny), l'Associació Cultural Lo Llaüt organitza, a l'ermita de Santa Paulina, una plantada d'arbres, on es planta un arbre per cada nen nascut durant l'any.

A l'EMD de Sucs (Lleida) entreguen una olivera junt amb una carta de felicitació, i a la carta es parla del simbolisme de l'olivera. A la Selva del Camp, en l'acte de benvinguda s'entrega, també, a cada família una alzina per replantar.

Benvolguts pares,

És una joia poder gaudir del què significa el naixement del vostre fill.

També des de la institució que represento és una enorme satisfacció comptar amb un augment de la població a Sucs.

Junt amb aquesta carta us acompanyo un petit obsequi: una olivera. Com sabeu les oliveres són símbol de la vida, de la força, de la longevitat i de la pau. Espero i desitjo que el creixement del vostre fill vagi de la mà amb el creixement d'aquesta olivera i de tot allò que representa.

Amb aquestes senzilles paraules, us felicito en nom de l'entitat que represento junt amb la resta de membres de l'equip municipal de l'EMD de

Sucs, per poder fer gran, un nucli tant petit com és Sucs. [Signa Alcalde- President EMD de Sucs]

La pràctica de plantar arbres per cada nounat es fa també en diversos municipis espanyols, com a Casar de Càceres, Castelló, Betxí, Vila Joiosa, al Barrio de Casetas de Saragossa, Boadilla del Monte, etc. A la ciutat de Madrid, a finals de la dècada de 1980, a cada nounat se li assignava un arbre i es posava una placa amb el seu nom i data de naixement. També és una pràctica que s'està estenent a l'Argentina, a localitats com Marull, província de Córdoba, on hi ha un parc que porta el nom de "Justícia de pau", en aquest espai es

planta un arbre per cada nen que ha nascut a partir del 2012, un arbre que a més porta el nom de l'infant. O també a San Carlos de Bariloche, Mar del Plata, Laguna Larga, San Luís, Chaco, etc.

Els noms de les diferents campanyes, també, són ben interessants "Arrela't a Betxi", "Un niño, un árbol", "Crece y arrelate", "Plantamos futuro", "El árbol de la vida", "Nuestras raíces, nuestro futuro", "Un árbol, una vida", etc.

També a Vilaseca en el marc d'una recepció de dones que porten el nom de la Pineda se'ls va entregar un pi per replantar. I en altres municipis, tenen boscos temàtics, a Granollers tenen el Bosc de la Pau, a Roda de Barà hi ha el Bosc dels Llibres, etc.

Són actes i gestos plens de simbolisme, un arbre s'arrela i creix, un arbre és una part d'un bosc, d'una comunitat. Un arbre simbolitza l'individu, i el bosc representa la comunitat. Veure com l'arbre creix igual que el nen, veure com el bosc creix igual que la població. A Vimbodí l'alcalde en el seu parlament deia que els pares tenen la responsabilitat de fer-los créixer tan rectes i forts com el millor arbre. I com diuen a Calaf, les arrels de l'arbre són com les d'un poble, i l'arbre creixerà, igual que els infants que es faran grans. L'arbre forma part de diversos contextos rituals de diferents cultures, en forma d'arbres sagrats o com a arbres especials. Victor Turner fa referència a alguns d'ells, com en el ritual Nswmbu (Zàmbia). Els arbres tenen un paper important en llibres sagrats com la Bíblia i l'Alcorà, com a símbol i metàfora. J.R. Llobera recull que a França, després de la Revolució Francesa, van aparèixer els arbres de la llibertat, en el seu moment molt populars, i van arribar a ser sacralitats, destruir-los era castigat amb molta severitat. (Llobera, 1996:247). A Catalunya, actualment, els arbres també són presents en diversos monuments i actes de record i homenatge.

Festa de les Cigonyes a Flix. Reserva Natural de Sebes.

Cada any, a Flix, a la Reserva Natural de Sebes, es celebra la Festa de les Cigonyes, on es dona la benvinguda a tots els nadons nascuts durant l'any anterior a la comarca de la Ribera d'Ebre i a d'altres localitats veïnes de la Terra Alta. Es celebra cap a principis de març, un diumenge al matí. Hi ha festa i activitats, jocs gegants i un

XV Festa de les Cigonyes, observació dels animals, maig de 2017.

Autor: Josep Antoni Collazos Ribera. Imatge cedida per l'Arxiu Municipal de Flix.

XV Festa de les Cigonyes, espectacle infantil, maig de 2017.

Autor: Josep Antoni Collazos Ribera. Imatge cedida per l'Arxiu Municipal de Flix.

XIV Festa de les Cigonyes. Infants, pares i autoritats participants, maig de 2016.

Autor: Josep Antoni Collazos Ribera. Imatge cedida per l'Arxiu Municipal de Flix.

espai dedicat als nadons. També es poden veure cigonyes. S'obsequia als infants amb un diploma commemoratiu. Durant la jornada festiva es permet accedir a la Reserva Natural amb el trenet turístic. Les autoritats, l'alcalde de Flix, alcaldes d'altres poblacions de la comarca, el responsable de la reserva natural i els representants del Consell Comarcal fan els seus parlaments. En les últimes edicions hi ha assistit més de 700 persones. Es fa des del 2002.

6. Descripció de cerimònies civils de benvinguda

Entre el setembre del 2014 i el gener de 2016 vaig poder assistir a set cerimònies, sis de públiques oficiades per autoritats locals en espais públics i una de privada en un restaurant. He volgut recollir la celebració privada, que tot i no ser l'objecte d'estudi, em semblava interessant per comparar i introduir més reflexions a la investigació. En totes les cerimònies vaig ser molt ben acollida, i des dels ajuntaments i jutjats de pau em van facilitar tot tipus d'informació. Les converses, amb autoritats i familiars, van ser d'allò més interessant, i les seves reflexions molt sucoses.

6.1. Acte de benvinguda civil a Alcanar

"Ara de tot lo modern en diuen civil" veí d'Alcanar, al bar Moreno.

"Si fos un bateig de veritat avui tocarien campanes i tirarien confits"⁶⁹ veïna d'Alcanar, al bar Moreno.

El bateig es va celebrar el dissabte dia 14 de setembre de 2014 a Alcanar, a la Casa O'Connor, un equipament municipal on també es troba ubicat el centre d'interpretació de la cultura dels

⁶⁹ En la conversa amb veïns d'Alcanar, prèvia a assistir al bateig civil, explicaven que a Alcanar als batejos encara hi ha la tradició de tirar caramels, però que cada cop es fa menys.

ibers. En aquest mateix espai també celebren casaments civils.

Vaig tenir coneixement del bateig a través de la Sílvia Llorens, companya del màster. La Família Adet-Matamoros batejava la Sara, la seva segona filla, de quasi dos anys. Amb la primera filla, l'Anna, també van fer un bateig civil, oficiat per l'alcalde, va ser el primer que es va celebrar a Alcanar, l'any 2010.

Abans de la cerimònia, al bar Moreno, vaig poder conversar amb alguns veïns del poble sobre el tema. No sabien que es fes un bateig civil, ni que aquestes "coses" es fessin al poble. Fins i tot una senyora, em va arribar a dir "vols dir que ho has entès bé, mira que no sigui en un altre puesto, que aquí no fem aquestes coses"

La cerimònia començava a les 12h, i puntuals van arribar tots els convidats, pares, nena a batejar, padrins, avis, tiets, cosins i parents del poble per banda materna. Els pares, avis i una part dels convidats havien sortit junts de la casa de la nena, per anar caminant, en comitiva informal, fins a la Casa O'Connor, la resta d'invitats els esperaven allí. En total 32 invitats. Els esperava la regidora de serveis socials i acció cívica del grup d'ERC, que per delegació de l'alcalde oficiaria la cerimònia. Tots anaven mudats, i la nena duia un vestit vermell.

La regidora es va col·locar davant una taula, on hi tenia tots els papers, el guió de la cerimònia

i l'acta que al final es signaria. La taula era blanca sense cap decoració.

La cerimònia va començar amb unes paraules de benvinguda de la regidora, on ressaltava la importància de l'acte i el lligam que ella té amb la família. Les paraules d'inici de la regidora van ser "Anem a celebrar la benvinguda oficial a una nova canareva, la Sara. Els pares han volgut reunir-nos, compartir l'alegria del seu naixement amb tots vosaltres, presentant-la en una cerimònia civil (...) Moltes famílies s'ho podrien plantejar perquè és una bona manera de donar la benvinguda als nous canareus" Ella també ressaltava "Sou part de la meua vida i història.

A continuació, es va projectar un muntatge de fotografies de l'embaràs, del naixement i dels primers mesos de vida de la Sara. La projecció

Regidora donant la benvinguda als assistents.

Projecció d'imatges de la nena i de la família.

d'imatges anava acompanyada d'una cançó especial triada pels pares. Aquí hi va haver algunes llàgrimes.

Va seguir la regidora parlant del sentit de les benvingudes civils dient "És un acte simbòlic de presentar els nounats a la comunitat que configura el nostre poble. És el seu primer acte de la Sara com a ciutadana d'Alcanar, en que la ciutat la rep i manifesta la voluntat de treballar conjuntament per un futur basat en els valors universals de la dignitat humana, la llibertat, la igualtat, la justícia i solidaritat. La benvinguda implica un compromís de tots envers la Sara, los pares assumeixen els actes dels seus fills fins la seva majoria d'edat, i són en els progenitors on recau la tasca essencial en el seu desenvolupament com a persones. Un altre paper molt important en l'educació i la vida de la Sara és el paper que juguen els seus padrins (...) Els padrins també assumeixen reforçar el seu paper com a ciutadans, fer-la participar en les tradicions més pròpies del municipi i de la nostra societat. En aquest acte, jo com a regidora de l'ajuntament d'Alcanar, vull expressar el compromís de la ciutat, i de l'ajuntament, com a institució que represento, per a treballar conjuntament per la seva educació, per defensar i garantir el seus drets. Els actes de benvinguda civil troben els seus orígens en el registre civil republicà, instaurat a França en època de la revolució francesa, per fer la separació entre l'Església i l'Estat, en aquests moments a França es segueixen realitzant com a actes simbòlics en el moment de la inscripció al registre civil, competència municipal dels ajuntaments francesos.

A continuació, va intervenir l'avi matern, amb unes paraules dedicades a la Sara: "Ens hem trobat aquí, per celebrar aquesta festa de la Sara. Fa dos anys que està entre naltros". Parla de la Sara com una nena que sempre està en moviment, fent

L'avi fent el seu parlament.

Regidora, pares, padrins i infants.

coses, un cascavell. Parla també del paper dels iaies. Fa referència a anècdotes i té un record pels difunts recents de la família. Dóna les gràcies a la nena, per la seva alegria.

La regidora crida als pares, a la nena i als padrins (un padrí i una padrina, els dos de la família materna) perquè s'apropin a la taula. Mentres ells estan drets al seu costat, la regidora llegeix bocins de la Declaració Universal dels Drets dels Infants, de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya i de la Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans. A continuació passa a preguntar als pares i padrins "Avui Daniel i Sandra com a pares, i Miquel i Rosa com a padrins, us pregunto, voleu contribuir a l'acompliment dels principis llegits procurant esmerçar la màxima cura en el procés d'educatiu de la Sara?" Contes-

ten tots quatre amb un sí. "Jo, en virtut de l'autoritat que m'atorga la llei i amb l'objectiu de contribuir a l'acompliment d'aquests principis i drets, per mitjà dels quals aquest ajuntament intenta promoure la solidaritat coma eina de protecció dels drets, ACULLO la Sara a la comunitat particular del poble d'Alcanar. Benvinguda a Alcanar, Sara!. [forts aplaudiments]. La Sara és una nova canareva, una ciutadana amb tots els drets i tots els deures. Daniel i Sandra, estimeu a la Sara i eduqueu-la com a una dona lliure i generosa, una ciutadana compromesa, i que us prengui com a exemple de ciutadans participats de diverses entitats municipals i dels valors que representeu i defenseu, de l'estima del vostre municipi i pel vostre país, i dels sentiments que teniu a la vostra família. Ens agradaria que estiguéssiu sem-

Parlament de la mare.

El padrí cantant una cançó per la Sara.

pre vinculats a Alcanar, i que junts fem el camí cap a una Catalunya independent. Sara espero molt sincerament que gaudeixis de la vida, i que a mesura que vagis creixent col·laboris amb naltros en fer d'Alcanar un municipi exemplar, i participis activament de tot allò que t'hem ofert i que tu de ben segur en sabràs treure profit, estic convençuda que així serà. De moment, has començat amb bon peu per haver entrat en la vida en el si d'una família fantàstica, amb valors importants. Us desitjo moltíssima felicitat a tots, i m'agradaria compartir-los en el dia a dia. Sara, moltes felicitats, i a tots valtro també”.

La mare de la nena va llegir unes paraules molt emotives. S'emociona. Són desitjos per la seva filla.

Actuació musical dedicada a la nena, per part del seu padrí Miquel i la parella d'aquest. La cançó parlava de la vida i de la Sara.

La cerimònia finalitza amb la signatura de l'acta de record de la celebració.

Signatura de l'acta de record.

La durada total va ser de 31 minuts.

La festa va continuar a un restaurant del municipi. Allí tots vam compartir el dinar. A les postres, es va repartir un record, una foto de la nena, i després la família va seguir celebrant-ho a la casa dels pares.

A Alcanar, a banda d'aquest bateig civil se n'han fet dos més, a la germana gran de la Sara, i també un altre bateig a una masia particular d'Alcanar, que van oficiar conjuntament dues regidores.

Pels batejos civils, l'ajuntament no té cap reglament ni registre, si hi ha un protocol, que va dissenyar la secretària, a partir de la informació que va aconseguir d'altres ajuntaments. Al municipi, també es fan cerimònies civils de noccs d'or i de plata, i algun funeral civil. La mateixa regidora, que va fer el bateig civil, feia poc havia celebrat les noccs d'or dels seus pares.

6.2. Benvinguda als nadons i entrega de càn timers de bateig. Vimbodí i Poblet

“Des de l'ajuntament, cal conèixer els que neixen i felicitar als pares. Acomiadem els que marxem, i hem de rebre els que arriben” Joan Güell, Alcalde de Vimbodí i Poblet.

En el marc de la Festa Major d'hivern de Vimbodí, en honor a Sant Antoni, al Museu del Vidre, cada any, es celebra l'acte d'entrega dels càn timers als nascuts durant l'any anterior. Vaig assistir-hi el 18 de gener 2015. La celebració es feia un diumenge a la una del migdia. L'alcalde i l'artesa del Museu del Vidre són els encarregats d'entregar un càn timer a tots els nascuts durant l'any. Abans fan els seus parlaments. Hi assisteixen els pares i fills, és molt informal, i ni tan sols seuen. Tots de peu, davant d'una taula amb els càn timers exposats. Davant la taula i de cara als assistents es col·loca l'alcalde i l'artesa. No hi ha més públic que els pares i infants. Hi assisteix alguns dels regidors. L'acte dura uns 11 minuts aproximadament.

El 2015 es van entregar quatre càn timers pels quatre infants nascuts el 2014. L'artesa vidrier va obrir l'acte amb aquestes paraules “Els nens

Mestre vidrier, alcalde, pares i nounats.

Càntirs preparats per l'entrega.

sé que no neixen amb un pa sota al braç, però a Vimbodí arriben amb un càntir, pues bueno, ja és bon rotllo”, explica com va néixer la idea des del museu, “i cada any, m’alegra molt, no és un regal, només és un dipòsit, quan vegin càntir pensaran aquí hi ha vida, el que jo penso”.

Segueix l'alcalde, dient que “la iniciativa va néixer del mestre vidrier. Que neixin nens és una gran notícia. Estem reconeixent el patrimoni arquitectònic, històric i les tradicions, i que millor que fer un reconeixement als més petits del poble amb l'entrega de càntirs als nounats. És un símbol d'arrelament al nostre municipi. La tradició vidriera és llarga, és un element únic i el més singular que tenim a la vila. Volem arrelar-los. Els infants quan es facin grans,

algun dia es preguntaran això d'on surt, i els hi explicareu. Els ajudareu a desenvolupar-se com adults, i donar valor als signes d'identitat, direu escolta tu has nascut a Vimbodí, tu has de garantir en certa forma, tenen una obligació aquests nens avui, garantir la resistència i la perpetuació del municipi, i la responsabilitat que teniu vosaltres de fer-los créixer rectes i forts com els arbres del terme, i un dia d'aquests hauran de fer-se càrrec de cuidar-nos a naltros quan siguem més grans. És esperançador, hi ha futur i hi ha vida. Pagareu impostos. Per concloure, cal dir que és un acte d'arrelament en el municipi, un acte amb una tradició com són els càntirs de bateig que no és una cosa que ens haguem inventat. És un dels actes més bonics que fem a l'any, aquí al museu i en general. Vol dir que la cosa continua, i al final per qualsevol poble l'única esperança és això garantir la seva persistència en aquesta història tan mil·lenària que tenim. Tenim un Jordi, un Marc, tenim un Martí i una Arlet. Càntirs tots diferents, artesans. Acte singular, genuí”. S'anuncien tots els nens que estan en camí pel 2016.

Torna a intervenir l'artesà vidrier, el Paco Ramos “Gent de fora em demanen càntirs de bateig, i els hi dic empadrona't!!.. Això ho faig content. M'agrada veure la gent contenta”.

Pares i infants amb els càntirs.

Passen a cridar als infants. Se'ls entrega el càntir i se'ls saluda. Es fan fotos. Cada càntir porta gravat el nom de l'infant. Al final de tot hi ha la foto de grup, amb tots els pares, infants, el mestre artesà, regidors i l'alcalde.

Foto de grup de tots els participants.

Ni l'alcalde ni l'artesà anaven mudats. L'alcalde just arribava d'una excursió a peu pel terme, una activitat també programada dins els actes de la festa major.

6.3. Acte de lliurament dels xecs nadó a la Poble de Mafumet.

"Funciona. Agrada" treballador de l'ajuntament de la Poble de Mafumet.

El dissabte, 19 de desembre de 2015, a les 12h, la sala municipal Tarsici Baget acollia l'acte de benvinguda dels nadons de la Poble de Mafumet, nascuts l'últim trimestre de 2015. Era la 16a edició del lliurament de xecs nadó. A la Poble de Mafumet, l'acte es fa de dos a tres cops l'any, des del 2009. Feia de mestre de cerimònies, un treballador de l'empresa de comunicació tarragonina GestióCuatro. Presidia l'acte l'alcalde amb la presència dels cinc regidors de l'equip de govern. Convidats estaven els familiars i els nounats. En total 10 infants.

L'acte va començar amb les paraules de benvinguda del mestre de cerimònies. És remarcable que "els més petits de La Poble són, un cop més, els grans protagonistes". I el fet que des de que es van començar les cerimònies, l'any 2009 s'han entregat 245 xecs nadons, que corresponen al total de naixements que hi hagut a la Poble de Mafumet, des d'aleshores.

Entrega del xec nadó a un dels nounats. Alcalde, pares i regidors.

Parlament de l'alcalde de la Poble de Mafumet. Regidors de peu.

Segueix, el parlament de l'alcalde, donant l'enhorabona als pares i la benvinguda als nounats a la Poble, lloant les virtuts del municipi, els seus equipaments, serveis i la qualitat de vida "Entre tots fem la Poble". Veure annex 2.

Fotografia de grup de tots els participants.

Lliurament dels xecs nadó, cadascun per valor de 150€. A mesura que el mestre de cerimònies cridava al nadó, pel nom, cognoms i data de naixement, els pares amb el nen s'acostaven davant la taula on l'alcalde i els regidors els obsequiaven amb el xec (per bescanviar al Corte Inglés de Tarragona), el val per la cistella de productes de nadó (a bescanviar a la botiga Alex Kids de la Pobla de Mafumet), a més del ram de flors per la mare. A tots se'ls feia una fotografia en el moment de l'entrega.

Foto de família, amb tots els pares, nadons i autoritats. Tenen preparat un cartró gran amb el text "Acte de lliurament dels xecs nadó. La Pobla de Mafumet". La foto la fa un fotògraf professional. Se'ls anuncia que en uns dies rebran, al domicili, les fotos.

La cloenda la fa el mestre de cerimònies, agraint la participació dels pares i dels nounats.

Per acabar a la sala del costat, hi ha preparat un refrigeri amb l'animació d'un pallasso, pensat pels germans grans dels nounats.

La durada total és de 23 minuts, sense comptar el temps de l'aperitiu.

En aquesta cerimònia vaig poder parlar amb alcalde, regidors, amb el mestre de cerimònies, i amb dos pares i tots feien una valoració molt positiva de l'acte. Un d'ells, en broma, deia que són aquestes les iniciatives que donen més vots.

A l'inici i final de la cerimònia sonava música de fons: cançons com la de la pel·lícula de *Titànic*, *Pocahontas*.... De l'ajuntament hi havia tot l'equip de govern, secretari, brigada i personal de protocol. Per part de les famílies hi havia sols els pares i germans grans, en cap cas hi havia avis o altres familiars.

En el cas que un nadó i la seva família no pugui anar a l'acte, se'ls fa l'entrega dels obsequis al seu domicili.

El mateix alcalde ha fet dos batejos civils, que anomena cerimònia d'acolliment civil. Els batejos, també, els havia organitzat la mateixa empresa que conduïa l'acte.

6.4. Acte de benvinguda i imposició de padrins a Santa Coloma de Queralt

"Casar i batejar ahora, una festassa" paraules d'una convidada.

El dimarts, 22 de desembre de 2015, a les 19h, a la Sala de Plens de l'ajuntament de Santa Coloma de Queralt, es celebrava un casament civil i a continuació l'acte de benvinguda i imposició de padrins dels dos fills de la parella (germans d'1 i 4 anys) i imposició de padrins. Dues cerimònies en una, oficiades pel jutge de pau titular de Santa Coloma de Queralt, el Sr. Carles Roca. Era la segona ocasió, que aquest feia un acte de benvinguda, la primera cerimònia havia estat pocs dies abans, i també, va ser un casament i a continuació la cerimònia de benvinguda.

El protocol, el va preparar el mateix jutge de pau. Cap altre jutge de pau havia fet, fins el moment, una celebració semblant. L'exjutge de pau de Tona, fa anys, havia celebrat un bateig civil però en un restaurant. I la jutgessa de pau de Castellvell celebra junt amb l'alcalde l'acte de benvinguda per tots els nascuts durant l'any al municipi.

El jutge de pau anava vestit amb toga. La Sala de Plens de l'ajuntament de Santa Coloma de Quealt, on es celebrava és un espai solemne que llueix molt. Sobre la taula hi havia flors de Nadal (ponsèties). El jutge, a l'inici de la cerimònia de casament, va ressaltar "aquest és un espai molt important per la nostra comunitat, aquí es pren les decisions importants de la vila, on els regidors, presidits pel senyor batlle, acorden i debaten els temes rellevant de la població".

Va destacar també la importància de la família "cèl·lula bàsica de la societat, on trobem ajuda i amor" ho va ressaltar tant durant el casament com al bateig.

L'acte va ser bilingüe (català i castellà), i es va estructurar en dues parts, primer el casament civil, i a continuació el bateig dels fills. El casament va durar 18 minuts i el bateig 12 minuts. Es va fer tot seguit sense cap pausa al mig. En finalitzar el casament, als contraents se'ls va entregar l'acta del casament. I al finalitzar l'acte de benvinguda als fills se'ls va entregar, igualment, una acta de record, signada pels pares, padrins i pel jutge. La núvia va fer una lectura durant el casament, agraint a la seva parella el camí fet. Durant l'acte de benvinguda no hi va haver cap lectura, ni de pares ni padrins ni convidats. Hi havia una quarantena d'invitats. Després van compartir un sopar plegats. La cerimònia de benvinguda i imposició de padrins va despertar interès i curiositat. A la sortida vaig demanar la valoració d'alguns assistents, i una convidada deia que ho havia trobat bonic.

L'estructura i l'escenificació de les dues cerimònies era molt semblant. Parlament introductor, lectura d'articles, prestar consentiment, lectura d'algun text o poema, i entrega de l'acta. En les dues el jutges repetia "com a representant de l'estat dono fe d'aquest acte" El jutge de pau explicava que en un primer moment, al pensar

com fer-les, es va plantejar fer-les juntes, però perquè els convidats entenguessin millor que eren dos actes diferents havia optat per fer-los separats.

Al casament, els nuvis en lloc de fer entrega dels anells, van compartir dues peces que encaixaven, un clauer per ell, un penjoll per ella. El jutge va explicar que necessitem símbols, senyals que ens recordin coses.

Va començar l'acte de benvinguda dient "hi ha moltes poblacions que fan aquest acte, en diuen de benvinguda i apadrinament del nadó. Aquesta vegada aprofitant el casament ho hem volgut fer. Són els meus nebots els que s'han casat." Hi havia una relació familiar estreta entre el jutge i la família, i la confiança suficient per fer un acte al gust de tots ells. Va continuar llegint articles de la Carta dels Drets dels Infants afegint que és important saber que els nens estan protegits per l'Estat i que cal inculcar als infants respecte pel medi ambient i donar-los valors.

"Ja ho sabeu tots, però quin nom els hi voleu posar als vostres fills?" Ho pregunta als pares, aquests contesten "Marc i Adrià". "Ara agrairia als padrins que pugessin". Fins aleshores, a dalt, sols estaven els pares amb dos fills. Els padrins, dos per cada nen, que estaven entre el públic pugent a l'escenari". El jutge continua "Els padrins agafaran un compromís davant de la societat i davant dels fillols. La societat som tots. Padrins us comprometeu davant meu i davant de la societat a ajudar als pares en l'educació dels nounats i en la formació dels valors democràtics i en els principis d'igualtat, llibertat i de respecte dels drets humans i del medi ambient? Contesten sí i sí. Marc i Adrià estic molt content de rebre-us en aquesta sala, en aquest primer acte per vosaltres, i m'agradaria abans de passar a la signatura de la cerimònia, fer-vos una petita lectura." Llegeix "Els infants" de Khalil Gibrain.

El jutge de pau llegeix el protocol davant seu els pares i fills.

El jutge de pau llegint l'acta de record davant dels pares, infants i padrins.

Padrins mostrant l'acta de record.

La cerimònia finalitza amb l'entrega d'un diploma pels pares, i un per cada padrí. El jutge llegeix el contingut (acta de la celebració). El jutge acaba dient jutge "Que us sembla, són dos actes en un?". Els convidats riuen.

Els padrins escollits eren tots familiars dels pares. Els ho havien demanat setmanes enrere.

Veure annex 2. Protocol de l'acte de benvinguda i imposició de padrins.

6.5. Celebració d'homenatge als nascuts a l'anyada al Perelló

"Fa poble, això fa més poble que res" àvia d'un dels infants homenatjats.

Coberta del llibre personalitzat que s'entrega.

El diumenge, 10 de gener de 2016, a les 12h, al Cinema Auditori Victòria, com cada any, es celebra la festa homenatge als nascuts a l'anyada, celebració anomenada "L'any que vas néixer". És la primera festa del grup de quintos com deia un

Interpretació alumnes de l'Escola de Música.

Entrega del llibre a les famílies i foto pel record.

dels regidors. L'acte s'emmarca dins els actes de les festes de Nadal, i n'és l'acte final.

La sala del teatre estava plena, no sols de familiars, també de gent del poble que anava a veure-ho. Més de dues-centes persones. Un acte molt ben conduit. Hi assistia la Sra. Manolita Cid, directora dels serveis territorials de Treball, Afers Socials i Famílies, l'alcalde i tots els regidors.

La Cinta Martí, administrativa de l'ajuntament i mestra de cerimònies, obria l'acte amb

aquestes paraules: "Avui, ens trobem aquí, tots, per celebrar la festa de benvinguda als nens i nenes nascuts al 2015. A través del temps i de les diferents cultures i civilitzacions, la vinguda d'un nen a una família, sempre era un fet molt important per la comunitat on pertanyia. I llavors tot està lligat a una sèrie de rituals, de rituals d'incorporació en aquesta comunitat, el temps han canviat, han canviat les ideologies, la forma de pensar i la forma d'interpretar les coses, però de totes les maneres per la societat actual segueix sent important la vinguda d'un nou membre a la societat. Aquí al Perelló, any rere any, aquest acte s'ha convertit en una celebració molt entranyable, per tots els perellons i perelloneques, el primer acte oficial de l'any, el primer acte on tots els nascuts a l'any es troben per primera vegada. Al llarg de la vida es trobaran varies vegades i per diverses circumstàncies, aquesta vegada no ho fan sols, ho fan acompanyats dels seus pares i famílies; ells el dia de demà no se'n recordaran, però les seves famílies els ho explicaran, com ho van viure amb molta alegria i goig".

A continuació, hi ha una audició musical dels alumnes de l'escola de música del Perelló. Una peça amb dos músics.

Segueix el parlament de la regidora de serveis socials "Fa goig veure el cine tan ple (...) Goig veure com el Perelló es bolca en aquest acte. (...) Vull parlar sobre el fet de ser pares (...) De valtros depèn fer-los grans, alimentar-los, donar-los valors, fer d'ells unes bones persones. Valtros sereu sempre el seu exemple. Quan siguin grans expliqueu-los d'on venen, ensenyeu-los a estimar la seva terra. Ensenyeu-los a tenir la consciència tranquil·la. Us desitjo que triomfeu tots com a pares, molta salut i felicitat."

El següent a parlar és l'alcalde "Vull donar a l'enhorabona a tots els pares i mares, iaaios,

padrins. L'enhorabona a tota la família per l'arribada d'un nou membre a la vostra família. El naixement del vostre fill ha sigut un motiu de molta alegria per valtros i per tot el poble. Estar avui i rebre als quintos 2015 és una gran satisfacció. Des de l'ajuntament, des del Departament de la Generalitat, Diputacions i Consells Comarcals i altres tenim el deure i obligació d'aportar les eines necessàries perquè els vostres fills puguin créixer amb valors humans i socials (...) Enguany fa nou anys que es fa aquest acte, amb tota l'anyada 2015. Farem fotografies tots junts, i us entregarem un obsequi molt especial, serà un record per tots. Agraieixo a tots la vostra participació”.

La directora dels Serveis Territorials del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies va començar el seu parlament agraint que l'haguessin convidat, i seguia dient “Els homenatjats comencen a impacientar-se. El meu primer acte com a directora va ser en aquesta sala homenatjant els avis del Perelló. Acompanyant la vostra gent gran i ara acompanyem als nounats, donant la benvinguda als nous perellonencs i perellonenques, és un acte molt emotiu i especial. És important inculcar valors i que siguin homes i dones de profit. La vida és una professió de risc. (...) Felicitats a tots, i que pugueu veure créixer els vostres fills amb molta salut i alegria”. Parla, també, de les moltes satisfaccions que donen els fills.

Segona actuació dels alumnes de l'escola de música. En acabar se'ls lliura, a tots els que han actuat, un record per la seva participació.

A continuació, es fa entrega del llibre “El dia que vas néixer”. Pugen a l'escenari totes les autoritats. Arriba el moment de començar a cridar als nadons, aquests pugen un per un a l'escenari, amb els seus pares i germans. Al moment de l'entrega es fan una foto, els pares, el nen i les auto-

ritats. Per ordre de naixement van cridant a tots els nens nascuts el 2015, un total de 26 infants. Criden pel nom del nen i diuen qui li fa l'entrega del llibre. El primer, l'entrega la directora dels Serveis Territorials de Treball, Afers socials i Famílies; el segon, alcalde, segueixen regidors, i tornen a començar la roda d'entrega.

L'acte finalitza amb una fotografia conjunta de pares, mares, infants i autoritats. Una altra fotografia amb mares i infants, i una última de pares i infants.

El llibret el prepara el fotògraf del poble i és personalitzat. Setmanes abans de l'acte, des de l'ajuntament es demana a les famílies que portin fotos de l'infant, dels pares, dels avis i de la casa.

Al finalitzar l'acte, vaig poder parlar amb la regidora, amb la mestra de cerimònies i també amb dues famílies. A la regidora li vaig preguntar si el jutge de pau hi havia participat algun any, i em van dir que no hi havien pensat mai però que veia encertat que també hi fos com una autoritat. Em van regalar un exemplar del llibre que s'entrega a les famílies. Un regal que per la seva originalitat agrada molt.

La durada total de la cerimònia és de 54 minuts.

Foto de grup. Pares, mares i nadons.

6.6. Benvinguda als nadons a Castellvell del Camp

“No és un bateig però ho sembla” deia la Palmira Güell, jutgessa de pau de Castellvell, al finalitzar acte i anunciar que hi havia xocolata i coca per tothom.

El dissabte 30 de gener de 2016, a les 18h, es celebrava la segona edició de la festa dels nounats de Castellvell. L'espai escollit era la Casa Barantxó, un espai municipal que acollia la seixantena d'assistents.

Així s'anunciava al portal web de l'ajuntament:

ACTE DE BENVINGUDA ALS NOUNATS DE L'ANY 2015

El dissabte dia 30 de gener a les 17,30 hores, tindrà lloc a Cal Barantxó l'acte de benvinguda als nounats de l'any 2015. Després de l'experiència viscuda l'any passat i vist que l'acte va ser tot un èxit, s'ha decidit celebrar-ho any rere any.

Es convida personalment a les famílies dels nadons però no cal dir que és un acte obert a tothom amb l'objectiu de passar una estona agradable.

L'acte comença amb la benvinguda de l'alcalde, el Sr. Agustí Domingo i Basora “Molt bona tarda, benvinguts, pares, mares, nens, especialment els nens que és el millor de cada casa. L'any passat vam celebrar per primera vegada la festa dels nounats, va ser una trobada molt agrada per part de les famílies que hi van assistir, ja que el naixement d'un infant sempre aporta felicitat, il·lusió, tendresa, per tant hem cregut oportú repetir l'acte any rere any. Avui donarem la benvinguda a tots els nascuts al llarg del 2015 al nostre poble, que deu ni do els que hi ha, 24 en total. Ja vaig dir que als nens se'ls ha de donar

una gran importància, ja que seran el futur dels nostre poble, la nostra continuïtat, se'ls ha d'educar i han d'aprendre a estimar el municipi que els veurà créixer, per això és molt significatiu donar aquesta rebuda. Desitjo que aquesta trobada resulti profitosa per tothom i serveixi per compartir noves experiències, tant pels pares que ho són per primera vegada com pels que repeteixen, agraeixo la presència de tots vosaltres i us dono l'enhorabona a tots”.

Alcalde de Castellvell del Camp i jutgessa de pau fent els parlaments.

Seguix la intervenció de la jutgessa de pau, la Sra Palmira Güell i Bartra “M'he preparat quatre lletres dedicades als nens i a les famílies. Hola nens us hem convocat perquè tenim ganes de donar-vos la benvinguda, de conèixer-vos, a vosaltres petitons que ja sou indispensables a la vida de les vostres famílies. La Cristina, que és la jutgessa de pau suplent, la M. Jesús i jo del jutjat de pau, conjuntament amb l'ajuntament i el seu alcalde volem donar continuïtat a aquesta festa que vam iniciar l'any passat, enguany és per tots els nens nascuts al 2015. Per experiència pròpia puc dir-vos, petitons de casa, que amb prou feines amb uns mesets que teniu ja sou imprescin-

dibles pels vostres pares, quina passada eh!, ells ja no poden viure sense vosaltres i això és molt guai, això és tot l'amor del món. Família, el naixement d'un fill és sempre una bona notícia i ho volem celebrar. Com l'any passat, ens fa il·lusió regalar-vos un càntir, i no és un càntir qualsevol sinó que és de vidre transparent com la vida

Càntirs personalitzats que s'entreguen a les famílies.

Pergami de record que s'entrega a les famílies.

d'un infant, fràgil com l'existència i alhora resistent al pas del temps, són peces úniques, fràgils, bufades per un artesà de Vimbodí que hi ha posat amor en cada peça. Les haureu de guardar pels vostres fills, els càntirs cuideu-los, protegiu-los, traieu-los la pols de tant en tant. Aquest és un llegat que volem que arribi als vostres fills quan siguin grans. A la nostra cultura l'aigua és sinònim de vida, de bonança i de prosperitat. Des de l'ajuntament i des del jutjat de pau us desitgem a vosaltres pares, molta salut, prosperitat i felicitat per fer als vostres fills grans i feliços. Famílies gràcies per haver vingut".

A continuació, es va passar a cridar a cada nen pel seu nom. Els pares sortien amb el nadó en braços i la jutgessa els entregava el càntir i el pergami de record. Els nens eren cridats per ordre de naixement. És interessant el simbolisme del càntir, la fragilitat i la resistència, que es subratlla durant la cerimònia. La jutgessa és filla de Vimbodí, el municipi on també entreguen un càntir de vidre als nounats. Els càntirs per regalar s'encarreguen al Museu del Vidre de Vimbodí.

La durada total de l'acte és de 35 minuts.

A continuació es va obsequiar a tots els assistents amb coca i xocolata, que servien l'alcalde, la jutgessa i la secretària.

6.7. Benvinguda i nomenament de padrins, celebració privada en un restaurant a Barcelona.

"Volíem un bateig familiar, res de civil ni d'església" pare de la petita Nàdia.

El dissabte 16 de gener de 2016, al migdia, en un restaurant de Barcelona es van reunir uns pares, la filla de 13 mesos, els avis de la criatura, tiets, una besàvia, padrins, cosins i amics, en total 29 persones. Em van deixar assistir com amiga del

pare de la nena. Anaven a celebrar el que deien eren el bateig, ni civil ni religiós, un bateig familiar. Ens esperava una sala reservada, amb una llarga taula. El cap de taula tenia una estelada penjada i un ciri encès. Abans de començar a menjar, hi va haver parlaments, tan del pare com la mare, fent una petició formal als padrins de comprometre's amb la seva filla, demanant públicament si acceptaven el compromís. Un padrí per banda materna i una padrina per banda paterna, un germà de la mare i una cosina del pare. Els padrins van acceptar, i la padrina també va adreçar emocionada unes paraules, recordant el dia que els pares van demanar-li fos la padrina.

El pare en el seu parlament, va dir que el que feien era un bateig, un bateig en el si de la família, amb la gent important, amb la seva gent. "No necessitem cap autoritat, cap representant, sols ens necessitem els uns als altres. No ens cal que un capellà o un alcalde ens diguin paraules buides que ni ells es creuen. Sols ens cal tenir la capacitat d'estimar-nos, de confiar amb nosaltres i de seguir lluitant per fer un món millor, per nosaltres, per la Nàdia, i per tots els que ens seguiran". Parlaments i aplaudiments. Algunes llagrimeta també. Tots anaven mudats.

Va començar l'àpat, i al final, als postres, arribava un pastís amb la foto de la nena i on també es llegia "Bateig Nàdia". En aquell moment sonava la cançó "We all stand together" de Paul McCartney. Va arribar el moment de l'entrega de regals, amb sobres amb diners, robeta i joguines. Després, tots es feien fotos amb la nena, la protagonista de la festa. No van entregar cap detall de record.

En aquesta festa familiar, em va demanar que no fes fotos. Que escrigués el que volgués, però sense imatges. Així ho vaig fer.

Hi ha moltes parelles que per celebrar l'arribada d'un fill fan un àpat familiar. Una amiga del poble cada cop que tenen un fill ho celebren a casa

dels sogres, sense bateig, allí maten un corder, en honor del nou membre de la família, tot el dia fan festa familiar "mengem molt, i bevem molt, també ballem i riem". També diverses empreses d'esdeveniments⁷⁰ i alguns restaurants s'ha apuntat a l'organització de bateigs civils, i ells mateixos posen un actor per la cerimònia que es fa al mateix espai on hi ha el convit. El protocol que utilitzen és molt semblant al dels ajuntaments, i són actors que tant poden oficiar un casament com unes bodes d'or o plata o un bateig civil.

Vull destacar el bateig que va fer el Manuel Delgado, professor d'antropologia a la Universitat de Barcelona, al fill d'uns companys seus antropòlegs. Va ser el 2013, a la platja de la Barceloneta, el dia de Sant Joan. Al nen se li va vessar aigua, aigua de mar del matí de Sant Joan, una aigua a la que se li atribueixen moltes virtuts. Així ho recull el Manuel al seu bloc.

"Aquest diumenge passat, dia de Sant Joan, els meus col·legues del Departament d'Antropologia Roger Sansi i Silvia del Zordo de la UB em van fer l'honor de confiar-me, com a padrí i mestre de cerimònies, el bateig de Leo, el seu bebè. La cerimònia va tenir lloc a la platja de la Barceloneta per la tarda, amb aigua recollida del mar la matinada d'aquell dia, a l'hora en que sortia el sol. Les paraules rituals que van col·locar en Leo sota la protecció del sant i van acompanyar la seva presentació en societat, van ser les següents, adaptades d'una antiga oració a San Lorenzo. El fuego no tiene calor. El agua no tiene sed. El aire no tiene frio. El pan no tiene hambre. San Juan Bautista, por el poder que Dios te ha dado, bendice a esta criatura y llámala Leo".

<http://manueldelgadoruiz.blogspot.com.es/2013/06/el-bateig-de-leo-fill-de-roger-i-silvia.html>

⁷⁰ Una de les empreses que més actes ofereixen és *La Favola* de Barcelona <http://www.lafavola.cat/> Cal destacar també la iniciativa de Cecília Blanco en l'organització de cerimònies civils a Navarra www.ritosdepasso.com

7. Un nou ritus de pas? Ruptura o continuïtat? Reflexions

“Al jutjat teníem un quadre del Sagrat Cor, i encara el tenim, però el tenim diferent. Vaig decidir que damunt de la imatge hi posaria una làmina amb l'escut del poble. L'he reconvertit, i ara tenim escut i sota tenim Sagrat Cor, tot al mateix lloc, amb el mateix marc. Adaptar-se als temps i no fer enfadar a ningú” Jutge de pau de Montbrió del Camp.

Aquesta anècdota l'explicava el Josep Mª Ferré, el jutge de pau de Montbrió del Camp, en un dinar de jutges de pau a Castellvell del Camp (juliol 2016), quan parlàvem dels canvis en la celebració dels ritus de pas. En aquest mateix dinar es parlava de com moltes parelles van a casar-se vestits “de qualsevol manera”, i un dels jutges reclamava una dignitat per aquests actes, en el vestir i en el comportar-se. Al seu entendre, un matrimoni, un bateig o un comiat “per molt civils que siguin” exigeixen uns mínims que cal respectar, si es vol que siguin actes solemnes i no qualsevol “cosa”. També es parlava que el Codi de Dret Canònic permet la celebració d'una benedicció religiosa d'un matrimoni civil sense boda canònica, un sacerdot pot beneir un casament civil tant si és de divorciats, com de persones del mateix sexe, i es deia que potser un bateig civil també podria rebre la benedicció del rector. I parlàvem, també, de com els ajuntaments busquen cerimònies senzilles i solemnes per acollir i donar la benvinguda als ciutadans més petits. Amb els jutges de pau arribàvem a la conclusió que el bateig civil

és un ritus de pas vell i nou alhora. I certament, com he pogut anar comprovant, hi ha elements de ruptura i de continuïtat, un ritus en permanent construcció.

Amb aquest apunt inicial entrem a introduir unes reflexions sobre el treball de camp, especialment centrades en el que he vist i he sentit, i també amb tot el que he pogut llegir i reflexionar.

Entre totes les cerimònies de bateig a les que he assistit hi ha més semblances que diferències. Totes elles són actes públics que es fan en espais públics, excepte la celebració privada del dinar. No es celebren en “qualsevol” lloc, i tampoc qui presideix és “qualsevol” persona. Es fan en un espai públic, a la sala de plens o en un espai municipal habilitat, un lloc que en el cas de la sala de plens té molta significació, i com recordava el jutge de pau de Santa Coloma de Queralt és el lloc on es prenen les decisions importants del municipi i on es reuneixen, periòdicament, els representants de la vila. És un espai quasi sagrat, no tothom hi pot estar i menys ocupant una de les cadires reservada als escollits, als càrrecs electes. L'espai sol coincidir sempre amb el lloc on també es fan els casaments civils.

L'espai d'un bateig catòlic, una església, catedral o ermita, per si sol ja aporta molt a la celebració. Una sala d'actes o un centre cívic, tot i que puguin ser espais elegants, moderns, són espais molt diferents a un temple catòlic.

Qui presideix la cerimònia de benvinguda és un càrrec públic, normalment l'alcalde, però també algun regidor delegat o el jutge de pau. A Castellvell, excepcionalment, oficiaven i presidien l'acte l'alcalde i la jutgessa de pau conjuntament. Al Perelló i a la Pobla de Mafumet hi era tot l'equip de govern. La cerimònia reforça el paper de l'autoritat com a persona amb "poder" per acollir o atorgar la carta de ciutadania (la Pobla de Mafumet), algú amb autoritat que pot donar i algú que pot rebre.

Són cerimònies adreçades a tots els nounats, en les que sols se'ls demana un requisit, que l'infant estigui empadronat⁷¹ al municipi, i ho podem celebrar fins l'edat que s'hagi fixat al reglament. No hi hauria cap incompatibilitat si algun infant fes el bateig religiós i també una cerimònia civil de benvinguda. Dels infants adoptats quasi no se'n parla, ni als reglaments ni als protocols; alguns ajuntaments limiten l'acte als menors de dos anys sense deixar marge per incloure infants adoptats. Hi participen els pares, els avis i altres familiars, i en algunes cerimònies individuals, també, els padrins hi passen a tenir molt de protagonisme.

La posada en escena de les cerimònies té moltes similituds, en totes hi ha un espai que fa d'escenari (lloc on es situen les autoritats i on criden als pares, padrins, nadó) i un públic. Hi ha, també, moments pels parlaments, pels aplaudiments i per la música. En totes les cerimònies es segueix un guió molt semblant.

En quant als elements que acompanyen, cal dir que sols a dos dels actes hi havia una senyera, col·locada a tocar de la taula. També, sols a dues

celebracions, al Perelló i a Santa Coloma de Queralt, hi havia decoració floral a l'escenari. A la resta de celebracions no hi havia cap afegit de decoració. A la celebració privada al restaurant tenien una estelada i un ciri encès, un element, aquest últim que lliga amb la celebració del bateig catòlic, i que pels pares tenia molt de simbolisme, donar llum i donar força a la nena. El que per ells representava, també, la festa.

En totes hi havia "sermons" molt semblants i lectures que es repeteixen amb fragments de la Declaració Universal dels Drets dels Infants, de la Constitució Espanyola, de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya i de la Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans, destacant la importància dels infants, d'estimar-los, educar-los i inculcar-los valors. En totes hi ha una felicitació als familiars per part de les autoritats, i unes paraules de benvinguda dirigides als nounats. I un final de celebració amb algun obsequi: càntir, diploma, acte, xec-nadó, llibret, etc. En algun dels actes hi havia un aperitiu final o xocolatada, i en d'altres la festa continuava després, en un restaurant amb un àpat compartit. Les cerimònies tenen una durada d'entre 20 i 40 minuts. Totes, excepte una, s'han fet en català. La majoria dels participants van mudats. Els oficiants, també, van elegants, la majoria amb el pin del municipi i sense cap altre atribut del càrrec⁷², excepte el jutge de pau de Santa Coloma que anava revestit amb la toga. La música ha estat present en cinc de les set cerimònies. La música en directe sols en dues. La lectura d'algun poema s'ha fet en quatre de les cerimònies. Les set cerimònies eren gratuïtes, en cap d'elles s'havia pagat res en concepte de taxes. En d'altres municipis, si que hi

⁷¹ El juny 2016 l'ajuntament de Vivares (Badajoz) anunciava que oferia cerimònies de bateig civil a tots els nens d'Espanya, fossin del municipi que fossin independentment de l'empadronament.

⁷² Els alcaldes francesos en els batejos republicans llueixen la banda amb la bandera francesa, que duen en totes les cerimònies oficials.

ha algun ajuntament que cobra taxes per ús d'espais, el mateix import que pels casaments civils i, que sol estar entorn dels 60-130€. En alguna de les cerimònies s'entrega un acta o un diploma de record, són models que cada ajuntament o jutjat de pau adapta al seu gust.

Model de diploma que s'entrega als pares durant la cerimònia d'acolliment.

La difusió que se'n fa és diversa, i canvia molt de quan és un bateig civil individual o de quan és en grup. Si és una cerimònia col·lectiva pels nascuts a l'any o trimestre es publica com a notícia o acte programat al web, es fan cartells o s'inclou dins el programa de la festa o fira on s'emmarca. Si és un bateig individual pràcticament no hi ha difusió, excepte si és el primer bateig del municipi que aleshores reb l'atenció dels mitjans de comunicació. Cal remarcar que és molt excepcional que un ajuntament tingui al seu web informació sobre les celebracions de benvinguda⁷³. La Mercedes de l'àrea de protocol de l'ajuntament de Salou, al preguntar-li perquè

⁷³ La celebració de matrimonis civils si que s'anuncia com un dels serveis que s'ofereixen des dels consistoris.

no tenien els batejos civils al web, deia que era perquè el servei encara no estava prou consolidat.

En relació a la cerimònia privada, es poden establir semblances, sobretot en el fet d'aplegar persones significatives, en els parlaments, desitjos, música, símbols, etc. seria el més semblant al que fan moltes parelles quan tenen un fill, un àpat familiar per celebrar, sense passar per ajuntaments ni esglésies, però que no deix de tenir una dimensió per subratllar valors, per posar en comú i per nomenar padrins.

És el bateig civil una forma de construcció de la identitat local?

El treball partia de la idea que la secularització creixent de la societat ha forçat a la societat civil i a les administracions a suplir certs ritus que no tenien l'equivalent laic, i si més no n'han obert el debat sobre la seva necessitat. L'estudi, també, arrencava amb preguntes com, si es necessiten aquests ritus, si són l'alternativa als rituals religiosos, si les institucions públiques els d'oferir, quin és el seu valor simbòlic i perquè l'església ho considera una usurpació. A mida que entrava de ple en la investigació, veia que en aquestes celebracions hi entren en joc reafirmacions d'identitat i de poder, són un important instrument polític.

El bateig civil és un acte de reafirmació, de constatació i construcció d'identitat local. Representa molt per la família que decideix celebrar-lo, i també per l'ajuntament que decideix oferir-lo. Igualment tenen una significació pels grups de l'oposició que poden estar-hi o no d'acord, per la comunitat (si l'accepta o no, si el qüestiona o no), per les entitats del municipi, per l'església i altres grups religiosos, i també pels

mitjans de comunicació per la manera com informen i els articles d'opinió que generen.

És molt interessant el tipus de detall que es dona en aquestes cerimònies, en molts casos es busca quelcom que representi el municipi, que sigui identificador, algun detall "típic". Una mica com passaria amb els símbols nacionals "Els nostres símbols són diferents dels "altres" i aquí rau la seva utilitat per a simbolitzar la "nostra" cultura" (Rovira, 2007:23). Un bateig civil reforça la construcció de la identitat local. És important l'accent que es posa en "lo local", en reforçar aquest sentit de pertinença, de passar a formar part del grup, de construir identitat i de compartir-la.

També, és important el valor que donem a un alcalde i a un regidor, com a representant de la comunitat elegit democràticament. Un jutge de pau, també, el valorem com a autoritat com a persona que representa el primer esglaió del sistema judicial, com un persona al servei del poble, encarregada de conciliar i posar pau.

En un bateig civil podríem dir que, aparentment, no passa res, però passem coses, i coses importants. Sovint, però, és fàcil captar-les, fer-les paleses o no saber-les comunicar. Un bateig civil és ple de gestos. Gestos que estan sistematitzats, pensats prèviament, hi ha una litúrgia, un simbolisme i una intenció. Gestos molt significatius, com el fet que un alcalde doni la mà a l'infant dient: "Benvingut, petit", un gest important de benvinguda, mentre llegeix un fragment del protocol. A Pallejà, a l'acta de record posen l'empremta dactilar de l'infant. Altres gestos són l'entrega de l'obsequi, signar un acta de recordatori, plantar un arbre, donar les gràcies, la música, la poesia, els espais solemnes, etc. tot per crear el moment, un gran moment per recordar-lo.

Durant la investigació, a principis del 2016, van batejar la meva fillola, la filla d'uns amics. Al

dinar, vaig seure al costat del mossèn que havia oficiat el bateig. El principal tema de conversa va estar centrat en els batejos. Ell defensava que els infants tinguin una acollida, una festa i que el que compta és el caliu amb que es rep a l'infant, es mostrava molt obert a tot tipus de cerimònies, donat que la societat canvia a una velocitat de vertigen, deia que no podem demanar pels temps actuals, cerimònies, protocols i maneres de fer de fa més de cent anys. Considerava que l'església també ha de fer un esforç per adaptar-se, i ser més acollidora, sense jutjar ni atacar altres maneres de fer. Feia, això sí, una clara diferenciació entre el sagrament del baptisme i la cerimònia civil de benvinguda, que al seu entendre són temes molt diferents.

Els batejos civils són, també, un instrument polític⁷⁴, parteixen d'una decisió política, per si sols ja són una declaració d'intencions de l'ajuntament que els promou. Fer batejos civils s'associa, tot i que no sempre és així, a ser d'un ajuntament d'esquerres, progressista, i que potencia i defensa el laïcisme. Alella, el primer ajuntament a oferir-los el 1998 era un consistori governat per Convergència i Unió (CiU). I a Igualada, el primer a celebrar-los el 2004, era un govern socialista. La seva celebració respon més a inquietuds i sensibilitats de les persones que ocupen càrrecs, que no pas a tendències o línies programàtiques dels partits polítics concrets. En les cerimònies actuals encara queda molt del contingut dels batejos civils del segle XIX, no hi ha el seu antic caràcter rupturista que va anar diluint-se, però si les proclames en favor dels valors que defensaven els lliurepensadors.

⁷⁴ La periodista Irene Polo, el 1935, ja escrivia que cada bateig civil "era un acte polític i, naturalment, calia donar-li la major difusió possible". (Polo, 2003:243)

Castellbell i el Vilar (Bages), primer bateig civil 21/06/2010
Foto: Diari Regió7.

És el bateig civil una còpia del bateig catòlic?

En un inici, em plantejava l'estudi dels bateigs civils analitzant només l'escenificació de les cerimònies. Posteriorment, vaig veure la necessitat de tenir en compte l'anàlisi de tot el simbolisme i de les funcions del bateig en un sentit més ampli veia necessari analitzar el bateig tan religiós com laic, per veure, també, els aspectes en els que hi ha una continuïtat, trencament o innovació. Els límits entre el sagrat i el profà no són rígids, i sovint es superposen, tant en les cerimònies religioses com en les laiques. En alguns aspectes trobem una sacralització del ritualisme civil i una desacralització del ritualisme religiós.

El bateig civil no és una transformació del bateig religiós, són opcions diferents, i tampoc n'és una còpia, tot i que hi està emmirallat. El bateig civil individual s'inspira més en l'estructura i contingut d'un casament civil, i les cerimò-

nies de benvinguda als infants de l'any s'inspiren, sobretot, en els actes d'homenatge a la gent gran que fan diversos ajuntaments.

Cal examinar els bateigs com a part d'un conjunt ritual "un anàlisi més profund del bateig en quant a ritus hauria d'observar totes les seves versions (...) i relacionar-ho amb el conjunt d'altres ritus" (DeMaris,1999:26), tenint en compte altres ritus de pas com els funerals, casaments civils, celebracions de majoria d'edat, aniversaris, etc, entre ells hi ha punts de connexió que marquen significats comuns, i que ajuden a entendre el funcionament, les limitacions i les necessitats dels rituals civils contemporanis.

El ritus baptismal catòlic, com planteja José Enrique Finol, implica almenys tres funcions fonamentals: una transmutació mística, pel perdó del pecat original; una transformació dels límits entre la no pertinència i la pertinència a un grup religiós o a una creença; i finalment, una operació de identificació, gràcies a l'assignació d'un nom (l'assignació del nom realitza el trànsit entre la no identitat i la identitat, lligat a la pertinència o no pertinència). En el cas del bateig civil el ritual remarca l'entrada, la pertinència al grup, a un municipi, i també el fet de passar a ser reconegut.

El bateig catòlic ha tingut una important continuïtat al llarg dels segles, fet que seria explicat per la gran seva eficàcia simbòlica, per subratllar un moment important de la vida de les persones, de les famílies i de les comunitats. L'arribada d'un infant és motiu de celebració, i de que el grup es recordi a si mateix aquells valors que es troben en la medul·la de les seves creences, el que és important i perquè ho és. Prenen gran importància l'espai, la representació, el simbolisme, el contingut i estructura de la cerimònia, i sobretot el paper de les persones que l'executen o hi participen.

Joffre Villanueva (Fundació Ferrer i Guàrdia) considera que actualment “aquesta tasca de reapropiar-nos dels ritus humans es fa sense referències, sense suport, amb unes dosis d’imaginació i coratge inassumibles per a moltes persones” (Villanueva, 2011). Tenim referències però el que cal és més reflexió i preparació, és cert que molts hi posen més coratge i imaginació que altra cosa.

Hi ha qui s’esforça en veure en els batejos civils una apropiació del ritual del bateig catòlic, i en veure com la mà de Déu passa a ser la mà de l’Estat. Es planteja un canvi en la sacralització, els alcaldes passen a ser els nous “sacerdots” civils, i tenen l’autoritat i el poder que els dóna l’Estat.

Per què són cerimònies tan qüestionades, atacades i ridiculitzades?

“Gente que pone el grito en el cielo por un bautizo civil, pero una jura de bandera civil les parece normal y corriente” Francisco Artacho, periodista.

Sols cal buscar al twitter “bautizo civil” i és ple de tuits ridiculitzant-lo i atacant-lo. També molts dels articles d’opinió publicats sobre el tema desacrediten aquestes cerimònies, en favor del bateig religiós.

Són molts interessants els debats a internet, i també a la premsa, sobretot els que fan referència als primers batejos que celebren alguns municipis. Com també són interessants les actes dels plens dels diferents ajuntaments, que recullen el debat de les mocions per impulsar aquestes cerimònies, donen molta informació del posicionament dels diferents partits i de com s’argumenten les posicions a favor i en contra. A Valls, el 2010 ERC va presentar una moció perquè l’ajuntament vallenc oferís la cerimònia civil de benvinguda, i un dels arguments per defen-

sar-ho era l’impacte econòmic positiu que sobre el comerç i el sector de la restauració local pot tenir el foment de celebracions⁷⁵ com aquestes. La moció no va tenir prou suport per ser aprovada.

Com afirma l’antropòleg Carles Salazar “no és tan fàcil substituir aquests ritus mil·lenaris. Per exemple, els ritus per expressar i compartir el dolor davant la mort d’un ésser estimat. (...) Vostè es pot inventar un nou ritu per batejar o casar-se, però com que és un codi, si només el sap vostè, només l’entendrà vostè. No, podrà compartir emocions ni gestos, perquè cadascú els interpretarà a la seva manera i els faltará un sentit comú.” (*La Vanguardia*, *La Contra* 25/3/2014)

En algun ajuntament i jutjat de pau, trobem cerimònies conjuntes de casament civil i bateig civil. A la Sénia i a Santa Coloma de Queralt se n’han fet diverses. Aquestes parelles amb fills que es casen, veuen una bona oportunitat casar-se i batejar civilment els infants en una mateixa celebració.

Actualment, hi ha empreses organitzadores d’esdeveniments i restaurants que també fan batejos civils, semblant als casaments civils, on un actor representa el paper d’una autoritat civil. I, també, trobem aquells pares que s’organitzen lliurement la seva celebració, fent un àpat, demanant a un amic o conegut que els faci una petita cerimònia, i la fan al seu domicili, a una platja, a la muntanya o en un indret que consideren especial, sense la dimensió pública que té fer-ho a un ajuntament amb un alcalde o alguna altra autoritat.

A Andalusia, el 2013 el grup parlamentari d’Izquierda Unida-Los Verdes va presentar una

⁷⁵ Té a veure amb les polítiques de patrimonialització i de construcció de localitat. Un exemple més de com un ritus pot ser “explotat” i justificat de diverses maneres.

proposició no de llei relativa a la regularització dels batejos civils. La proposició no va prosperar. La comunitat valenciana és dels llocs de tot l'estat espanyol que més cerimònies de bateig civil celebren, sols cal seguir la premsa i veure com cada dia són més els municipis que s'hi afegeixen. Ni a nivell estatal ni tampoc de comunitat autònomes no hi ha cap registre del número de cerimònies, i això fa difícil donar dades i fer comparacions entre comunitats autònomes. L'entitat Europa Laica en les propostes que, el juny de 2016, va dirigir als partits polítics i coalicions electorals per un compromís electoral per un estat laic, no presentava cap proposta centrada en els ritus de pas laics, sols hi ha una proposta perquè tots els cementiris siguin civils.

Des de finals de la dècada del 1990, han anat apareixent diverses publicacions sobre cerimonial civil, amb idees, reculls de versos, textos i propostes de temes musicals. El llibre que més impacte ha tingut i que és el que ha guiat algunes de les cerimònies que es fan actualment és el *Manual de Cerimonial Civil* de Joan Surroca, publicat per l'Associació Catalana de Municipis el 2006. Se'n va enviar un a cada ajuntament, i també el van enviar a tots els jutjats de pau que el van sol·licitar. El 2010 es va publicar *El Reglament de protocol, cerimonial, honors i distincions*⁷⁶ per als ajuntaments, elaborat pel Carles Cortina de l'Associació Catalana de Protocol i Relacions Institucionals. Aquest reglament, al capítol vuitè, contempla la cerimònia civil d'imposició de nom, n'exposa el contingut i el seu sentit, alhora que proposa la lectura de poemes i fa referència a com ha d'anar revestit l'alcalde o regidor.

⁷⁶ Aquest reglament recull temes ben variats des del tractament, els títols i els usos municipals, al cerimonial municipal, els honors i distincions, entre d'altres.

A Igualada, on el 2004 va tenir lloc la primera cerimònia moderna de bateig civil, sols s'han celebrat dues en aquests deu anys, l'altra va ser el 2006, i des d'aleshores no n'han fet cap més. A més d'aquestes sols han rebut tres sol·licituds més, de parelles no empadronades al municipi, i tal i com estableix el reglament sols ho poden sol·licitar les persones empadronades. Preguntant pel motiu o motius de la poca demanda, des de l'ajuntament diuen que a ells també els estranya, i que potser aquests actes no interessien "potser pensem que són necessaris i no ho són". La mare que els va promoure, la Carmel·la Planell, considera que "bateig civil és una mala denominació que fa enrera a la gent, és una deformació intencionada per crear polèmica" i que altres noms com el d'acolliment civil, ajudaria a que aquests actes fossin més sol·licitats. A Igualada estan valorant pel 2017 fer una cerimònia per tots els infants nascuts durant el 2016, una celebració conjunta, com "un acte de ciutat, amb molta participació i que es reconeguim a tots els nadons". Ho veuen com un pas necessari perquè els batejos civils individuals "no tenen futur". En aquest punt podríem plantejar-nos si sols la cerimònia individual és un bateig civil, i si la cerimònia col·lectiva seria una altra cosa, una celebració del grup d'edat que contribueix a crear sentiment de comunitat, de grup o fins i tot de generació. Com hem anat veient al llarg del treball, els dos actes són molt semblants de contingut i d'escenificació, canviaria sobretot el fet que la cerimònia individual la sol·liciten les famílies i la de grup l'ofereix l'ajuntament. Anomenar bateig civil a les dues cerimònies és una opció vàlida però anomenar-les diferent també ho seria.

Les cerimònies individuals de benvinguda civil són cerimònies atacades i ridiculitzades, en part, perquè han estat percebudes com un

ritus innecessari i com una usurpació del bateig religiós. Els atacs, en la seva majoria, venen del desconeixement i d'una necessitat de preservar el que per alguns és considerat com l'autèntic, aquella essència que creuen ens ve donada per la tradició, i que cal defensar com sigui, atacant i menyspreant si cal. Però, també, per part d'alguns defensors del laïcisme, trobem actituds poc respectuoses i molt agressives envers els rituals

religiosos. Cal anar més enllà, cal construir plegats un conjunt ritual per a tothom, que no exclougui, que respecti la diversitat i que doni més valor a la comunitat.

“Necesitamos creer juntos, individualmente no se construyen los ritos, ni las historias ni se articulan los cambios. Necesitamos saber que no estamos solos.” Aída Beatriz Sánchez, profesora argentina.

8. Conclusions

Cerimònies per a tots. Cerimònies contra ningú.

“El ser humano inventa una y otra vez costumbres nuevas, que son siempre las mismas. Todas tienen, en cualquier caso, idéntica misión: hacer que no se olvide que nadie -le guste o no- acaba nunca en sí mismo, sino que continúa en quienes, visibles o invisibles, le rodean.” Manuel Delgado.

“El binarismo tradición/modernidad y secularidad/religión son dos de los dispositivos coloniales más efectivos” Sirin Adlbi Sirai

Allarg del treball s’han anat apuntant una sèrie de conclusions, algunes primer eren intuïcions que es van veure confirmades en el marc teòric, altres han estat fruit d’un anàlisi del conjunt de dades etnogràfiques, en especial de les obtingudes en el treball de camp. En aquest apartat es vol, en la mesura del possible, establir un diàleg entre les conclusions més significatives i poder concloure amb unes reflexions finals. No podem arribar a afirmacions definitives, i més tenint en compte que el tema investigant està en construcció constant. El que ara és, demà no serà, però si podem apuntar cap on es creu que aniran aquestes cerimònies de benvinguda i quin serà el paper de les administracions locals.

Les cerimònies civils de benvinguda han estat considerades com a ritus de pas, concepte que en seu dia va estrenar Van Gennep, i que

molts altres autors han utilitzat des d’aleshores, són ritus que marquen el pas dels individus i la continuïtat de la comunitat. També al llarg del treball, s’ha anat veient el bateig civil com un ritus d’iniciació i d’agregació, i un acte de comunicació i de reafirmació. D’inici em vaig preguntar si es podien analitzar els ritus de pas civils amb el mateix marc conceptual i paràmetres que els ritus de pas catòlics, i vaig veure que sí. Al desgranar els símbols del cerimonial religiós es revela també part de la simbologia dels ritus civils, i a l’inversa.

Analitzar i entrar en el camp dels ritus de pas civils és entrar en un espai ple de contradiccions, presents en el vocabulari⁷⁷, en els gestos i en la dramatització de les cerimònies. Contradiccions presents, en la decisió d’aquelles famílies que volen fugir de pràctiques religioses per buscar la protecció i la benedicció de les institucions civils, i alhora fan evident una decisió contradictòria, en voler el que diuen no voler, o en el fet de buscar un acte privat que sigui públic. Contradiccions, també, en els discursos de justificació dels alcaldes per celebrar-les, o en el discurs de persones o entitats al moment d’atacar-les. Contradiccions totes elles que,

⁷⁷ El nom de bateig civil, d’entrada, si nomès ho associem al sagrament, ja és en si mateix contradictori com ho és també el nom de comunió civil.

també, donen sentit a aquests actes. Un bateig civil no va contra l'església ni contra ningú, no pretén provocar ni molestar, i tampoc s'imposa ni vol competir ni substituir als batejos religiosos. Actualment, un bateig civil és una proposta oberta a totes les famílies. En el tema dels ritus de pas massa sovint, trobem posicions carregades d'agressivitat, tant des del laïcisme com des del catolicisme o d'altres religions.

Deia un dels regidors de la cerimònia del Perelló, que el protagonista del bateig civil és i ha de ser sempre la mateixa comunitat. El protagonista no pot ser l'alcalde, ni el nen, ni la família, ho seran però en segon lloc. El que deia el regidor té molt de sentit, perquè en aquest ritus és construeix i reafirma la comunitat, i és necessari per fer-la sentir i fer-la visible. La comunitat s'expressa i es realitza mitjançant els rituals. El concepte de comunitat, com hem vist anteriorment és un concepte complex i té moltes interpretacions. Als protocols i reglaments dels batejos civils cada cop s'utilitza més la paraula societat en detriment de comunitat, Jean Moissonneve ho veia clar "El ciudadano en la sociedad y el hombre religioso en su comunidad".

Un company deia que això del bateig civil és la hipocresia en estat pur, que si un vol padrins que es bategi com Déu mana, i que si un vol bateig ja sap on n'han fet sempre. Que el que fa un ajuntament és tan ambigu que és igual a res, un fer veure que fa sense que es faci res. Afegia que és com tot el s'inventa en aquest nostre temps, buit, sols aparença i sense autenticitat. Entenc al meu company i entenc als que defensen el bateig civil. Tot són maneres de veure-ho i de posicionar-se. A l'inici de la investigació dubtava de la necessitat o no d'aquestes cerimònies, i acabo el treball convençuda de que sí que les necessitem. Ens calen ritus per celebrar,

ritus públics. La majoria de funerals civils ara per ara són a cop de talonari, promoguts i gestionats per funeràries com a empreses privades o concertades⁷⁸. Necessitem els ritus de pas, no en podem prescindir, són una experiència col·lectiva catàrtica, amb una clara funció social, psicològica i política, que reforça el sentiment de pertinença a un grup, a una totalitat, i ajuden a superar el que fa mal o por.

Una de les mares d'un dels bateigs civils, al que vaig assistir, deia que el que volia era "que el meu fill no es quedés sense res, potser això no és molt, però algo sí". L'eficàcia del ritual depèn com diu Isambert "de una validez global del ceremonial, inseparable de una licitud reconocida por todos" (Isambert, 1982:10). Un ritual revesteix forma teatral, i s'ofereix com una dramatització, com un espectacle, amb un escenari, uns actors, uns espectadors, un guió i un ritme. Res és neutre. La performativitat inclou una dimensió estètica molt important, l'espai, la col·locació dels actors i la manera de

⁷⁸ A Catalunya hi ha actualment dos tipus de funerals laics. Els que la família assumeix l'organització i conducció de la cerimònia, i d'altra banda els que condueixen treballadors d'una empresa funerària. (Villanueva, 2011). Són molt excepcionals els funerals civils celebrats per alguna autoritat civil. En el catàleg de serveis d'un tanatori acostumen a oferir "cerimònies personalitzades en una sala multiconfessional", comiats "a la carta" amb un ampli ventall de possibilitats per escollir. Al Tanatori de Sant Feliu de Llobregat parlen d'un homenatge pòstum, un adéu amb sentiment, on la família i els amics tenen la possibilitat de llegir missatges, recitar poemes i intercalar les peces musicals que més els agradin. La sala està equipada amb una pantalla de projecció on es poden visualitzar fotografies i vídeos de record. Les cerimònies són conduïdes pel que anomenen un professional especialitzat en aquests actes i, en cas que sigui religiosa, s'ofereix la possibilitat de gestionar la presència d'un sacerdot.

vestir dels participants tampoc és secundària⁷⁹. Tot influeix i tot n'és part. Tots els participants tenen opinió sobre l'acte. Alguns estan còmodes, altres no tant. Encara són majoria els que creuen que una cerimònia civil ha de ser el més semblant possible a una cerimònia d'església, i com a tal es comporten. El que es diu i com es diu també és molt important. Segalen afirma que la dimensió lingüística és crucial "de esta forma, el verbo crea la situación, por ejemplo cuando mediante las palabras "Os declaro marido y mujer" el celebrante tiene poder para casar a los cónyuges" (Segalen, 2005:42). O com l'alcalde, el regidor o jutge de pau que tenen el "poder" per acollir l'infant i per "declarar-lo" ciutadà. El nom de l'infant també passa a tenir molt de pes, en algunes cerimònies es pregunta pel seu nom, i es confirma i ratifica davant de tots. La figura dels padrins queda legitimada i es reforça. Alguns pares si no bategessin els seus fills, civilment o per l'església, potser no triarien padrins. Els padrins durant la cerimònia assumeixen el compromís davant dels pares, fillols, autoritats i convidats.

El 2009, el ballarí Joan Serra i el músic Jaume Arnella van crear el *Ball de l'Homenatge*⁸⁰ per ser interpretat en esdeveniments públics solemnes, un equivalent a l'*Aurresku* d'Euskadi. El *Ball de l'Homenatge*, que s'ha ballat en casaments, homenatges i actes de ciutat, podria ser també introduït en les cerimònies de benvinguda. Diversos esbarts dansaires ja l'han incorporat en els seus repertoris. També, és interessant la participació

de les escoles de música⁸¹ en aquests actes, com és el cas del Perelló, on alumnes de l'escola de música local, cada any, en el transcurs de la cerimònia, interpreten diferents peces musicals.

Rachel Guidoni, en relació a França, parla de l'apadrinament civil com un pràctica revisitada, també com una tradició reinventada. Una pràctica, que a diferència de Catalunya, busca un reforçament en l'origen, a partir del mite que la situa en la Revolució Francesa. A Catalunya, de les cerimònies de benvinguda civil anteriors a la guerra civil ningú en parla, ni la premsa, ni en tertúlies sobre laïcisme, ni els alcaldes en als actes, com si aquestes cerimònies passades no tinguessin cap interès o fossin totalment desconegudes. No hem d'oblidar-les i reconèixer que el sentit inicial, amb un activisme anticlerical, no coincideix amb la motivació dels actuals batejos com tampoc coincideix el moment de celebració, abans es feien sempre en el moment d'inscriure el nounat al registre civil. Però si coincideixen valors que es reivindiquen i el conflicte que la seva celebració pot arribar a provocar. Cal recordar, també, que la paraula bateig civil és d'aleshores, del segle XIX, no una creació actual.

Potser en un futur puguin aparèixer com a Bèlgica iniciatives de cases de laïcitat per impulsar iniciatives al respecte i que promoguin i acullin la celebració dels ritus de pas civils. Si la demanda de cerimònies fos elevada, els ajuntaments de poblacions grans haurien de replantejar-se com oferir-les, sobretot si les cerimònies de comiat les gestionés l'ajuntament, caldria tenir persones dedicades al tema, fossin professionals o regidors a dedicació completa.

⁷⁹ Al primer bateig civil del País Basc, celebrat el 2010 a Muskiz (Viscaia), el pare de l'infant anava vestit amb l'equipament de l'Athletic de Bilbao.

⁸⁰ <http://www.tornaveu.cat/article/10660/ball-dhomenatge-ens-agrada-la-idea>

⁸¹ Diverses escoles de música municipals, com la de Valls, participen en els matrimonis civils que fan els ajuntaments, on els seus alumnes que fan l'acompanyament musical de la cerimònia.

És important tenir present la seqüència dels ritus de pas, el trànsit dels individus en un temps i espai determinat. La manera de celebrar un bateig civil també té molt a veure en com es celebra un casament o un funeral civil. Aquestes cerimònies es poden analitzar també en termes d'oferta i demanda. En el bateig civil és molt evident, i es planteja la qüestió de com es crea la demanda. La majoria d'ajuntaments que ofereixen cerimònies individuals de benvinguda, les han iniciat a petició d'una família, és el cas de Santa Coloma de Queralt, Igualada, Montferrer i Castellbò, Alcanar i un llarg etcètera.

A les cerimònies civils es busca reforçar el sentiment de pertinença, d'identitat i d'unitat. Per part de les autoritats hi ha una voluntat de presentar-se als ulls dels veïns com a representant de tots ells, això ho remarquen en algun dels parlaments. Es reforça un nosaltres, pretesament comunitari, enfront els altres, que estan fora del grup, com serien els del poble veí. És cert que no ens bategem sols, ni ens casem sols, ni tampoc ens acomiadem sols, cap d'aquests ritus és individual ni tampoc exclusivament familiar, hi ha la dimensió social i de grup que s'alimenta en cada cerimònia.

A Montblanc quan, el 2006, es van aprovar les normes reguladores de l'organització dels actes de benvinguda a la comunitat dels infants montblanquins, un dels regidors va dir⁸² que no trobava seriós el bateig civil, perquè bateig és aigua. Deia que no compartia que el qui presideix l'acte sigui l'alcalde o regidor i, que posats, també podria fer els enterraments. Aquesta reflexió del regidor montblanquí és interessant perquè posa de manifest la contradicció que un

ajuntament passi a oferir batejos civils però no enterraments civils; i el fet que un bateig sense aigua és quelcom "aigualit" valgui en aquest cas el joc de paraules. Per cert a Montblanc mai s'ha celebrat cap cerimònia, i ni a l'ajuntament, deu anys després, recordaven que haguessin aprovat un reglament.

Quan s'intenta entreveure el futur d'aquestes celebracions sembla evident una major acceptació i un creixement de les cerimònies de benvinguda dels nadons de l'any, celebrades dins el marc d'una festa o fira del municipi, enfront els actes de benvinguda individuals.⁸³ Els ajuntaments que n'han fet una de col·lectiva, pels nascuts el mateix any, repeteixen, i tothom queda content. No hi ha crítiques, no hi ha qüestionaments, i si hi ha ganes i moltes maneres de fer d'aquests actes, amb una important reafirmació de la identitat local. El llibret que regalen a la festa dels nous nats del Perelló n'és un clar exemple. Al Perelló deien que el que volien era fer pels nounats el mateix que feien amb la gent gran, una festa per celebrar la vida, recordant el que significa ser perellonenc a l'inici o a l'última etapa de la vida. Certament, amb les cerimònies dels nascuts de l'any hi ha moltes semblances amb les festes de la gent gran, dites també festes de la vellesa, que molts municipis celebren.

La paraula bateig civil ha anat sent desplaçada i s'han imposat altres noms com acolliment civil, benvinguda a la comunitat, benvinguda civil o imposició de nom, sense existir un consens amb el nom utilitzar. Alguns alcaldes i jutges es molesten si els dius que la seva cerimònia és un bateig civil. Un jutge de pau m'insistia "Bateig no,

⁸² Les intervencions dels diversos regidors van quedar recollides a l'acta del ple municipal del 18 de maig de 2006.

⁸³ *La Voz de Asturias*, publicava, el 12 de febrer de 2017, l'article "Los bautizos civiles han pasado de moda". Als comentaris, una persona escrivia "¿pero han estado alguna vez de moda?".

és un acte de beninguda i apadrinament, jo no batejo, jo no tiro aigua ni poso noms". Bateig civil o bateig cívic són paraules completament vàlides per designar aquestes celebracions. El teòleg Manel Bellmunt considera que la paraula bateig no és exclusiva per la immersió en l'aigua, sino que com en el cas del bateig civil pesaria el sentit d'immersió en (dins) la comunitat. Utilitzar-la o no, però, no és el tema principal com molts han pretès, la qüestió és el perquè molesta, perquè incomoda als no creients, i perquè el nom i les cerimònies desperten tanta agressivitat i mofa per part dels sectors més conservadors.

Revisant reglaments i protocols de bateig civil es pot comprovar com la majoria són pràcticament iguals, amb poques variacions, tots es copien i quasi tots parteixen del protocol publicat, el 2006, al *Manual de Cerimonial Civil* de Joan Surroca. Tant l'ajuntament de Salou com el d'Alcanar, i també el de Montferrer i Castellbó van buscar com ho feien altres ajuntaments, i també es van guiar amb aquest manual.

Em preguntava perquè algun ajuntament o jutjat de pau no va una mica més enllà, i fins i tot perquè no demanen la col·laboració d'escriptors, artistes, escenògrafs o veïns per crear una cerimònia encara més bonica i especial; semblant al que algun municipi ha fet en relació a la festa major, demanant idees i implicació ciutadana. A Burjassot, a València, als actes d'acolliment civil es recita poesia del poeta Vicent Andrés Estellés, fill de la població, i ho combinen amb versos de Gloria Fuertes.

Que la cerimònia tingui quelcom de ridícul i de improvització no és negatiu. Manel Delgado, fa esment a Nigel Barley, per dir que "nunca, en ningún sitio, parece haber habido alguien capaz de concebir o hacer algo con respecto al fin de la vida que, (...), no acabe resultando sencillamente ridículo" (...) "todas las sociedades han sociali-

zado a la muerte y al muerto"⁸⁴, com també ho han fet amb el naixement i els nounats.

També, cal preguntar-se si la celebració dels ritus de pas per part de les administracions locals ha de ser un servei que tots els ajuntaments haurien d'oferir o, com fins ara, una atenció i una sensibilitat concreta d'alguns ajuntaments envers els seus veïns, com ho són les cartes de felicitació o condol, i els obsequis que entreguen.

Com s'ha apuntat anteriorment, la religió segueix tenint molt de pes en l'esfera pública, i seguirà tenint molta influència en la celebració dels ritus de pas, "ho dominen" deia la regidora d'Alcanar, ho han fet tota la vida, i d'ells hem d'aprendre molt, de la solemnitat, de la cura dels detalls, de la simbologia i de l'art de celebrar implicant tots els sentits. Seran temps d'elecció, d'oferta. El que s'ha fet "tota la vida" s'obre cap a nous horitzons. La construcció d'una societat laica camina cap a noves formes de celebrar la vida. A les cerimònies civils, a diferència dels rituals de diverses religions, tots els models de família hi tenen cabuda, on per exemple, les parelles homosexuals si són acceptades⁸⁵. En la línia del que Joan Bestard (1998) exposa en el seu llibre *Parentesco y modernidad*, el bateig civil pot aportar elements d'anàlisi per reflexionar sobre el parentiu, la família i la modernitat. I per revisar i revisitar, una i altra vegada, el concepte de família tradicional.

Són moltes les línies d'investigació que s'obren en l'estudi del cerimonial civil, per

⁸⁴ <http://manueldelgadoruiz.blogspot.com.es/2017/05/la-muerte-en-relativo.html>

⁸⁵ L'església, actualment, també accepta batejar fills de pares solters, casades pel civil i també de parelles del mateix sexe.

exemple aprofundir en la categoria de ritual polític, repensant les connexions entre política i ritual, sobretot l'ús polític del ritual, sigui a nivell identitari o de percepció del contrari. També seria suggerent endinsar-se en l'anàlisi del ritual a partir de conceptes i teories del món del teatre i de la interpretació. Igualment, aportaria dades interessants l'estudi del simbolisme dels obsequis institucionals que s'entreguen en casaments i batejos civils. Altres línees podrien ser l'establir paral·lelismes entre els protocols de cerimònies civils de bateig, casament i comiat, o una recerca qualitativa de vivències dels diferents actors o invitats de les cerimònies de benvinguda, donant-los veu i recollint les seves opinions. Una investigació dins l'àmbit espanyol i europeu podria aportar, de forma comparativa, interessants dades en relació a les cerimònies de benvinguda i d'altres rituals civils contemporanis. Queden ara les portes ben obertes per seguir investigant, aprofundint i creant debat i reflexió sobre els ritus civils contemporanis.

I com a recapitulació de tot plegat, unes dades i unes conclusions finals.

Hi ha un important desconeixement, entre la població, sobre que són les cerimònies de benvinguda als infants, on es fan, qui les fa, qui les pot demanar i quin és el seu contingut. Són celebracions minoritàries, actualment, un 7,38% dels municipis catalans les celebren (gener de 2017), en total 70 municipis dels 948 existents. És la província de Lleida on menys se'n celebren, i a les Terres de l'Ebre i a la província de Girona on més. Sols dos jutjats de pau (0'22% del total) celebren cerimònies de benvinguda. Les cerimònies en la seva gran majoria són realitzades a la sala de plens de l'ajuntament, i quasi totes són presidides pels alcaldes. En la seva gran majoria, s'han iniciat per petició de les famílies. Les

cerimònies de benvinguda on els arbres i el seu simbolisme tenen un paper central estant augmentant, fet que en part aniria, també, lligat al pes que la nostra societat dóna al medi ambient. No tots els ajuntaments que en celebren tenen aprovat un reglament ni tampoc tots porten un registre de celebracions. Tampoc no tots els reglaments de les cerimònies de benvinguda recullen l'opció de cerimònia per infants adoptats, al respecte hi ha un buit important. No hi ha cap tipus de formació pels que condueixen aquestes cerimònies, siguin alcaldes, regidors o jutges de pau. El bateig civil actual té moltes més semblances amb un casament civil que amb un bateig religiós.

Les cerimònies civils de bateig, casament i comiat han estat marcades per una voluntat de singularitzar la persona, a diferència de les cerimònies catòliques de ritus de pas que justament pretenien el contrari. Aquest és un tret important, individualitzar i personalitzar, sobretot amb lectures que parlin de la persona, músiques i poemes significatius, objectes que identifiquin i també amb els recordatoris. Als tanatoris s'ofereix la possibilitat de retre un últim adéu de manera personalitzada i adaptada a les preferències del difunt i de la família. La cerimònia civil reconeix la individualitat de la persona, però també la seva pertinença, la incorporació a la "tribu" en el cas del bateig i la sortida en el cas del funeral. Tal i com apunta el Joan Bestard, en la nostra societat l'organització ritual de la celebració del naixement és més conflictiva que els rituals de la mort, i això ens hauria de fer pensar.

En alguns casos les celebracions civils, però també les religioses, són molt millorables en la posada en escena, en l'espontaneïtat, contingut o ritme, tal i com reconeixen els seus actors "fem el que podem, potser ens aniria bé alguna classe

d'interpretació" deia un dels regidors de la Pobra de Mafumet.

El repte dels batejos civils és arribar a transmetre quelcom autèntic i valuós, una transmissió de la força i del sentit de la vida, generadora i conductora d'emotivitat. És un repte difícil, però necessari. Com deia el jesuïta Marc Vilarasau "Com si poguéssim prescindir d'un sentit global del viure. Com si fos una futesa el fet de poder compartir i celebrar col·lectivament un univers de sentit que ens esperoni i ens esperanci!" (Vilarasau,2016). El mateix Vilarasau apuntava que un univers de sentit no es pot generar al voltant d'una taula de creatius, o de polítics, sinó que són necessaris anys, cal el pòsit de la tradició, del poble i el pas de diferents generacions, "al voltant d'una taula de creatius s'engendren succedanis que enganyen l'ànsia de sentit, però no la satisfan" (Vilarasau,2016). Actualment, a grans trets, les cerimònies de benvinguda civil són riques en simbolisme i pobres en contingut.

El futur dels batejos civils anirà lligat a l'elecció, prevaldrà el poder decidir, d'entre les opcions possibles, dins una societat amb una gran diversitat cultural i religiosa. Nous marcs de celebració aniran completant l'oferta de cerimònies, i no es descarta puguin sorgir cerimònies mixtes i multireligioses per donar la benvinguda als nounats i infants adoptats, aportant conjuntament elements civils i de diferents tradicions religioses en un mateix acte. Actualment, en cerimònies col·lectives hi participen famílies musulmanes, xineses, llatinoamericanes, etc., i als parlaments es fa esment a la importància de la convivència i del respecte per les diverses cultures i religions.

No hem de descartar, tampoc, que en un futur poguem veure, com un fet habitual, que a esglésies o ermites obertes al culte també es celebrin

ritus de pas civils⁸⁶. Les cerimònies civils i les cerimònies religioses de celebració dels ritus de pas hauran de poder conuiu sense competir, fins i tot, arribant a trobar punts de col·laboració. El bateig civil no es planteja incompatible amb un de religiós. Un pot ser batejat per l'església i "passar" igualment per l'ajuntament, per participar d'una cerimònia de benvinguda civil, conjunta o individual. A Jesús (Tortosa) a la celebració de benvinguda dels nadons de l'any, a banda de l'alcalde i regidors, hi participa també el rector del poble qui fa, també, un parlament durant l'acte. És un interessat exemple de participació conjunta d'autoritats civils i eclesiàstiques en un mateix acte.

Com hem anat apuntant al llarg del treball el bateig civil no és una transformació del bateig catòlic, són opcions diferents, i les dues són plenament contemporànies. Bateig civil i bateig religiós s'influeixen, i això té a veure amb el que tenim interioritzat sobre el que ha de ser un bateig de "veritat" i un bateig bonic. En moltes famílies és present un sentiment contradictori, no volen la religió pels ritus de pas però volen una cerimònia civil com les religioses, que s'assembli com més millor a les que fan a l'església, amb tota la pompa i solemnitat. El que celebra un bateig civil en el fons i potser sense ser-ne gaire conscient cerca una cerimònia semblant a un bateig catòlic, cerca un alcalde fent l'equivalent al mossèn, un espai sagrat que seria la Sala de Plens en lloc del temple, uns textos sagrats amb lectura de la Constitució o algun altre text legal en lloc de la Bíblia,

⁸⁶ Actualment trobem esglésies i capelles sense culte on es celebren casaments. A Cervera, l'ajuntament oferirà l'església de l'antic convent de Sant Domènec, de titularietat municipal, per poder celebrar-hi tot tipus de cerimònies civils.

el vessament de paraules en lloc de l'aigua, els desitjos en lloc de pregàries, el naixement social en lloc del naixement espiritual, la benedicció i la transformació per sortir de l'acte convertit en ciutadà en lloc de cristià, i podríem seguir amb més paral·lelismes. Una mare que havia batejat

el seu fill pel civil deia "m'hauria agradat tant que també haguessin tocat les campanes", i potser aquesta mateixa mare també hauria volgut una mica d'aigua.

9. Bibliografia

- ALCOVER, A. M. i MOLL, F. (1928-1962) *Diccionari català-valencià-balear*. Ed. Moll: Palma.
- AMADES, J. (2001) *El naixement, costums i creences* (edició facsímil). Biblioteca de Tradicions Popular. El Mèdol: Tarragona.
- ANCOCHEA, G.; TOSCANO, M. (1997) *Iniciación a la iniciación. El camino de retorno en la tradición de occidente*. Ediciones Obelisco: Barcelona.
- BATLLE, C.; FOGUET, F.; GALLÉN, E. (2003) *La representació teatral*. Editorial UOC: Barcelona.
- BELLAH, R. (1967) *The civil religion in America*. Harper and Row: Nueva York.
- (1976) *Beyond Belief. Essays on religion in a post-traditional world*. Harper and Row: Nueva York.
- (1980) et HAMMOND, P. E. *Varieties of civil religion*. Harper and Row: San Francisco.
- BESTARD, J. (1986) *Casa y familia. Parentesco y reproducción doméstica en Formentera*. Institut d'Estudis Baleàrics: Palma de Mallorca.
- (1998) *Parentesco y modernidad*. Paidós: Barcelona.
- BOLANCO VILLALTA, J. (1985) *Ceremonial*. Ediciones Argentinas: Buenos Aires.
- BOSCH, E. (2003) *Educació i vida quotidiana*. Eumo: Vic.
- BRAUN, J. (1925) *Sagraments i sagramentals. Una introducció al ritual romà*. Barcelona.
- BUTLER, J. et al. (2011) *El poder de la religión en la esfera pública*. Editorial Trotta: Madrid.
- CADORET-ABELES, A. (2009) "Parentesco y figuras maternas. El recurso a una gestante subrogada pro una pareja gay" a *Revista de Antropología Social*, núm. 18, Madrid.
- CANALS, R. (2014) "Dioses de tarifa plana. El culto a María Lionza y las nuevas tecnologías" A: *Mitos religiosos afroamericanos. Cultura y desarrollo*. Centre d'Estudis i Recerques Socials i Metropolitans, Barcelona.
- CANTÓN, M. (2009) *La razón hechizada*. Ariel: Barcelona.
- CAPDEVILA, J. (2008) "Anticlericalisme popular durant les dècades de canvi de segles XIX i XX. Una aproximació a les arrels socials, mentals i culturals del fenomen". *Revista Cultural de l'Urgell: Urtx*, núm. 22. P. 291-311
- CAVALIERE, A. (2014) "Reigion without God: el desafío del postsecular". *Universitat degli Studi di Salerno. A: Soft Power*, Volum 1, número 2.
- CENCILLO, L.; GARCIA, J. L. (1976) "Los ritos de paso" A: *Antropología cultural: factores psíquicos de la cultura*. Guadiana. Madrid, 555-566.
- CENTLIVRE, P.; HAINARD, J. (Eds) (1986) "Les rites de passage aujourd'hui". *Actes de colloque de Neuchâtel 1981. L'Âge de l'homme*, Lausanne.

- CENTRO NACIONAL DE PASTORAL LITÚRGICA DE FRANCIA (2010) *El arte de celebrar*. Editorial CCS: Madrid.
- CHAMORRO, A. (2013) *Ceremonial monárquico y rituales cívicos. Las visitas reales en Barcelona desde el siglo xv al xvii*. Tesis doctoral UB. Inèdita.
- CHECA, F., MOLINA, P. (1997) *La función simbólica de los ritos*. Icaria: Barcelona.
- CONTRERAS, M. (1998) "La eficacia simbólica del agua en el ritual cristiano del bautismo. Un enfoque antropológico". A: *Gazeta de Antropología*, núm. 14, artículo 08.
- CORTINA, C. (2010) *Reglament de Protocol, Cerimonial, Honors i Distincions per als Ajuntaments*. Associació Catalana de Protocol i Relacions Institucionals: Barcelona.
- CUNILL, M.; CLAVERO, P. J. (2008) *La celebración de una vida. Guía para la reflexión y planificación de una ceremonia laica*. Alfinlibros: Girona.
- CUNILL, M.; CLAVERO, P. J. (2008) *Rituales de despedida y conmemoración. La celebración de una vida. Su función preventiva en el proceso de duelo*. Alfinlibros: Girona.
- DENNIS W. R. (1985) *The ritual dimension of consumer behavior*. *Journal Of Consumer Research*, 12, 251-264.
- DÍAZ CRUZ, R. (1998) *Archipiélago de rituales*. Anthropos: Barcelona.
- DUCH, LL. (1994) *Simfonia inacabada. La situación de la tradició cristiana*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat: Barcelona.
- DUCH, LL. (1999) *Simbolisme i salut*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat: Barcelona.
- DUCH, LL., MÈLICH, J.C. (2009) *Ambigüedades del amor*. Editorial Trotta: Madrid.
- DUQUE, M. M. (2003) *El cicle de la vida. Ritus i costums dels alacantins d'abans*. Edicions del Bullent: Picanya.
- DURKHEIM, E. (1982) *Las formas elementales de la vida religiosa*. Ediciones Akal: Madrid.
- ELIADE, M. (1978) *El hombre y lo sagrado II*. Editorial La Aurora: Buenos Aires.
- ELIADE, M. (1985) *Lo sagrado y lo profano*. Labor: Barcelona.
- ESTRUCH, J. (1981) "El mite de la secularització" *Enrahonar: Quaderns de filosofia* [en línia], 2. <http://revistes.uab.cat/enrahonar/article/view/v2-estruch/888-pdf-ca>
- ESTRUCH, J.; GRIERA, M. (2007) *De la secularització al pluralisme, o de quan la religió torna a estar de moda*. Fundació Caixa Sabadell: Sabadell.
- FÀBREGAS, X. (1979) *Iconologia de l'espectacle*. Edicions 62: Barcelona.
- FÀBREGAS, X. (1982) *El fons ritual de la vida quotidiana*. Edicions 62: Barcelona.
- FARGAS, A. (2010) *Diccionari de la françmaçoneria*. Edicions 62: Barcelona.
- FERNÀNDEZ, M. (2006) "Dels ritus protestants de l'Alemanya de Weimar als ritus socialistes de la República Democràtica Alemanya" a: *Quaderns-e de l'Institut Català d'Antropologia*: Barcelona.
- FERNÀNDEZ, M. (2014) *Celebraciones Cívicas de Paso*. Apuntes sobre laicismo. Cuaderno de formación II. Asociación Europa Laica: Madrid.
- FINOL, J. E. (2003) "Cuerpo y Rito: la estructura del gesto en ceremonias públicas" en *Desginis* n. 3.
- FINOL, J. E. (2010) "Símbolo, rito y comunicación: del bautizo religioso al bautizo laico" *Comunica*, Revista Latinoamericana de Comunicación Social de la Universidad Católica Cecilio Acosta: Maracaibo.
- GAMPER, D. (ed.) (2014) *La fe en la ciudad secular*. Laicidad y democracia. Editorial Trotta: Madrid.
- GARCIA, L. (2005). *Cerimònies i festes a mida*. Editorial Mina: Barcelona.

- GOFFMAN, E. (2001 [1959]) *La presentación de la persona en la vida cotidiana*. Amorrortu: Buenos Aires.
- GORT, E. (2002) *El matrimoni civil a Reus*. Ajuntament de Reus: Reus.
- GRAU, J. M.; PUIG, R. (1995) "L'alteració dels cognoms a l'inici del registre civil (Santa Coloma de Farners, 1875-1877) *Actes del divuitè colloqui general de la Societat d'Onomàstica* (Girona 1993). Girona, pp. 328-334.
- GUIDONI, R. (2004) "Le parrainage civil: une pratique française revisitée" a: *Ateliers d'anthropologie* núm. 28, p.9-28. Laboratoire d'ethnologie et de sociologie comparative, Paris.
- HABERMAS, J. (2008) "El resurgimiento de la religión, ¿un reto para la autocomprensión de la modernidad?" a *Diánoia*, volumen LIII, número 60, pp. 3-20.
- HORTA, G. (2004) *Cos i revolució*. Edicions de 1984: Barcelona.
- IRURETAGOYENA, ALICIA. (2007) *Manual de Ceremonial y Protocolo*. Ed. Dunken.
- JOURNET, N. (2005) "Baptême civil: une tradition réinventée" a: *Mensuel* n° 159, Paris.
- LEGENDRE, P. (1996) *La fabrique de l'homme occidental*. Arte-Éditions du Cerf: Paris.
- LEVI-STRAUSS, C. (1964) *El pensamiento salvaje*. Fondo de cultura económica de España: Madrid.
- LIMÓN, A.; CASTELLOTE, E. (1990) *El ciclo vital en España*. Tomo I. Vol. 2 El Nacimiento. Ministerio de Cultura: Madrid.
- LLIGADAS, J. (2011) "Dues dones de Viladecans: Na Godaia i Democràcia Berga" *Revista Viladecans Punt de Trobada* núm. 42, p. 17-18.
- LLISTERRI, J. "Algunes xifres de l'Església a Catalunya" a: *Qüestions de Vida Cristiana* núm. 233. Barcelona, 2009, p. 11-34.
- LLOBERA, J. R. (1994) *El Dios de la modernidad. El desarrollo del nacionalismo en Europa occidental*. Anagrama: Barcelona.
- MAHMOOD (2009) "Religions Reason and Secular. Affect: ar inconmensurable divide?". *Critical Inquiry*, Vol. 35 (4) 63-100.
- MAISONNEUVE, J. (1991) *Ritos religiosos y civiles*. Editorial Herder: Barcelona.
- MEIX, L. (2002) *Els cócs. Una senya d'identitat a la Terra Alta*. Treball de fi de carrera, Universitat Oberta de Catalunya. Inèdit.
- MIRÓ, R. (1986) "Aportació a l'estudi d'algunes confraries del Roser a la Segarra" A: *Miscel·lània Cerverina* núm. 4, 119-144 p.
- MIRÓ, R. (2008) "Campaners i tocs de campana a Bellpuig" a: *El Pregoner d'Urgell* núm. 21, 23-58p.
- MONSERRAT, J.; PÉREZ, J. L. (Coord) (2002) *Idees d'autoritat*. Institut d'Estudis Humanístics Miquel Coll i Alentorn: Barcelona.
- NUÑEZ, C. (2011) *Estado laico. La Iglesia Católica y el Estado Constitucional. El caso Español*. Ediciones Endymion: Madrid.
- NUTINI, H.; BELL, B. (1989) *Parentesco ritual. Estructura y evolución histórica del sistema de compadrazgo en la Tlaxcala rural*. Fondo de Cultura Económica: México D.F.
- CORBÍ, M. (2007) *Hacia una espiritualidad laica*. Herder: Barcelona.
- PALÀ, A. (2005) "Entre el nou dogma i la llibertat de pensar. Ideologia i bases filosòfiques del primer lliurepensament català (1868-1874)" A: *Cercles. Revista d'història cultural*. Núm. 8. La cultura obrera. Barcelona.
- PALÀ, A. (2015) *El lliure pensament a Catalunya (1868-1923): Cultures, identitats i militàncies anticlericals en transformació*. Tesi doctoral. Universitat de Barcelona. Consulta en línea.

- PALLEJÀ, R. (1935) *Crònica de Reus. Memòries d'un septuagenari, 1868-1873*. Llibreria Nacional i Estrangera, Reus.
- PARSONS, G. (2002) *Perspectives on civil religion*. Ashgate Publishing Limited: United Kingdom.
- PINA CABRAL, J. (2003) *O homem na família*. ICS: Lisboa.
- POLO, I (2003). *La fascinació del periodismo. Cròniques (1930-1936)*. Quaderns Crema: Barcelona.
- PUIG, J. (2012) *La secularització, un camí per la modernitat*. Fundació CatDem.
- PUIGBERT, J. (1978) "Sobre algunes escoles laïques a les comarques gironines, 1885-1886". A: *Revista de Girona*, núm. 85
- PUJOL, F., AMADES, J. (1936) *Diccionari de la dansa, dels entremesos i dels instruments de música i sonador*. Vol I Cançoner Popular de Catalunya. Fundació Concepció Rabell i Cíbils: Barcelona.
- PUNTI, J. (1958) *Manual i vocabulari de litúrgia*. Editorial Balmes: Barcelona 1958.
- RAPPAPORT, R. (2001) *Ritual y religión en la formación de la humanidad*. Cambridge University Press: Madrid.
- REY, V. (Coord). (2013) *Encuesta sobre opiniones y actitudes de los españoles ante la dimensión cotidiana de la religiosidad y su gestión pública*. Fundación Pluralismo y Convivencia y Laboratorio de Investigación Social de la Facultad de Sociología de la Universidad Complutense de Madrid: Madrid.
- ROMA, J. (2013) "Ritus de pas en la infantesa" a: *Revista Caramella* núm. 28, Prats de Lluçanès.
- ROVIRA, M. et al. (2007) *Les representacions simbòliques de la identitat nacional*. Centre d'Estudis de Temes Contemporanis. Departament de la Vicepresidència, Generalitat de Catalunya, Barcelona.
- SALAZAR, C. (2009) *Antropología de las creencias*. Fragmenta: Barcelona.
- SÁNCHEZ MORENO, J. (1943) *Distinción y etiqueta moderna*. Barcelona.
- SAPENA, C. (1997) *Les campanes*. Quaderns de la Revista de Girona, núm. 75. Diputació de Girona: Girona.
- SCARDUELLI, P. (1988) *Dioses, espíritus, ancestros. Elementos para la comprensión de sistemas rituales*. Fondo de Cultura Económica: México.
- SEGALEN, M. (2000) *Antropología histórica de la familia*. Taurus Universitaria: Madrid.
- (2014) *Ritos y rituales contemporáneos*. Alianza Editorial: Madrid.
- SERRA BOLDÚ, V. (1931) "Por tierras de tradición. Llorens de Vallbona" a: *La Vanguardia*, 3 setembre 1931, 5-6p.
- SERRA, J. (2004) *El baptisme, evolució històrico-litúrgica i qualitats artístiques i sacramentals de les piles baptismals de la província eclesiàstica de Barcelona*. Universitat Ramon Llull, FECC-Humanitats. Tesi doctoral.
- SOLDEVILA, J. (2015) *Aigua, burgesia i catalanisme*. Edicions de la Universitat de Lleida: Lleida.
- SURROCA, J. (2006) *Manual de ceremonial civil. Els dies més grans*. Brau edicions i Associació Catalana de Municipis i Comarques: Figueres.
- TAYLOR, C. (2007) *A Secular Age*. The Bellknap Press of Harvard University Press: Cambridge (Massachusetts).
- TEIXIDOR, Emili (2004) "Món vell i món nou" *Revista Presència*. Grup Enciclopèdia Catalana: Barcelona.
- TORRALBA, F.; VILLATORO, V. (2012) *Amb Déu o sense. Quaranta cartes creuades*. Fragmenta: Barcelona.
- TURNER, V. (1990) "Liminalidad y Communitas". En *El Proceso Ritual*. Alianza Editorial.

- TURNER, V. (1991) *El proceso ritual*. Taurus: Madrid.
- TURNER, V. (2001) *From ritual to theatre: the human seriousness of play*. PAJ Publications: Cambridge.
- URQUIZA, Adolfo J. (1932) *Ceremonial público*. Taller Gráfico Herrera: Madrid.
- VAN GENNEP, A. (1986) *Los ritos de paso*. Taurus: Madrid.
- VILÀ, A. (2007) "El traginer Salvador Austrich Burcet" a: *Quaderns de la Selva*, 19. Centre d'Estudis Selvatans: Santa Coloma de Farners.
- VILARASAU, M. (2016) *La Missa de cada dia*. Agost. Claret: Barcelona.
- VILLANUEVA, J. (2011) *Projecte de recerca qualitativa i quantitativa de vivències de la litúrgia funerària laica*. Treball pel màster en ciutadania i drets humans: ètica i política. UB (Inèdit)
- VILLANUEVA, J. (2014) "Batejos civils" a: Treball, *Revista d'Iniciativa per Catalunya Verds*.
- VIVES, J. (2002) *Coses d'abans*. Centre d'Estudis d'Altafulla: Altafulla.

PREMSA

La Vanguardia. *La Campana de Gracia*. *Revista Papitu*. *Avant*. *Libertad Digital*. *Las Dominicales del Libre Pensamiento*. *El Vallenc*. *El País*.

PÀGINES WEB I BLOCS CONSULTATS

Perspectiva Laica. Bloc d'en Joffre Villanueva <https://perspectivalaica.wordpress.com/>
 Observatorio del laicismo – Europa Laica <https://laicismo.org/>
 El cor de les aparences. Bloc d'en Manuel Delgado <http://manueldelgadoruiz.blogspot.com.es/>
 Fundació Ferrer Guàrdia <http://www.ferrer-guardia.org/>
 Centre d'Action Laïque de la província de Namur (Bèlgica) <http://laicite.com/>
 Arxiu de revistes catalanes antigues <http://www.bnc.cat/digital/arca/index.html>

10. Glossari

ANTICLERICALISME Oposició al clericalisme. Moviment reactiu que sorgeix posteriorment a un clericalisme previ.

BAPTISME Sagrament bàsic de la iniciació cristiana, consistent en un ritu d'ablució unit a unes paraules, pel qual el batejat esdevé membre de l'Església i reneix espiritualment. Dit també del ritu amb significat d'iniciació o conversió. (Dicc. Institut Estudis Catalans, DIEC). Assenyala l'entrada d'un nou prosèlit i l'allibera del pecat original.

BATEIG Acte de batejar, i festa per celebrar aquest acte (Dicc. Alcover Moll). Acte d'administrar el baptisme, festa que es fa en ocasió del bateig, conjunt de persones que assisteixen al bateig, cerimònia de donar el nom a un avió, un vaixell, una campana, etc. Acció de tirar aigua, especialment al vi, a la llet, etc, bateig del cel: calamarsa, bateig de foc: primer combat d'un soldat. (DIEC). Batejar s'utilitza com a sinònim de posar nom.

BATEIG CIVIL Tota cerimònia de benvinguda a un infant, per naixement o adopció, que un ajuntament o un jutjat de pau ofereix, posteriorment a l'empadronament de l'infant. La presideix una autoritat civil.

CERIMÒNIA L'etimologia *caeremonia*, que designa el culte, el respecte al sagrat. Maison-neuve recomana utilitzar sols el terme a les formes o aspectes de pràctiques col·lectives altament organitzades, inclús teatralitzades com seria el cas de qualsevol cerimònia civil referida a un ritus fundacionals o a tot ritus que pogués suposar una posada en escena més o menys cerimonial com un casament o un funeral (Maisonneuve,1991:15).

CERIMONIAL Conjunt de formalitats i cerimònies que s'han d'observar en la celebració d'una solemnitat determinada (DIEC). Firth ho defineix com una espècie de ritual en el que l'èmfasi recau més sobre el reconeixement i la demostració simbòlica d'una situació social que sobre l'eficàcia dels procediments per modificar la situació. (Cantón,2009:92).

CLERICALISME Hegemonia espiritual, cultural, sociològica i política de les castes sacerdotals de una determinada institució religiosa (Glossari de la Fundació Ferrer i Guàrdia).

CIUTADANIA Relació de caràcter polític que existeix entre una persona i l'Estat, i que li atorga a aquesta persona drets i deures. Condició i dret que ostenten les persones que pertanyen a una comunitat política que expressa el vincle existent entre aquesta i els seus membres. (DIEC).

CÍVIC Pertanyent al ciutadà en l'orde polític. Del llat. *civīcus*, de *civis* 'ciutadà'. (Diccionari Alcover Moll). De la ciutat, dels ciutadans o relatiu a ells (RAE). Cívic és el comportament propi o característic del ciutadà.

CIVIL Pertanyent o relatiu als ciutadans en general (per oposició amb *religiós*, *militar*, etc. Diccionari Alcover Moll. L'adjectiu civil és molt present en el nostre vocabulari, podríem fer llista llarga: construccions civils, acte civil, codi civil, desobediència civil, protecció civil, societat civil, festa civil, governador civil, etc. Juan Vázquez de Mella ja deia "bautizo civil, entierro civil, casamiento civil y todos los civilismos que se os antojen." Madrid, 1931.

CIVISME Conjunt de qualitats que permeten als ciutadans viure en la ciutat, és a dir, viure en comunitat tot respectant unes normes de convivència pacífica, acceptant les regles de joc de la democràcia i els drets fonamentals o els valors constitucionals (*El sentit del civisme*, Victoria Camps).

COMUNITAT G. A. Hillery va analitzar 94 definicions del terme "comunitat", i va arribar a la conclusió de que a banda del "concepte de que la gent viu en comunitat, no existeix un acord total en el referent a la naturalesa de la comunitat. (Turner,1988:132).

JUTGE DE PAU Jutge dels municipis on no hi ha jutjat de primera instància i instrucció. Jutges llecs escollits pel càrrec durant quatre anys. Els proposa l'ajuntament i són nomenats pel Tribunal Superior de Justícia. Assumeixen competències de menys importància tant en l'ordre civil com en el penal, i també són els encarregats del registre civil i de pacificar situacions de conflicte.

A Catalunya hi ha 899 municipis amb jutjat de pau format per un jutge de pau titular i un substitut. L'Associació Catalana en Pro de la Justícia agrupa els jutges de pau del país.

LAIC El mot laic té dues accepcions ben diferents. La persona que prescindeix de la religió i la persona creient que no és eclesiàstica. En aquest estudi s'ha utilitzat en el primer significat.

LAICISME Moviment afavoridor de la llibertat de consciència i possibilitador de l'existència d'un espai públic lliure i igualitari. El laïcisme es manifesta com una percepció de la vida social, política i cultural que defensa l'extensió universal dels drets i s'oposa a qualsevol imposició dogmàtica provinent de qualsevol principi d'autoritat o de qualsevol cosmovisió finalista. (Glossari de la Fundació Ferrer i Guàrdia).

LITURGIA Forma de celebrar les cerimònies religioses. Litúrgia catòlica. (DIEC).

LLIUREPENSAMENT "Percepció de la vida i del món, mètode d'anàlisi de la realitat, que pren en considera l'eix central de la raó humana i el lliure exercici de totes les seves facultats com a fonament i horitzó del lliure desenvolupament de la consciència. Oposició a qualsevol fonamentació que no radiqui en dita raó humana, o que pretengui sotmetre-la a principis o finalitats de caràcter absolut" (Glossari Fundació Ferrer i Guàrdia). El lliurepensament és un dels moviments més importants de l'Europa occidental de finals del XIX. La primera referència escrita, a Catalunya, la trobem al 1869 en un article a *la Federación* .que informava de la creació d'una nova Societat de lliurepensadors a Barcelona (Palà, 2015:38).

MODERNITAT “Hace referencia a la base social de condiciones de vida revolucionadas que se experimentan como algo radicalmente nuevo, y al mismo tiempo codetermina dichas condiciones de vida a través de su poder de definición” (Habermas,2008:10).

NOM Mot amb què és coneguda o designada una persona o cosa, o una espècie de persones o de coses. Nom de fonts, o de pila, o de bateig, o de baptisme: el nom de sant que es posa a un individu, per oposició a llinatge o cognom. (Diccionari Alcover-Moll).

PADRÍ Persona que presenta un infant a les fonts baptismals i que adquireix l'obligació moral de protegir aquell infant i fer-li de pare o de mare si arriba a quedar orfe. (Diccionari Alcover Moll).

RELIGIÓ CIVIL Concepte que Rousseau va introduir a la seva obra *Du contrat social* (1763) per referir-se a una espècie de religió que provoca amor al país en els seus ciutadans i que els força a complir els seus deures. Com recollia Rousseau Una religió civil no troba la seva expressió en el dogma, sino en alguns bàsics sentiments de sociabilitat sense els quals es impossible ser un bon ciutadà i un súbdit lleial (Llobera,1996:195). Segons Bellach “la religió civil es aquella dimensió religiosa que es troba en la vida de tot un poble, a través de la qual s’interpreta la seva experiència històrica a la llum de una realitat transcendent. Una religió civil es recolza en mites que intenten idealitzar la realitat i d’aquesta manera oferir un significat moral i espiritual als individus o a les societats” (Llobera,1996:196).

RITUAL En paraules de Maisonneuve “És un sistema codificat de pràcticas, con ciertas condi-

ones de lugar y de tiempo, poseedor de un sentido vivido y un valor simbólico para sus actores y testigos, que implica la colaboración del cuerpo y una cierta relación con lo sagrado”. És difícil establir la distinció entre els termes ritus i ritual, ritual podria considerar-se per designar un sistema de ritus. Per exemple, el ritual catòlic compren una pluralitat de ritus sacramentals i cerimonials. Els rituals poden ser religiosos, seculars, poden ser col·lectius o privats, etc.” (Maisonneuve, 1991:17-18).

RITUS Etimològicament ritus ve del llatí *ritus* que designa un culte, una cerimònia religiosa, però també, en sentit més ampli, un ús, una costum. Els ritus designen sempre unes conductes específiques vinculades a situacions i regles precises, marcades per la repetició. (Maisonneuve, 1991:7-12).

SAGRAMENT Signe sensible d’un efecte espiritual que, segons la teologia cristiana, Déu obra en les ànimes i és causant de la gràcia. Els set sacraments de l’Església catòlica: baptisme, confirmació, eucaristia, penitència, unció dels malalts, ordre i matrimoni (DIEC).

SAGRAT/PROFÀ “Lo sagrado es un campo y una noción complejos; etimológicamente, se opone a “profano”, designando lo que está separado o circunscrito “el recinto”, el lugar reservado en el que sólo entran los iniciados. Pero los trabajos etnológicos e históricos revelan la gran ambigüedad de lo sagrado, situado en los confines de lo puro y lo impuro, del orden y del desorden, del respeto y de la transgresión. Además, lo sagrado apunta más a la emoción que a la representación; en expresión de R. Cailliois es “una categoría de la sensibilidad” (Maisonneuve,1991:17).

SECULAR Aquells fenòmens o elements d'una societat en la qual la religió no està present, tant perquè va ser eliminada o perquè mai hi va ser. El concepte es vincula a un procés de modernització a través del qual una societat es transforma i passa d'unes estructures religioses a unes altres de racionals i científiques.

SECULARITZACIÓ "Procés de democratització i igualació en la vida social que històricament, comença mitjançant la separació entre Estat i Església, amb la supressió dels privilegis clericals tradicionals i amb la formalització de un espai públic aliè a la intromissió d'una cosmovisió religiosa particular" (Glossari Fundació Ferrer i Guàrdia). Habermas insisteix que la secularització de l'Estat no és el mateix que la secularització de la societat (Butler, 2011:33).

SOLEMNE Celebrat amb cerimònies públiques i amb formalitats que li donen importància extraordinària (Diccionari Alcover Moll).

POSTSECULAR Significativa reaparició de la religió en l'esfera pública dels estats liberals,

que s'ha donat en els darrers anys. Anna Cavaliere considera que l'època contemporània es defineix com potsmoderna, postdemocràtica i postsecular.

SÍMBOL "El arte, la poesía, la religión recurren a símbolos (...) en todo caso es algo ajeno a nuestra percepción inmediata lo que está "representado" figurado, por el objeto simbólico. Éste garantiza un lazo con lo invisible y mueve la imaginación. Las prácticas rituales son eminentemente simbólicas porque mediatizan a través de posturas, gestos o palabras una relación a una "entidad" no sólo ausente (como en el caso del simple "signo"), sino imposible de percibir, inaccessible salvo por medio del mismo símbolo" (Maison-neuve, 1991:15-16) L'anell és símbol del matrimoni, la bandera de la patria, la creu de Crist, l'aigua del bateig, etc.

SOCIETAT Conjunt d'individus que interaccionen entre si i comparteixen certs trets culturals essencials, cooperant per aconseguir metes comunes. "Estats territorialment circumscrits capaços d'acció col·lectiva" (Habermas, 2008:9).

11. Annexos

ANNEX 1

Llistat de municipis que celebren cerimònies individuals de benvinguda als nounats.

AIGUAFREDA. Bateig civil. Presidit per l'alcalde. Es celebra sala de plens. Hi ha padrins. Han celebrat dues cerimònies, de dos germans. La cerimònia es prepara conjuntament entre l'ajuntament i la família.

ALCANAR. Acte de benvinguda civil. Han celebrat tres cerimònies.

AMPOSTA. Acolliments civils. Reglament aprovat el 2010. N'han celebrat 16.

BERGA. Acolliment civil. Primer bateig el 2011 celebrat per l'alcalde Juli Gendrau a una nena de 5 mesos. A la sala de plens. Hi havia padrins. Va durar un quart d'hora, i es va finalitzar amb la lectura "Un dia els infants preguntaran" de Jean Debruyne.

CÀNOVES I SAMALÚS. Acolliment civil. Des del 2015.

CASTELLBISBAL. Acolliments civils. Primera cerimònia el maig de 2017.

CASTELLAR DEL VALLÈS. Acolliment civils. Han fet dues cerimònies, una el 2007 i l'altre el 2012.

CORNELLA DE LLOBREGAT. Acte de benvinguda a la comunitat. Cal pagar taxa en concepte d'utilització del Museu Palau Mercader. Si hi ha peticions es fan bimensuals, amb els que ho han demanat. Des del 2011.

GARRIGA, 1a. Acolliment civil. Reglament aprovat el 2011. Han fet tres batejos. Tenen aprovat reglament. Es contempla figura dels padrins. No s'entrega cap obsequi.

GELIDA. Benvinguda a la comunitat. Una cerimònia. Entrega obsequis. No hi ha padrins.

IGUALADA. Acolliment civil / Imposició de nom. 2 batejos civils des del 2004. Des de l'ajuntament diuen que no hi ha demanada. Pel 2017 s'han plantejat fer una cerimònia de benvinguda als nascuts durant l'any.

RIBA-ROJA D'EBRE. Cerimònia d'acolliments civils o actes de benvinguda a la comunitat. Des de 2015. Han celebrat un. S'hi poden acollir els nens menors de 6 anys, en cas de naixement, o menors de 12 si és per adopció. Es celebra a la Sala de Plens.

LLAGOSTA, 1a. Cerimònia d'Acolliment Civil.

MASQUEFA. Acolliment civil. N'han celebrat tres. Al final s'entrega placa commemorativa i una acta de records. Hi participen padrins.

MATADEPERA. Bateig civil. Primer el 2009 a la Sala de Plens presidia l'alcaldesa.

MEDIONA. Acolliment civil. Hi ha padrins. Des del 2008.

MONTCADA I REIXAC. Cerimònia de benvinguda a un nadó. Des del 2009. Es celebren a la Casa de la Vila. La cerimònia ha acabat amb la signatura dels pares i els testimonis-padrins en una mena de diploma on es deixava constància que l'infant ja és un montcadenc més.

MONTFERRER I CASTELLBÒ. Acolliment civil, l'any 2010. Una parella de noies que havien adoptat dos nens. No recorden si hi va haver padrins. Secretari no hi va assistir.

MONTMELÓ. Acolliments civils, es va aprovar un reglament que us adjunto i es duu un registre. Des de l'any 2009 sols una cerimònia feta.

POBLA DE MAFUMET, 1a. Bateig civil. Alcalde ha fet dos, a dos germans. La cerimònia ha estat dissenyada per l'empresa de comunicació "GestiónCuatro" de Tarragona.

PARETS DEL VALLÈS. Cerimònia civil d'acolliment a un nadó. Des del 2014. El regal institucional és una figura que simbolitza la dona d'aigua anomenada Benvinguda. Estructura cerimònia: discurs alcalde, llegeix fragment de la Declaració Drets de l'Infant (ONU), la padrina va llegir

una carta i signatura de l'acta per part de pares, padrins i alcalde. Entrega obsequi.

SABADELL. Actes de benvinguda a la comunitat, des de 2011. Aprovat reglament. Fins als dos anys d'edat. No hi ha padrins. Després de l'acte a la família se'ls entrega còpia de l'acta de la cerimònia i un exemplar de la Carta Europea dels Drets de l'Infant.

SALOU. Cerimònia de benvinguda. Des de 2009.

SANT ANDREU DE LA BARCA. Acte de benvinguda a la comunitat.

SANT BOI DE LLOBREGAT. Acte de benvinguda a la comunitat. Des de desembre 2004. Aprovades normes reguladores. L'acta que s'entrega porta el nom de Carta de Ciutadania.

SANT CARLES DE LA RÀPITA. Reglament aprovat febrer 2016. Acte de benvinguda a la comunitat dels infants.

SANT FELIU DE GUÍXOLS. Des del 2008. Imposició del nom. Des del 2010 han fet 5 cerimònies. Se'ls entrega acta signada pels pares, testimonis i regidor delegat o alcalde. Hi ha testimonis de la imposició de nom (no pas padrins). Pagament de taxa en règim d'autoliquidació (132,61€ el 2016). En dues ocasions han fet conjuntament el casament dels pares i la imposició de nom pel fill.

SANTISCLEDE VALLALTA. Acolliment civil. Una cerimònia el 2012. Infant tenia prop d'un any. A petició de la família. Se'ls va entregar un diploma. Igual sistema que el registre d'unions civils.

SANTA COLOMA DE QUERALT. Jutjat de pau. Han fet dues cerimònies juntament amb casa-

ments civils. La primera el 2015. Acte de benvinguda i imposició de padrins.

SANTA OLIVA. Han fet dos batejos. Llibre d'inscripcions de batejos civils igual que el de les parelles de fet.

SARRIÀ DE TER. Des del 2012. L'Ajuntament va aprovar un reglament per regular el registre d'acolliment civil. Durant la cerimònia es lliura una carta de ciutadania als pares.

SÈNIA, 1a. Des del 2005. S'han celebrat diversos casaments i batejos civils alhora.

VALLIRANA. Acolliment civil. Des del 2012. Aprovat pel ple municipal un protocol regulador del funcionament del registre d'acolliments civils. A la primera cerimònia, eren dos cosins. L'acte va comptar amb diversos parlaments, música, poesia, i la lectura de textos legals com la Declaració Universal dels Drets dels Infants, articles de la Constitució Espanyola. La cerimònia d'aquest acte civil a Vallirana ha estat dissenyada pel Departament de Protocol de l'ajuntament

VILABERTRAN. Bateig civil. Des del 2009. Un sol bateig des d'aleshores. No tenen cap reglament aprovat.

VILANOVA I LA GELTRÚ. Cerimònia civil de benvinguda. Des del gener 2017.

Total 35 municipis

Observacions

Es dona el cas de Masquefa i la Pobla de Mafumet que celebren cerimònies individuals i, també, per tots els nascuts durant l'any.

A Manlleu hi havia un Reglament d'Acolliments Civils, que es va derogar. Durant els anys que va estar vigent no es va rebre cap sol·licitud.

A Montblanc el 2006 es van aprovar les normes reguladores de l'organització dels actes de benvinguda a la comunitat dels infants de Montblanc, que es faria un cop cada tres mesos en funció de la demanda, però no s'ha celebrat mai cap cerimònia.

Hi ha ajuntaments que han fet mocions per tirar endavant els batejos civils i no han prosperat, és el cas de Valls, Sant Cugat del Vallès, Santa Margarida i els Monjos, Reus, Tortosa, Riudellots de la Selva, Granollers, etc. A Barcelona, al 2001, des de la Regidoria de Drets Civils, també van treballar-hi però finalment no es va arribar a aprovar cap reglament.

Llistat de municipis que ofereixen celebracions de benvinguda als nounats de l'any o del trimestre.

ALAMÚS. Homenatge nounats, entrega d'un marc amb els noms dels nascuts l'any, parlaments i pica-pica.

BEGUR. Benvinguda als nadons, recepció i entrega d'una canastreta amb productes per l'infant. Des del 2015.

CALONGE DE SEGARRA. Benvinguda als nadons calongins, s'entrega canastreta amb productes de nadó. Es fa a la Sala de Plens de l'ajuntament.
CANONJA, 1a. Lliurament del Xec-Nadó als nascuts i adoptats de l'any. Es fa al Castell Masricart. Foto final de grup. Des del 2015.

CASTELL-PLATJA D'ARO. Commemora el Dia Internacional de les Famílies amb una jornada

de Benvinguda als nadons nascuts durant l'any, i espectacle infantil i xerrada. Al Palau d'Esports i Congressos.

CASTELLVELL DEL CAMP. Benvinguda als nadons de l'any. Jutjat de pau i ajuntament conjuntament. Des del 2015. Entrega càntir amb el nom del nounat i un pergami de record.

CONSTANTÍ. Acte de benvinguda als infants de l'any. Des del 2015. Es fa al Pavelló poliesportiu, es regala lot de productes de nadó i es fa explicació dels serveis del municipi.

ESCALA, l'. Des del 2011. Hi participa també directora llar infantil. Se'l regala bosseta per l'esmorzar.

ESPLUGUES DE LLOBREGAT. Cerimònia de Benvinguda als nadons, a partir del novembre de 2016, es fan dues celebracions a l'any.

FLIX. Festa de les Cigonyes. Cada any per tots els nounats de la comarca de la Ribera d'Ebre i d'una part de la Terra Alta. A la reserva natural de Sebes.

JESÚS. (Tortosa) Celebració inclosa dins els actes de la festa major d'estiu (juliol).

LLEIDA. Diferents barris de la ciutat per la festa major (Camí Mariola, Pardinyes, Torres de Sanui, Partida Vallcalent...). En alguns d'aquests barris, a més de la nounats, es fa homenatge a les parelles que celebren noces d'or i a les persones més grans.

MARTORELLES. Recepció de l'alcalde als nounats i nouvinguts.

MONT-ROIG DEL CAMP. Benvinguda a tots els nadons de l'any. Des del 2006, Fira de la Infància coincidint amb el Dia Internacional de la Infància.

OLIUS. Acte de benvinguda a la Sala d'Actes de la Casa del Poble. L'alcalde i regidors donen la benvinguda a l'infant. Cada família rep una agulla de plata que representa varis indrets del municipi amb el nom de l'infant i la data del naixement. El detall va acompanyat d'una inscripció que diu "Que el municipi que avui et dóna la benvinguda faci créixer les teves arrels"

PALLARESOS, els. Entrega de Xecs-Nadó. Des del 2014. A la Sala de Plens amb alcalde i equip de govern. S'entreguen xecs per valor de 1.200€

PAPIOL, el. Acte de Benvinguda als infants, celebració per enfortir el lligam entre els ciutadans de tots el poble.

PERELLÓ, el. A principis d'any, acte inclòs dins els actes de Nadal. Hi participa escola de música, autoritats i convidat de fora. S'entrega llibret personalitzat a cada nadó.

POBLA DE MAFUMENT, la. Entrega del xec-nadó i altres obsequis es fa cada trimestre o quadrimestre. La cerimònia la condueix la empresa GestióCu4tro de Tarragona.

REGUERS, els (Tortosa). Celebració dins els actes de la festa major de Sant Joan.

RIUDELLOTS DE LA SELVA. "Premis nounats" un acte on es fa reconeixement institucional als nadons nascuts en el transcurs de l'any.

SANT ANDREU DE LLAVANERES. Des del 2007. Programa per donar la benvinguda als nous

veïns que s'empadronen i també als nounats. Es fa recepció a la Sala de Plens del consistori de forma periòdica. Els nous empadronats reben una invitació, i a l'acte a banda de donar-los la benvinguda, se'ls entrega una bossa amb informació del municipi, un exemplar de la revista municipal, guia de les entitats i plànol del poble.

SANT JAUME DELS DOMENYS. Des del 2009. Recepció a la Casa de Cultura a les famílies i nadons nascuts durant l'any. Hi participa també Cooperativa Agrícola.

SANT JAUME DE LLIERCA. Benvinguda als nadons. Acte obert a tothom.

VALLMOLL. Celebren a finals d'any. Entrega xec-regal a la Sala de Plens de l'Ajuntament. Presideix alcalde.

VECIANA. Benvinguda als nounats.

VILASAR DE DALT. Des de fa més de 15 anys organitza la Foto Nadons on es convocava a totes les famílies amb nounats. Des del 2016 es el festival Menut, per fer la foto de grup, hi ha presència política per donar la benvinguda, xerrades i tallers.

VIMBODÍ. Al Museu del Vidre. Entrega de càntirs amb el nom dels nadons. Organitza Ajuntament conjuntament amb el Museu del Vidre.

Plantada d'arbres per donar la benvinguda als nadons

ASCÓ, plantada d'arbres un per nen nascut durant l'any. Organitza l'Associació Cultural Lo

Llaüt amb col·laboració de l'ajuntament. Es fa per la festa de Santa Paulina a l'ermita.

CALAF. La festa Arrela't a Calaf, es celebra en el marc del Dia Mundial del Medi Ambient. Del poble es fa una caminada fins al Bosc del Rentador, i allí, després dels parlaments i l'entrega d'obsequis, es planta conjuntament una alzina. Els alumnes més petits de l'Escola Municipal de Música ofereix un concert. Els primers anys, es plantava un arbre per cada nadó, i es feia al Bosc dels Infants. La primera edició va ser el 2006.

GAVÀ. Festa de benvinguda dels nadons, plantada de 12 arbres i festa infantil.

MASQUEFA, plantada alzines, al Bosc dels Infants. Des del 2010.

PALAU-SOLITÀ I PLEGAMANS, una festa oberta, en la que tenen protagonisme els infants nascuts durant l'any anterior. Des del 2016, les famílies són convidades a plantar un arbre per celebrar la seva arribada. S'organitzen activitats diverses. Es fa coincidir amb el Dia Mundial dels Bosc i de l'Aigua, al març.

SELVA DEL CAMP, la. Dins dels actes de la Fira de Sant Andreu, s'organitza la recepció-benvinguda conjunta als nounats i nouvinguts al municipi. Entrega d'una alzina per replantar.

VILADECANS. Acte de benvinguda civil als nadons a la comunitat. Es planten 12 arbres, un per cada mes, en el marc de la festa major d'hivern.

Total: 35 municipis (1 EMD)

Llistes actualitzades el maig de 2017

ANNEX 2: PROTOCOLS

Jutjat de pau de Santa Coloma de Queralt – Protocol del cerimonial acte benvinguda

Amics i amigues:

1.- Rebuda dels pares amb el/la fill/a per part Jutge de Pau en la sala que tinguin reservada per a les cerimònies de casament o en aquella que estimin convenient, però que sigui sempre la mateixa.

2.- Lectura d'alguns articles de la Carta Europea dels Drets del Nen.

Convención sobre los Derechos del Niño (1989)

Artículo 27

1. Los Estados Partes reconocen el derecho de todo niño a un nivel de vida adecuado para su desarrollo físico, mental, espiritual, moral y social.

2. A los padres u otras personas encargadas del niño les incumbe la responsabilidad primordial de proporcionar, dentro de sus posibilidades y medios económicos, las condiciones de vida que sean necesarias para el desarrollo del niño.

Artículo 29

1. Los Estados Partes convienen en que la educación del niño deberá estar encaminada a:

a) Desarrollar la personalidad, las aptitudes y la capacidad mental y física del niño hasta el máximo de sus posibilidades;

b) Inculcar al niño el respeto de los derechos humanos y las libertades fundamentales y de los principios consagrados en la Carta de las Naciones Unidas;

c) Inculcar al niño el respeto de sus padres, de su propia identidad cultural, de su idioma y sus valores, de los valores nacionales del país en que vive, del país de que sea originario y de las civilizaciones distintas de la suya;

d) Preparar al niño para asumir una vida responsable en una sociedad libre, con espíritu de comprensión, paz, tolerancia, igualdad de los sexos y amistad entre todos los pueblos, grupos étnicos, nacionales y religiosos y personas de origen indígena;

e) Inculcar al niño el respeto del medio ambiente natural

3.- L'oficiant demana als pares amb quin nom serà conegut el seu fill/a.

4.- L'oficiant demana als padrins si es comprometen davant seu –i per tant, davant de la societat– a ajudar els pares en l'educació del nounat i en la formació dels valors democràtics i en els principis de llibertat, d'igualtat i de respecte als drets humans i al medi ambient.

5.- L'oficiant es dirigeix al nounat amb el seu nom i manifesta públicament la satisfacció de rebre'l a l'Ajuntament, li dóna la benvinguda i pronuncia unes paraules a tots els assistents.

En el decurs de la cerimònia també es pot llegir algun poema com "Els infants" de Khalil Gibran o l'infrascrit:

Féu dels vostres fills i filles...
filles i fills del món!

Criatures sensibles a tot l'univers!
Que copsin la boniquesa dels estels;
que bateguin amb el seu cor
i a l'uníson amb el cor dels altres;
que vibrin amb el vent que arriba i se'n va;
que s'escolin amb el remor de les onades;
que s'abrandin amb les carícies vivificadores del sol;
i que es descobreixin germanes i germans de la natura.

Hereus i hereves d'aquesta creació,
d'aquest cel i d'aquesta terra;
germans i germanes de l'espècie humana,
germanes i germans de tots els éssers vius;
relleu del nostre viure,
pont inestimable entre generacions,
i perpetuació de la humanitat sencera.

Féu del vostre fill o filla...
el que ella o ell vulguin ser,
éssers lliures en una societat justa,
plural, solidaria i fraternal.

Féu que siguin continuació de vosaltres
però ells mateixos i a la seva manera,
ciutadanes i ciutadans integrats a la nostra ciutat
que valoren la nostra identitat, la nostra tradició,
i allò que som i allò que tenim.

Féu que se sàpiguen part indispensable
de la vostra família i de la nostra ciutat,
realitat indestriable del seu destí
i del destí de tots nosaltres;
féu que els vostres fills i les vostres filles,
siguin la concreció del vostre somni,

la projecció de vosaltres, la realització d'elles i d'ells
i, especialment, la seva particular manera de ser,
la seva única forma de sentir
i la seva irrepetible experiència d'existir.

Que siguin l'esperança de la nostra societat,
l'esperit de la nostra terra i del nostre país,
i la força motriu de la nostra comunitat,
col·lectivitat de persones i llar de família de famílies!

Que sigueu pares, companys i amics
i que, a la vegada, elles i ells us siguin
filles i fills, companyes i companys, amigues i amics!

6.- L'oficiant lliura un diploma als pares, però dedicat al seu fill per donar fe de l'acte celebrat

Santa Coloma de Queralt

Els pares
Acceptació del nomenament com a padrins

El padrí La padrina

L'alcalde/essa o regidor/a delegat/a anirà revestit dels atributs propis del seu càrrec: banda, medalla corporativa, insígnia de solapa, etc. Si és l'alcalde/essa qui presideix la cerimònia, o bé els/les tinents d'alcalde, hi pot haver present la vara de comandament sobre un coixí de cerimonial de vellut vermell.

Ajuntament de Salou. Cerimònia de benvinguda a la comunitat

Molt bon dia a tots i benvinguts en aquest marc de la Torre Vella on oficiarem aquesta cerimònia civil d'acollida i benvinguda a la nostra comunitat del petit (nom del fill), nascut el passat (data), els pares del qual, (noms), ens acompanyen, juntament amb els seus padrins, familiars i amics.

Per tant, en aquest acte celebrem, el naixement del vostre fill, que per voluntat pròpia heu volgut que l'Ajuntament apadrini i solemnitzi aquesta feliç ocasió, entenc que única i plena de gran joia i il·lusió per a vosaltres.

Però també celebrem alguna cosa molt important, perquè el vostre fill comença el camí cap a l'adquisició progressiva de la plena ciutadania, inicia el creixement com a persona per a convertir-se en ciutadà de ple dret dins la nostra societat.

Per tant celebrem el naixement i la iniciació del vostre fill, ja que la ciutadania és el resultat d'una construcció cívica que requereix que els individus, els nostres fills, hagin fet els aprenentatges necessaris per a exercir els seus drets i deures. La condició de ciutadà s'enforteix amb la formació i l'educació i, per tant, és una responsabilitat de tots.

El ciutadà és la persona que viu en una societat oberta i democràtica; que accepta els valors i respecta la llei; que accepta els principis, la dignitat de tots i els drets humans; que es relaciona amb els altres des de l'amistat cívica; que pot ser creient o no creient, però respecta i defensa el dret de tots a creure; que participa de la vida política i social i se sent involucrat amb la societat en la qual ha nascut, així com en el seu progrés i benestar. Per això, i com part de la nostra resposta i compromís amb els nostres menors, que repre-

senten el nostre futur col·lectiu, estem obligats a crear les condicions necessàries per a formar ciutadans.

Amb la qual cosa, vosaltres com pares i ciutadans, i nosaltres com polítics al servei de les persones, hem de ser corresponsables per avançar i enfortir els pilars d'una societat més justa, més igualitària i més solidària per a tots, però fonamentalment i sobretot per als nostres menors.

I per tant, tots hem de procurar satisfer el drets dels nens i nenes a rebre una educació que afavoreixi el seu desenvolupament personal i el seu sentit de la responsabilitat moral i social, perquè arribin a ser membres íntegres i útils a la nostra societat.

Per això els nostres menors han de ser educats en un esperit de comprensió, de tolerància, d'amistat entre els pobles, pau i fraternitat universal.

Resulta imprescindible proporcionar-los fonamentació filosòfica de l'humanisme i coneixement d'alguns conceptes i valors claus de la moralitat humana: llibertat; comprensió i tolerància; igualtat i respecte a la diferència i a la dignitat de les persones; fraternitat humana i convivència pacífica; justícia i deure.

Amés els hem de facilitar els instruments per a construir, acceptar i practicar normes de convivència acords amb els valors democràtics, per exercitar els drets i llibertats, per assumir les responsabilitats i deures cívics i, en definitiva, participar activa i plenament en la vida cívica.

Totes i cadascuna d'aquestes premisses són la nostra responsabilitat. Dels pares i dels qui tenim com tasca l'interès superior dels menors a l'hora de projectar, Construir i posar els mitjans necessaris perquè així sigui.

Per tot això, (nom del nen), avui en aquest acte, i en nom de l'Ajuntament que presideixo i de la ciutat que represento, em complau donar-te la

més afectuosa benvinguda, i t'acollim orgullosos com nou membre de la nostra ciutat, Salou.

Ho fem amb el desig i l'esperança d'estar davant d'un futur nou ciutadà d'aquesta ciutat, que en temps no molt llunyà contribuirà al seu creixement i a la seva consolidació; amb el compromís dels teus pares, aquí presents, per educar-te en aquests valors.

- Moltes Felicitats!!!!

I ara us faré lliurament del Diploma recordatori d'aquest Acte que procedirem a signar.

(Pare i mare, testimonis i alcalde signen el diploma).

Ajuntament de Cornellà de Llobregat. Protocol acte de benvinguda a la comunitat

(Interpretació d'una peça musical – "BON DIA")

Bon dia. Sigueu benvinguts i benvingudes.

Estem molt contents d'haver-nos reunit tots i totes aquí, per donar la benvinguda a la nostra comunitat de Cornellà, a aquests nens i nenes que ens acompanyen amb la seva família.

Aquest és un acte senzill i emotiu, en el qual volem proclamar la garantia dels drets dels infants com a símbol del progrés de la humanitat. Volem també, refermar la nostra voluntat de treballar plegats per avançar cap a una societat més lliure, justa i democràtica.

Vosaltres, pares i mares, ens mostreu orgullosos aquests nens i nenes. Avui us sentiu feliços de poder-li oferir una infància feliç en una societat que protegeix, d'una manera especial, els drets i les necessitats dels vostres fills i filles.

Aquests nous cornellanencs i cornellanenques, son ciutadans amb tots els drets.

En aquest acte, volem expressar el compromís de la ciutat de Cornellà, de l'Ajuntament com a institució que la representa, i també de la seva família per treballar conjuntament per la seva educació i per defensar i garantir els seus drets.

A continuació coneixerem als pares i a les mares, que ens han manifestat el desig de participar en aquesta cerimònia i, ells mateixos ens presentaran als seus fills i filles.

A continuació, ens dirigiran unes paraules: (Prenen la paraula els pares i les mares dels infants. Primer es presenten ells mateixos i, a continuació presenten i mostren al seu fill).

Aquí els pares poden decidir la música que més li agrada al nen o explicar-li el conte que li agrada.

La Declaració Universal dels Drets de l'Infant, aprovada per les Nacions Unides l'any 1959, proclama:

"L'infant gaudirà d'una protecció especial i disposarà d'oportunitats i de serveis, dispensat, tot això, per la llei i altres mitjans, a fi que pugui desenvolupar-se de manera física, mental, moral, espiritual i social, sana i normal així com en condicions de llibertat i dignitat".

I la Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans ens compromet als Ajuntaments, quan diu:

"Les autoritats municipals han de fomentar amb tots els mitjans de què disposin, la dignitat de tots i totes i, la qualitat de vida dels ciutadans de les seves localitats".

Cornellà ha mostrat sempre una especial preocupació en l'atenció a la infància, i ha engegat tot un seguit de mesures adreçades al reconeixement i garantia dels seus drets, és per això que

l'any 2010 la nostra ciutat va ser qualificada com "Amiga de la Infància" per l'UNICEF.

Aquest premi reconeix aquelles ciutats que desenvolupen una tasca de defensa i reconeixement dels drets dels infants, i és atorgat per UNICEF conjuntament amb el Ministeri de Sanitat i Política Social i la Federació Espanyola de Municipis i Províncies (FEMP).

Per aquest reconeixement s'ha valorat de Cornellà el "Consell d'infants", que es va constituir el dia 13 de juny de 2002, i es tracta d'un consell de participació infantil en el qual es dota els nens d'un espai per poder pensar, raonar, reflexionar, dialogar i fer propostes sobre aspectes que formen part de la seva vida quotidiana.

AQUEST ÉS EL NOSTRE COMPROMÍS I EL DE TOTA LA COMUNITAT DE CORNELLÀ DE LLOBREGAT

(noms de nens i nenes) sigueu molt benvinguts i benvingudes. Treballarem plegats perquè sigueu feliços entre nosaltres.

Apreciats (nom dels nens), que el vostre comportament correspongui sempre a la vostra dignitat.

Estimeu la justícia i la veritat.

I a vosaltres pares i mares, feu de les vostres filles i fills, dones i homes lliures i generosos, ciutadanes i ciutadans compromesos i exemplars.

Moltes felicitats!

(Lliurament de diploma i conte infantil als nens i nenes)

(Interpretació d'una peça musical - "ADÉU, ADÉU")

Ajuntament de la Poble de Mafumet. Guió de l'alcalde. Acte de lliurament dels xec nadó

Benvolguts companys i companyes del Consistori, veïns i veïnes, nens i nenes, amics i amigues,

En primer lloc, vull donar-vos la benvinguda a l'Ajuntament, que de fet, és casa vostra, i òbviament, permeteu-me que us felicitati també, per l'arribada dels vostres fills i filles.

El d'avui és el setzè acte de lliurament de xecs nadó que celebrem aquí a La Poble, i això és un bon motiu de celebració. És, per tant, una tradició molt arrelada a La Poble. I és una festa amb la qual donem la benvinguda a aquests petits infants que ara, ja són veïns i veïnes nostres.

Alguns de vosaltres ja coneixeu aquest acte. De fet, avui donem la benvinguda al germà del primer nen que va rebre el xec nadó. Amb ell, amb el Joel, va començar tot l'any 2012. I avui arribarem pràcticament als 250 xecs nadó lliurats.

Com ja sabeu, l'Ajuntament té per costum obsequiar els nens i nenes que neixen a La Poble amb un xec per valor de 150 € i, a més, també tindreu un val bescanviable per una cistella de productes, a la botiga Alex Kids de La Poble. Uns regals amb els que esperem que estigueu satisfets.

Com a nous pares, heu contret una responsabilitat amb els vostres fills que ara toca exercir. Les administracions hi podem col·laborar, però la vostra estima i dedicació a la seva educació és insubstituïble. Per la nostra banda, farem tot el possible perquè tant ells com vosaltres, rebeu tot el suport que necessiteu a partir d'ara.

Ja sabeu que a La Pobla, hi ha molts equipaments i serveis perquè aquests nens i nenes puguin créixer i educar-se amb possibilitats. Disposem de dues llars d'infants sufragades bàsicament per l'Ajuntament, i d'una nova escola que vam inaugurar fa poc i que ofereix nombroses millores. A nivell educatiu podem incloure també l'ampli programa de beques i ajudes a l'estudi, que tenen l'objectiu de garantir l'accés a l'educació per a tothom.

Però no tot acaba aquí, sinó que disposem també de nombrosos equipaments públics destinats als infants. Tenim zones de jocs, com el Parc de les Pobles o el Parc dels Colors. Unes zones de jocs que ja us avanço, de cara al futur, es veuran incrementades ja que estem treballant en nous parcs infantils. A més, els infants de La Pobla també disposen d'un gran ventall d'instal·lacions esportives que inclouen piscines, pistes poliesportives, pavelló, etc.

Nosaltres, com heu vist, treballem per als vostres fills, perquè el seu benestar és un dels principals objectius que ens hem marcat. De fet, el nostre gran objectiu és el benestar de tots els pobletans i pobletanes. Aquesta és la raó per la qual constantment millorem les instal·lacions, els espais i els equipaments municipals, i aquesta és la raó per la qual volem continuar treballant.

El que us vull dir amb tot això, és que entre tots fem La Pobla. Nosaltres, des de l'Ajuntament, treballem per millorar les condicions de vida dels pobletans i pobletanes, però aquest esforç no serviria de res sense la vostra col·laboració i la vostra participació en tot allò que organitzem, com per exemple, aquest mateix acte.

Com veieu, tenim la vista posada en el vostre futur i en el dels vostres fills i, amb aquest

objectiu, seguim treballant per aconseguir que estigueu satisfets de viure en aquest poble que, avui i gràcies a l'arribada dels vostres fills i filles, és una mica més gran.

Per acabar, us vull donar les gràcies per haver vingut. Us vull reiterar la meva enhorabona pel naixement d'aquests nens i nenes tan guapos. I us desitjo, en nom de tot l'Ajuntament, unes molt bones festes i un 2016 carregat de felicitat i salut.

Continuem a l'entrega dels xecs-nadó. I finalitzarem amb la foto de grup. Moltes gràcies.

Ajuntament de Castellar del Vallès. Guió de la cerimònia d'acollida

Saludo

Todos los presentes nos hemos reunido hoy para celebrar la acogida civil de xxx, hijo de xxx y xxx.

Queremos, con esta ceremonia, darle la bienvenida a nuestra comunidad.

Y me gustaría comenzar recordando que xxx no solamente es un nuevo ciudadano de Castellar, igual en derechos y obligaciones al resto de ciudadanos, sino que es un niño y, como tal, necesita de una asistencia especial de los adultos para crecer sano y feliz y para formarse intelectualmente en libertad de conciencia.

Este es un derecho que está reconocido por la Declaración Universal de los Decretos Humanos.

Qué es la ceremonia de acogida civil?

En nuestro ámbito cultural, el bautismo ha sido tradicionalmente el ritual recibido por casi la totalidad de los niños recién nacidos.

Pero actualmente se dan situaciones plurales: padres no religiosos que, por coherencia con su manera de pensar, optan por no bautizar ni seguir ningún ritual religioso; o padres religiosos que prefieren no bautizar para no condicionar el futuro de su hijo o hija. La decisión, según dicen, corresponde al afectado que, una vez llegue a la edad adulta, podrá elegir según sus propios criterios.

La celebración del bautismo permite, a aquellos que optan por esta vía, reunir en el entorno de una fiesta a familiares y amigos.

Los padres que optan por no bautizar a sus hijos encuentran, no obstante, un cierto vacío llegado el momento de exteriorizar un hecho tan esperanzador como traer un hijo al mundo.

Por este motivo se han empezado a celebrar ceremonias de acogida civil, aunque de forma mucho menos extendida que bodas y entierros.

Las ceremonias de acogida civil pueden ser una alternativa a la celebración religiosa, aunque también son totalmente compatibles.

Los expertos aconsejan, no obstante, no trasladar el nombre de bautizo a las ceremonias civiles, ya que bautizar significa sumergir y, por lo tanto, corresponde exclusivamente al sacramento religioso.

Este es un acto meramente civil, tal y como han elegido xxx y xxx.

A los padres les corresponde la iniciativa de acogerse a las facilidades de su ayuntamiento para celebrar este tipo de actos. Los padres también pueden, como en este caso, iniciar gestiones para que se cree la costumbre de instituir ceremonias de acogida en aquellos municipios que no lo tienen regularizado. Poco a poco la ceremonia de acogida puede convertirse en un acto corriente que se celebre con frecuencia, también en Castellar del Vallès.

Que sea de esta manera si es el deseo de la ciudadanía.

Podríamos definir esta ceremonia como un acto que tiene por objeto iniciar a Noah en el camino de las actitudes cívicas, de forma que alcance un futuro pacífico basado en los valores universales de la dignidad humana, la libertad, la igualdad y la solidaridad, expresado en el compromiso de sus padres respecto a estos valores.

Estos valores, motor de la Revolución Francesa y que definen la modernidad, serán una guía esencial para Noah en el momento de vivir en comunidad.

Nunca olvidaremos que ser ciudadano nos otorga una serie de derechos. En efecto, así debe ser.

Pocas veces, no obstante, recordamos que ser miembro de una comunidad también implica una serie de responsabilidades respecto a la paz, la cohesión y la prosperidad común.

Vivir en sociedad significa recibir, pero también dar. Sería ideal que cada ciudadano hiciese suyas las actitudes cívicas y participativas que hacen que el espacio público sea un sitio mejor y más humano para todos.

Hoy, con este acto, xxx ha dado el primer paso en esta dirección.

El Ayuntamiento de Castellar del Vallès, pone a disposición de la ciudadanía un acto de acogida para niños que cuenta con su correspondiente inscripción en un registro municipal.

(LLAMAR A LOS PADRES Y PADRINOS PARA QUE DIGAN UNA PALABRAS)

Intervención de la madre: xxxx xxxx.

Intervención del padrino y la madrina: xxxx xxxx y xxx xxxx.

Intervención del padre: xxxx xxxx.

ANNEX 3: REGLAMENTS

Reglament regulador del funcionament del registre municipal d'acolliments civils de Montmeló

Preàmbul

Es defineix l'acolliment civil com un acte que té per objectiu iniciar els infants i joves de la ciutat en el llarg camí de les actituds cíviques, que els portin a un porvenir pacífic basat en els valors indivisibles i universals de la dignitat humana, la llibertat, la igualtat i la solidaritat, expressat en el compromís dels pares i/o tutors envers aquests valors, i que els convertiran en ciutadans i ciutadanes lliures i iguals en drets i deures. L'acolliment civil té un caràcter civil i laic.

Article 1.- Règim jurídic

El registre municipal d'acolliments civils té naturalesa administrativa, es regeix per les presents normes i per les que, amb caràcter complementari, es puguin dictar.

La inscripció en aquest registre no tindrà, en cap cas, qualificació jurídica d'acte, i únicament serà una constatació administrativa dels acolliments civils que es realitzin a l'Ajuntament de Montmeló.

Article 2.- Objecte

Tindran accés a aquest registre els acolliments civils celebrats a l'Ajuntament de Montmeló que siguin sol·licitats segons el procediment que s'estipula en aquest reglament.

Article 3.- Requisits per a la inscripció

Les inscripcions es realitzaran prèvia sol·licitud dels pares o tutors, i hauran de complir els requisits següents:

- Que els inscrits siguin infants o joves fins a 18 anys.
- Que els sol·licitants estiguin empadronats a la ciutat.

Article 4.- Contingut dels assentaments

Als assentaments figuraran les dades personals dels sol·licitants i les dades personals de l'infant al qual es vol inscriure i les dels padrins, si n'hi ha.

Els assentaments es realitzaran en fulls numerats i segellats en un llibre principal.

Es crearan els llibres auxiliars que siguin adients per al millor funcionament del registre. Aprovat pel Ple de l'Ajuntament de Montmeló de data 29 de setembre de 2009 Pàg. 2 Reglament regulador del funcionament del registre municipal d'acolliments civils

Article 5.- *Adscripció Orgànica*

El Registre Municipal d'acolliments civils depèn de l'Alcaldia de l'Ajuntament de Montmeló i s'adscriu administrativament a la secretaria municipal.

Des de l'alcaldia s'estudiaran els protocols i formalitats de l'acte d'acolliment així com el procediment més adequat per al funcionament d'aquest registre. El secretari general, o la persona delegada, dirigirà el registre i donarà fe de les inscripcions.

Article 6.- *Protecció de la intimitat personal*

El registre municipal d'acolliments civils és públic per a qui justifiqui el seu interès en conèixer els assentaments. No obstant això, qualsevol sol·licitant pot demanar que les inscripcions que hi realitza siguin secretes. Es podran lliurar certificats a instància dels sol·licitants.

El tractament automatitzat de les dades que constin en el registre requerirà el consentiment de les persones que ostentin la pàtria potestat de l'infant, i en tot cas, les actuacions municipals respectaran estrictament les disposicions de la Llei Orgànica 15/99 de 13 de desembre de protecció de les dades de caràcter personal.

En cap cas els llibres integrants d'aquest registre poden sortir de les dependències municipals.

Article 7.- *Gratuitat dels acolliments*

La pràctica de l'acolliment civil i l'expedició dels seus certificats seran gratuïts i no donaran lloc a taxes o drets de cap tipus.

Article 8.- *Efectes de la inscripció al Registre*

El Registre Municipal d'acolliments civils tindrà únicament efectes administratius, i acreditarà el lloc i la data de la celebració de la cerimònia d'acollida civil de l'infant.

Article 9.- *Entrada en vigor*

Aquest reglament entrarà en vigor un cop publicat el seu text íntegre en el Butlletí Oficial de la Província de Barcelona i hagi transcorregut el termini previst a l'article 70.2 de la Llei 7/1985, de 2 d'abril, reguladora de les Bases de Règim Local.

Romandrà en vigor fins que s'aprovi la seva modificació o derogació.

Montmeló, 22 de setembre de 2009

L'alcalde/ Sgt.: Manuel Ramal Mata

Reglament dels actes de benvinguda a la comunitat dels infants de Sabadell

Exposició de motius.

Els drets dels infants són un símbol del progrés de la humanitat. El municipi de Sabadell ha mostrat sempre una especial preocupació en l'atenció a la infància, i ha dut a terme tot un seguit de mesures adreçades al reconeixement i garantia dels seus drets.

Els "actes de benvinguda a la comunitat" dels infants de Sabadell són un compromís de la ciutat envers els drets dels nounats. L'acció parteix del compromís del municipi amb la Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat, i la Declaració Universal dels Drets de l'Infant.

La Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat exposa que "les autoritats municipals fomenten, amb tots els mitjans de què disposen, la dignitat de tots i la qualitat de vida dels seus habitants". Per part seva, la Declaració Universal dels Drets de l'Infant, aprovada per les Nacions Unides el 1959, té per objectiu garantir els drets dels nens i les nenes, sense excepció.

Segons la Declaració, l'infant gaudirà d'una protecció especial i disposarà d'oportunitats i de serveis, dispensat, tot això, per la llei i altres mitjans, a fi que pugui desenvolupar-se físicament, mentalment, moralment, espiritualment i socialment, d'una manera sana i normal, així com en condicions de llibertat i dignitat”.

De conformitat amb el que disposa l'article 3 de la Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor, els infants gaudiran dels drets que els reconegui la Constitució i els tractats internacionals ratificats per Espanya, en especial la Convenció dels drets del nen de Nacions Unides, així com els altres drets garantits en l'ordenament jurídic. Concretament, i a títol enunciatiu, cal garantir als infants els drets següents:

Dret a l'honor, a la intimitat i a la pròpia imatge.

Dret al lliure desenvolupament de la personalitat, mitjançant una criança i formació que el garanteixi.

Dret a buscar, rebre i utilitzar la informació adequada per al seu desenvolupament.

Dret a la llibertat d'ideologia, consciència i religió.

Dret a participar plenament en la vida social, cultural, artística i recreativa del seu voltant, així com a una incorporació progressiva a la ciutadania activa.

Dret a la llibertat d'expressió i l'accés als ajuts que l'Ajuntament o els organismes autònoms dependents d'aquest, estableixi per a tal finalitat.

Dret a ser escoltat i tingut en compte, tant en l'àmbit familiar com en qualsevol procediment administratiu o judicial en què estigui directament implicat i que condueixi a un decisió que afecti la seva esfera personal, familiar o social.

Dret a la igualtat, no podent ser discriminat per raons de raça, color, sexe, idioma, religió, opi-

nió política o d'una altra índole, origen nacional, ètnic o social, posició econòmica, condició física, psíquica o sensorial, estat de salut, naixement o qualsevol altra condició del menor o dels seus pares o representants legals.

Dret a la protecció de qualsevol tipus de maltractament, negligència, crueltat o manipulació, explotació, abús sexual, o explotació sexual comercial.

Dret a la protecció de la salut, inclosa la prevenció de l'ús de substàncies que poden generar dependència, i a no ser utilitzat en el tràfic de drogues.

Dret a ser protegit davant la possible explotació econòmica o davant treballs perillosos que puguin perjudicar la seva salut o impedir el seu dret a l'educació, a la formació i al desenvolupament de la seva personalitat.

Article 1. *Objecte*

L'objecte d'aquest reglament és la regulació de l'organització de l'acte social anomenat “benvinguda a la comunitat” en virtut del qual la ciutat fa públic un reconeixement d'acolliment al nen o nena que ha nascut o viu a Sabadell i es compromet, conjuntament amb la seva família, a vetllar per la seva educació i a defensar i garantir els seus drets.

Article 2. *Finalitat*

L'acte de benvinguda a la comunitat no té efectes legals ni pressuposa cap privilegi o preferència del nen o nena acollit en l'accés als serveis municipals.

Els actes de benvinguda refermen el compromís del municipi per avançar cap a una societat més lliure, justa i democràtica, en la qual els drets dels infants gaudeixin d'una protecció preferent.

Article 3. *Subjectes*

Aquest acte social està adreçat als infants del municipi de Sabadell.

Article 4. *Requisits*

Els infants hauran de complir els següents requisits:

- a) Estar empadronat al municipi de Sabadell
- b) No tenir una edat superior a dos anys, en la data de presentació de la sol·licitud, excepte en casos de circumstàncies especials.
- c) Consentiment del pare i/o mare del menor o del tutor/a.

Article 5. *Procediment*

El procediment s'iniciarà amb la presentació d'una instància en el registre general d'entrada de l'Ajuntament sol·licitant la participació en l'acte social signada pel pare i/o mare (o tutor/a) de l'infant, adjuntant una fotocòpia del document nacional d'identitat i del llibre de família.

En el supòsit que la sol·licitud reuneixi tots els requisits es tramitarà la petició i en el termini d'un mes l'Ajuntament comunicarà al sol·licitant el dia i el lloc de celebració de l'acte, en cas contrari es comunicarà al sol·licitant la no procedència de la tramitació.

Article 6. *Tramitació i resolució dels actes de benvinguda*

S'obrirà un expedient administratiu per a cada sol·licitud d'inscripció que es presenti, integrat per la sol·licitud, la justificació documental corresponent i l'acta de la cerimònia.

L'acta de la cerimònia recollirà, com a mínim, les dades personals suficients per a la correcta identificació de l'interessat, el domicili i data de la cerimònia.

Article 7. *Celebració*

L'acte de celebració es realitzarà en l'edifici consistorial en la data i hora assenyalada per l'alcalde.

La cerimònia serà presidida per l'alcalde o regidor en qui delegui.

Als actes hi podran assistir els familiars de l'infant i d'altres acompanyants, amb les limitacions que imposi l'aforament de la sala o espai on es realitzi l'acte.

Article 8. *Lliurament de documentació*

Després de l'acte es lliurarà a la família còpia de l'acta de la cerimònia i un exemplar de la Carta Europea dels Drets de l'Infant.

Aprovat pel Ple Municipal en data 1/2/2011

Publicat el text íntegre al BOPB del 26 d'abril de 2011

Normes reguladores de l'organització dels "actes de benvinguda a la comunitat" dels infants de Sant Boi

Exposició de motius

Els drets dels infants són un símbol del progrés de la humanitat. El municipi de Sant Boi ha mostrat sempre una especial preocupació en l'atenció a la infància, i ha dut a terme tot un seguit de mesures adreçades al reconeixement i garantia dels seus drets.

Els "actes de benvinguda a la comunitat" dels infants de Sant Boi són un compromís de la ciutat envers els drets dels nounats. L'acció parteix del compromís del municipi amb la Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat, i la Declaració Universal dels Drets de l'Infant, a les quals està adherit l'Ajuntament de Sant Boi.

La Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat exposa que “les autoritats municipals fomenten, amb tots els mitjans de què disposen, la dignitat de tots i la qualitat de vida dels seus habitants”. Per part seva, la Declaració Universal dels Drets de l’Infant, aprovada per les Nacions Unides el 1959, té per objectiu garantir els drets dels nens i les nenes, sense excepció. Segons la Declaració, l’infant gaudirà d’una protecció especial i disposarà d’oportunitats i de serveis, dispensat, tot això, per la llei i altres mitjans, a fi que pugui desenvolupar-se físicament, mentalment, moralment, espiritualment i socialment, d’una manera sana i normal, així com en condicions de llibertat i dignitat”.

Drets dels infants

Contingut dels drets dels infants

Els infants gaudiran, de conformitat amb el que disposa l’article 3 de la Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor, dels drets que els reconegui la Constitució i els tractats internacionals ratificats per Espanya, en especial la Convenció dels drets del nen de Nacions Unides, així com els altres drets garantits en l’ordenament jurídic.

Dret a l’honor, a la intimitat i a la pròpia imatge.

Dret al lliure desenvolupament de la personalitat, mitjançant una criança i formació que el garanteixi.

Dret a buscar, rebre i utilitzar la informació adequada per al seu desenvolupament.

Dret a la llibertat d’ideologia, consciència i religió.

Dret a participar plenament en la vida social, cultural, artística i recreativa del seu voltant, així com a una incorporació progressiva a la ciutadania activa.

Dret a la llibertat d’expressió i l’accés als ajuts que l’Ajuntament o els organismes autònoms dependents d’aquest, estableixi per a tal finalitat.

Dret a ser escoltat i tingut en compte, tant en l’àmbit familiar com en qualsevol procediment administratiu o judicial en què estigui directament implicat i que condueixi a una decisió que afecti la seva esfera personal, familiar o social.

Dret a la igualtat, no podent ser discriminat per raons de raça, color, sexe, idioma, religió, opinió política o d’una altra índole, origen nacional, ètnic o social, posició econòmica, condició física, psíquica o sensorial, estat de salut, naixement o qualsevol altra condició del menor o dels seus pares o representants legals.

Dret a la protecció de qualsevol tipus de maltractament, negligència, crueltat o manipulació, explotació, abús sexual, o explotació sexual comercial.

Dret a la protecció de la salut, inclosa la prevenció de l’ús de substàncies que poden generar dependència, i a no ser utilitzat en el tràfic de drogues.

Dret a ser protegit davant la possible explotació econòmica o davant treballs perillosos que puguin perjudicar la seva salut o impedir el seu dret a l’educació, a la formació i al desenvolupament de la seva personalitat.

Regulació dels actes de benvinguda a la comunitat

1. Objecte

És objecte d’aquest document la regulació de l’organització de l’acte social anomenat “benvinguda a la comunitat” en virtut del qual la ciutat fa públic un reconeixement d’acolliment al nen o nena que ha nascut o viu a Sant Boi i es compro-

met, conjuntament amb la seva família, a vetllar per la seva educació i a defensar i garantir els seus drets.

2. Finalitat

L'acte de benvinguda a la comunitat no té efectes legals ni pressuposa cap privilegi o preferència del nen o nena acollit en l'accés als serveis municipals.

Els actes de benvinguda refermen el compromís del municipi per avançar cap a una societat més lliure, justa i democràtica, en la qual els drets dels infants gaudeixin d'una protecció preferent.

3. Subjecte

Aquest acte social està adreçat als infants del municipi de Sant Boi de Llobregat.

4. Requisits

- a. Estar empadronat al municipi de Sant Boi de Llobregat
- b. No tenir una edat superior a un any
- c. Consentiment del pare i/o mare del menor o del tutor/a.

5. Procediment

Presentació d'una instància en el registre general d'entrada de l'Ajuntament sol·licitant la participació en l'acte social signada pel pare i/o mare (o tutor/a) de l'infant, adjuntant una fotocòpia del document nacional d'identitat i del llibre de família.

En cas que la instància no reuneixi els supòsits es comunicarà des de l'Oficina Municipal d'Atenció al Públic la no procedència de la seva tramitació.

En el supòsit que reuneixi tots els requisits es tramitarà la petició i en el termini d'un mes l'Ajuntament comunicarà al sol·licitant el dia i el lloc de celebració de l'acte.

6. Celebració

- a. Lloc: en un espai públic
- b. Periodicitat: trimestral, la data i l'hora concreta serà assenyalada per l'alcalde/ssa
- c. Presidència: l'acte serà presidit per l'alcalde/ssa o regidor/a en qui delegui.
- d. Els actes seran col·lectius i hi podran assistir els familiars de l'infant i amics, amb les limitacions que imposi l'aforament de la sala o espai on es realitzi l'acte.

La investigació s'endinsa en les cerimònies de benvinguda o d'acolliment civil, anomenades popularment de bateig civil, que en els darrers anys han anat apareixent a diversos municipis catalans. Aquestes tenen un caràcter civil i laic, i els ajuntaments les contemplen dins el seu règim administratiu local com una modalitat d'integració simbòlica del nou-nat a la societat civil. Els batejos civils tenen els seus antecedents en les cerimònies laiques d'inscripció dels nou-nats al registre civil que es van celebrar des de finals del segle XIX fins a la guerra civil espanyola.

Actualment, podem establir dues tipologies de cerimònia de benvinguda civil, les individuals, a petició de les famílies, i les col·lectives per donar la benvinguda a tots els nascuts a l'any. De les primeres hi ha poca demanda i molts detractors, i de les grupals, en canvi, hi ha bona acceptació i un augment important. Sigui com sigui, el futur de les cerimònies civils de benvinguda és del tot incert, i segurament arribaran noves opcions per celebrar-les.

Al llibre, a banda de recollir tradicions lligades al bateig catòlic, s'analitzen aquestes cerimònies laiques, la seva implantació, les escenificacions, els seus significats i els debats que creen. S'aborda, també, el tema dels padrins i la tria del nom. L'obra pretén obrir noves línies de recerca i aportar dades per l'anàlisi dels rituals contemporanis.

La recerca ha rebut el 34è premi Serra i Moret (2016) d'assaig del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya i el 2n premi Temps, Espai i Forma d'assaig (2016) de la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona.

ROSA M. CANELA I BALSEBRE. Llicenciada en antropologia (URV), educadora, treballadora social i exjutgessa de pau de Cabra del Camp. Autora del llibre *Bruixots de l'aigua. Els saurins a Catalunya* (2010) i d'altres publicacions sobre el patrimoni etnològic.